
**ENVIRONMENTAL MANAGEMENT
PLAN 2023**

**БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
2023**

**BATCH PLANT#4 AND CRUSHING PLANT QUARRY AREA AND
DUGAT OPEN PIT
(OPERATION DESIGN)**

**БЕТОН ЗУУРМАГИЙН 4-Р ҮЙЛДВЭР, ШИГШҮҮР БУТЛУУРЫН
ОЛБОРЛОЛТЫН ҮЙЛДВЭР БОЛОН ДУГАТ ИЛ УУРХАЙ
(ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА)**

Developed by: Munkhsukh Bat-Erdene

1. INTRODUCTION / ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
1.1. Overview / Тойм	
1.2. Core operations / Үндсэн үйл ажиллагаа	
1.3. Infrastructure / Барилгажилт, бүтээн байгуулалт	
1.4. Scope / Хамрах хүрээ	
1.5. Environmental policy / Байгаль орчны бодлого	
1.6. Roles and Responsibility / Үүрэг хариуцлага	
2. ATMOSPHERIC EMISSIONS MANAGEMENT PLAN / АГААРЫН БОХИРДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	10
3. BIODIVERSITY MANAGEMENT PLAN / БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	13
4. COMMUNITY HEALTH, SAFETY AND SECURITY MANAGEMENT PLAN / ОРОН НУТГИЙН ХАРИЛЦАА, ЭРҮҮЛ АХУЙ, АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	15
5. CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT PLAN / ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	15
6. EMERGENCY PREPAREDNESS AND RESPONSE PLAN / ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН ҮЕД АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	16
7. HAZARDOUS MATERIALS MANAGEMENT PLAN / АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	17
8. INFLUX MANAGEMENT PLAN / ХҮН АМЫН ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ УДИРДЛАГЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	18
9. LABOUR MANAGEMENT PLAN / АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	18
10. LAND USE MANAGEMENT PLAN / ГАЗАР АШИГЛАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	19
11. MINE CLOSURE PLAN / УУРХАЙН ХААЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	
12. MINERAL WASTE MANAGEMENT PLAN / ЭРДСИЙН ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	20
13. NOISE AND VIBRATION MANAGEMENT PLAN / ДУУ ЧИМЭЭ ДОРГИЛТЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	21
14. NON MINERAL WASTE MANAGEMENT PLAN / ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	22
15. RESETTLEMENT ACTION PLAN / НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	23
16. WATER RESOURCE MANAGEMENT PLAN / УСНЫ НӨӨЦИЙН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	24
17. SOIL POLLUTION MANAGEMENT PLAN / ХӨРСНИЙ БОХИРДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	25
18. LEGAL REQUIREMENTS AND STANDARD / ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙ, СТАНДАРТЫН ШААРДЛАГА.....	26

1. INTRODUCTION / ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Overview / Тойм

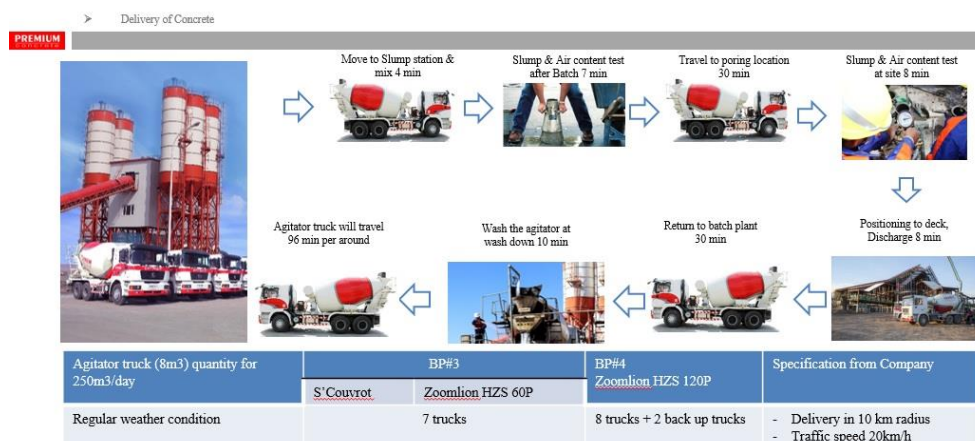
Premium Industrial and Engineering LLC's Environment (HSE) policy is determined based on the Constitution of Mongolia, Laws on environmental and environmental protection and other relevant legislations.

“Премиум Индастриал энд Инжинеринг” ХХК нь бизнесийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүс нутагт мөрдөгдөж байгаа байгаль орчны тухай хууль бусад дүрэм журмын хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулдаг бөгөөд хэрэгжүүлж байгаа төслүүд дээр холбогдох хууль тогтоомжийг мөрдөж ажиллахаас гадна баримталж буй зорилго зорилт шаардлагуудыг давуулан биелүүлж ажиллахыг эрмэлзэнэ.

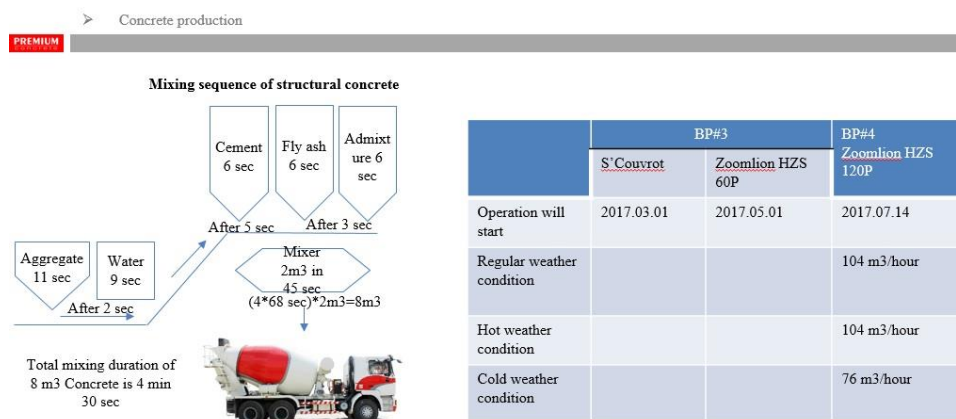
1.2. Core operations / Үндсэн үйл ажиллагаа

Premium Industrial and Engineering LLC in Oyu Tolgoi site, Underground Project
Supplying materials for a concrete batch plant to produce underground mining shotcrete and concrete mixture, and operating a crushing plant and sand quarry to supply raw materials for the batch plant.

“Премиум Индастриал энд Инжинеринг” ХХК нь Оюу Толгой сайтын Гүний уурхайн төсөлд, Гадаргын болон гүний бетон зуурмаг үйлдвэрлэх, хайрга дайрга бэлтгэх шигшүүр бутлуурын үйл ажиллагаа болон тэдгээрийг ханган нийлүүлэх түүхий эд материал бэлдэн, боловсруулж байна.

Зураг 001

Зураг 002

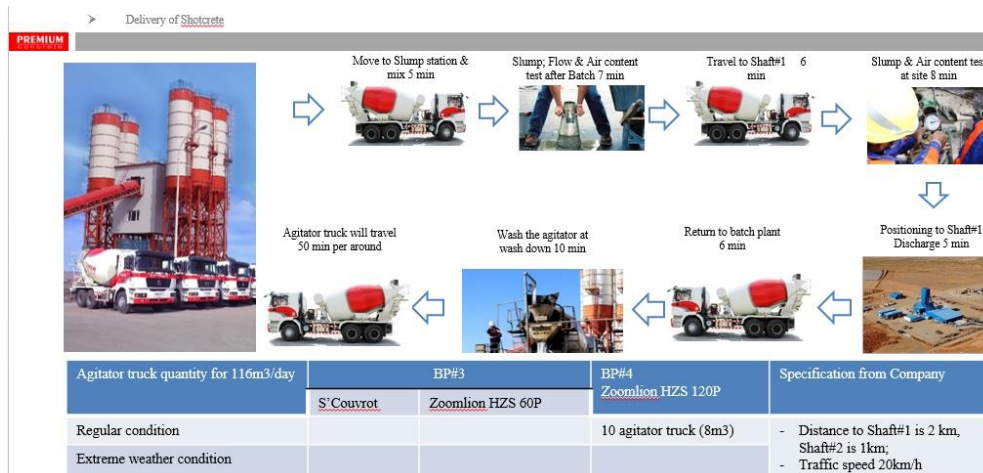

Figure 003

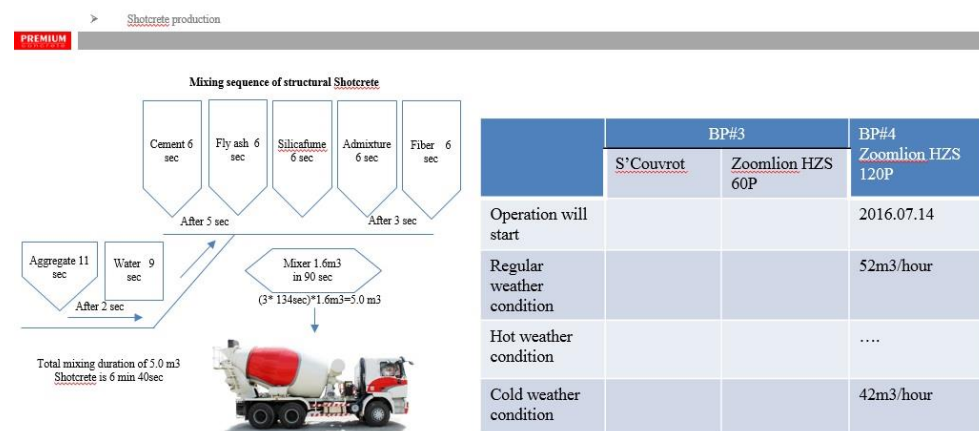

Figure 004

1.3. Infrastructure / Барилгажилт, бүтээн байгуулалт

Batch plant#4 Operation & Construction area,

There are Main batch plant, cement and admixture storage, mixer washing facility, dry storage, material laboratory, Heating control room, boiler house, E room, maintenance service shop, office, ablution block, heating garage in there.

Бетон зуурмагийн 4-р үйлдвэр,

Бетон зуурмагийн төв үйлдвэрүүд, материалын болон бетоны нэмэлт бодисын агуулах, засварын цех, цементийн агуулах, ус хангамжийн өрөө, цахилгааны удирдлагын өрөө, материалын агуулах, оффис, технологийн тээврийн хэрэгслийн торх угаах байгууламж, дулаан гарааж болон нийтийн бие засах газар зэрэг байгууламжууд байдаг.

Figure 005

Figure 006

Crushing plant and Quarry area,

There are permanent crusher, E room, VSI, mobile Jaw and cone crusher, sand washer, mobile screen, office, meeting room, ablution block and material laboratory in there.

Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр,

Суурин шигшүүр бутлуур, цахилгааны хяналтын өрөө, хөдөлгөөнт хацарт болон конусан бутлуур, элс угаах төхөөрөмж, хөдөлгөөнт шигшүүр, хурал болон оффисын барилга, материалын лаборатори болон нийтийн бие засах байгууламжтай.

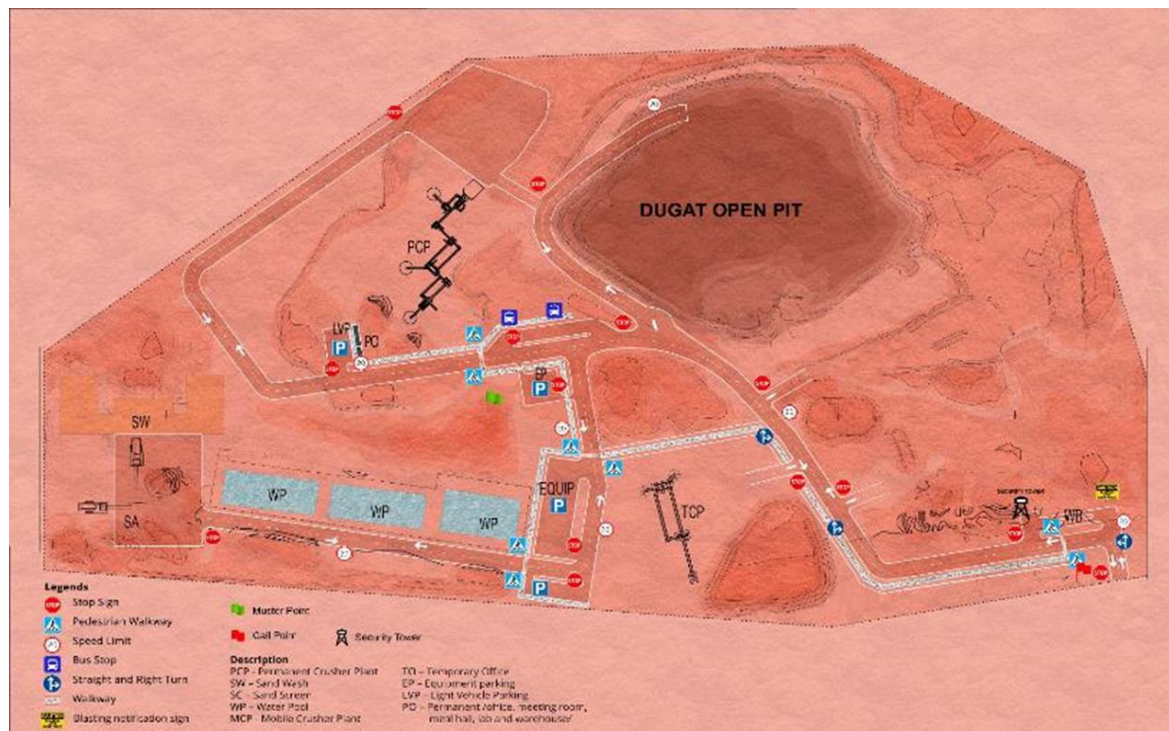

Figure 007

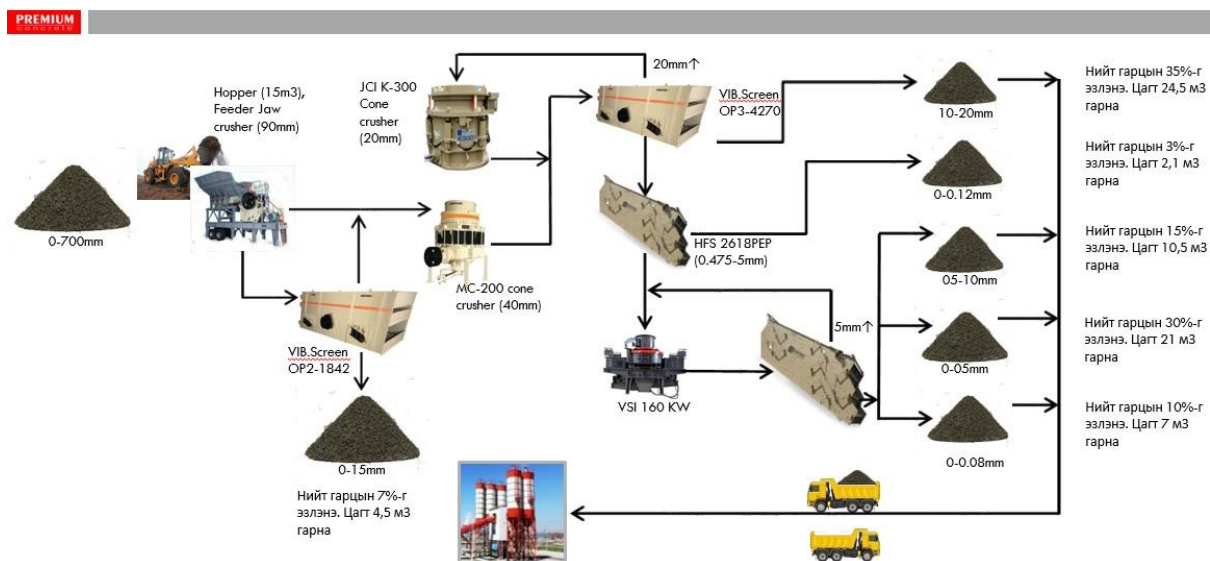

Figure 008

1.4. Scope / Хамрах хүрээ

During the duration of stay at the Oyu Tolgoi project field, all PIE employees must comply with the environmental standards presented in this policy as well as with the environmental requirements provided by Oyu Tolgoi.

“Премиум Индастриал энд Инжинеринг” ХХК нь нийт ажилчин, албан хаагчид Оюу Толгой сайтын баримталж буй Байгаль орчны бүхий л дүрэм, стандарт, бодлого журмийг дагаж мөрдөн ажиллана.

1.5. Environmental policy / Байгаль орчны бодлого

Premium Industrial & Engineering LLC operates by the relevant environmental laws and other regulations of each region of Mongolia. Besides adhering to the relevant laws, Premium Industrial & Engineering LLC aspires to over achieve all goals and targets of the project. In order to reach this goal, the following policies will be implemented by the company:

- To develop sustainable environmental policies, goals and targets; to keep any adverse effects on the environment to a minimum
- To reveal unintentional harmful effects on the environment during its early stages, and implement the best measures to reduce toxic and harmful effects
- In addition to implementing environmental protection policies and goals, the company will cooperate with the surrounding population and external organizations.
- To continuously promote the understanding and knowledge of the environment to employees and to motivate employees that present new ideas, and enthusiasm towards the protection of the environment
- To productively use energy, water, and natural resources; to reduce adverse side effects, harmful materials, and waste; to take measures to recycle and reuse all recyclable raw materials
- To prevent pollution of the region and its surrounding environment
- To develop the necessary procedures in case of accidents and unintentional harm and threat to the environment due to Company operations

“Премиум Индастриал энд Инжинеринг” ХХК нь бизнесийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүс нутагт мөрдөгдөж байгаа байгаль орчны тухай хууль бусад дүрэм журмын хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулдаг бөгөөд хэрэгжүүлж байгаа төслүүд дээр холбогдох хууль тогтоомжийг мөрдөж ажиллахаас гадна баримталж буй зорилго зорилт шаардлагуудыг давуулан биелүүлж ажиллахыг эрмэлзэнэ.

Энэхүү зорилгодоо хүрч ажиллахын тулд компанийн хэмжээнд дараах бодлогуудыг баримтлана:

- Байгаль хамгаалах тухай бодлого, зорилго зорилтуудыг тогтвортой хөгжүүлж, байгаль орчинд учруулах сөрөг нөлөөг хамгийн бага боломжит түвшинд хүргэж ажиллах.
- Компанийн эрхэлж буй үйл ажиллагааны үр дүнд байгаль орчинд учирч болзошгүй сөрөг нөлөөг эрт шатанд илрүүлж, хортой нөхцөл байдлыг бууруулах шилдэг арга барил туршлагуудыг тодорхойлон хэрэгжүүлж ажиллах.

- Байгаль орчин хамгаалах тухай бодлого, зорилго зорилтуудыг “Премиум Индастриал энд Инжинеринг” хэмжээнд хэрэгжүүлэхээс гадна ард иргэд, гадны байгууллагуудтай харилцан хамтран ажиллах.
- Байгаль орчны талаарх ажилчдын ойлголт мэдлэгийг тогтмол дээшлүүлж шинэлэг санаа, идэвхи зүтгэл гаргаж бодит ажил хэрэг болгосон ажилтан бүрийг урамшуулан дэмжиж ажиллах.
- Байгаль орчинд ээлтэйгээр эрчим хүч, усны хэрэглээ, байгалийн нөөц баялагыг зүй зохистой ашиглах, сөрөг үр дагвар учруулж болзошгүй хортой материал, хог хаягдлын ашиглалтыг багасгаж хоёрдогч түүхий эдийг дахин боловсруулах боломжит бүхий л арга барилыг дэвшүүлж хэрэгжүүлэн ажиллах.
- Бүс нутаг, хүрээлэн буй орчныг бохирдлоос урдчилан сэргийлж, хамгаалах арга хэмжээг авч ажиллах.
- Компанийн үйлдвэрлэл, үйл ажиллагааны үр дагаврын нөлөөнөөс байгаль орчинд ноцтой хор хөнөөл, аюул эрсдэл учирч болзошгүй болон гэнэтийн ослын үед авах арга хэмжээг боловсруулж дагаж мөрдөх.

1.6. Roles and Responsibility / Үүрэг хариуцлага

Chief Executive Officer,

- Ensure that the management system is maintained and is fit for purpose.
- Ensure that senior management comply with and support the implementation of, and sustained compliance with, the Project HSE requirements.
- Ensure that all Divisions are sufficiently resourced with competent and trained personnel to comply with the requirements of the company and client management system.

Гүйцэтгэх захирал,

- Тухайн менежмент системийн зорилгыг хангуулах
- Хэрэгжилтэнд хяналт тавих, тогтвортой мөрдөн ажиллах явцыг баталгаажуулах
- Компани болон үйлчлүүлэгчийн удирдлагын тогтолцооны шаардлагыг хангахын тулд бүх салбарууд чадварлаг, сургагдсан боловсон хүчин хангалттай нөөцтэй байхыг баталгаажуулах.

Construction and Operations Manager/Superintendent

- Ensure that the requirements of the management system and legal requirements are met in workplaces under their management control.
- Ensure staff and contractors under their supervision are trained and competent to implement all requirements of the management system.
- Provide support and on-the-ground assistance to Batch Plant operations/maintenance/construction (including contractors) for the implementation of company and client’s HSE Procedure and management system
- Provide support and mentoring to assist other employees and contractors to achieve conformance with the Project HSE requirements in their work area.
- Participate in the Environmental Audit / Inspection with the PC HSE Team, and / or client Environmental Advisor.

Үйл ажиллагаа хариуцсан менежер болон орлогч дарга нар,

- Менежмент системийн шаардлага болон хууль эрх зүйн шаардлагуудыг ажлын байран дээр баталгаажуулах, хяналт тавих
- Менежмент системийн шаардлага, түүний хэрэгжилтэнд хяналт тавьж сургагдсан болон чадварлаг ажиллах хүчээр хангах
- Захиалагч талын ЭМААБО-ны холбогдох журам, менежмент системийг бүхий л талбайд хангуулах
- Бусад ажилчид болон гэрээт гүйцэтгэгч нарт ажлын байран дах ЭМААБО-ны холбогдох дэмжлэг үзүүлэх
- ЭМААБО-ны багтай хамтран Байгаль орчны аудит болон үзлэг шалгалтанд оролцох зэрэг байна.

PIE HSE Department

- Advise and support staff and contractors consistently with the requirements of the HSE procedures and management system.
- Ensure the management system is operating and that the system is continuously improving.
- Conduct regular Environmental Inspection and Monthly Environmental Audit to measure company performance, identify environmental non-compliance/discrepancies, and advise corrective action required to prevent from recurrence.
- Manage the HSE Reporting (weekly, quarterly, and annual reports).
- Conduct a Regular HSE Monthly Meeting with the management and supervisors.

ЭМААБО-ны алба,

- ЭМААБО-ны менежмент систем, шаардлагатай дүрэм журмаар ажилчин, албан хаагчдад тогтмол зөвлөгөө өгч ажиллах
- Тухайн менежмент системийг тогтмол сайжруулж байх
- Байгаль орчны үзлэг, сар болгон байгаль орчны аудит зохион байгуулж, үл тохирол бүхий асуудлыг тухай бүр нь засах сайжруулах зөвлөсж өгч ажиллах
- ЭМААБО-ны албаны 7 хоног, сар, улирал болон жилийн тайланг бэлтгэх
- ЭМААБО-ны сар бүр албаны ахлах ажилчидтай уулзалт зохион байгуулах зэрэг болно.

All employees and contractors

- Participate in training, risk workshops, meetings and inspections.
- Comply with all operational procedures and legal requirements applicable to their roles
- Report HSE incidents, accidents and improvement opportunities.

Нийт ажилчид болон гэрээт гүйцэтгэгчид,

- Холбогдох сургалт, эрсдлийн сименар, уулзалт үзлэгт хамрагдаж байх
- Шаардлагатай хууль журам, тэдгээртэй холбогдох дүрэм, журмийг мөрдөн ажиллах

-
- Аливаа байгаль орчны осол, зөрчлийг мэдээллэж байх үүрэгтэй.

2. ATMOSPHERIC EMISSIONS MANAGEMENT PLAN / АГААРЫН БОХИРДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Environmental aspects / Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг						
Project area Төслийн талбай	Negative impacts Сөрөг нөлөөлөл	Risk Эрсдэл	Control comments Хяналтын арга хэмжээ	Mitigation measures Бууруулах арга хэмжээ	Responsible for Хариуцах ажилтан	Period date Хугацаа
Batch plant #4 Бетон зуурмагийн 4-р үйлдвэр	Cement powder dust / Цементийн нунтаг тоосжилт	Air concentration pollution / Агаарын шинж чанарын бохирдол	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх	Use the cement tank / Цемент танк ашиглах	HSE, Batch plant Operation and construction team ЭМААБО болон Бетон зуурмаг үйлдвэрлэлийн алба	Q- 1.2.3.4 (2021)
	Factory dust / Үйлдвэрийн тоосжилт		Measure the dust level / Тоосжилтын төвшин хэмжүүлэх	Watering & PPE / Усалгаа & XXX		Q-2.3.4 (2021)
	Noise and vibration effect / Дуу чимээний нөлөөлөл	Air pollution / Агаарын физик бохирдол	Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх Record the noise levels and compare with standard / Дуу чимээний бүртгэл хийх стандарт төвшинтэй харьцуулах	Noise monitoring in all workplace Lighting monitoring / Ажлын байран дах дуу чимээ болон гэрэлтүүлгийн хэмжилт хийх		Q-2.3.4 (2021)
	Mobile equipment exhaust fumes / Яндангийн утаа	Air content pollution, acid precipitation / Агаарын найрлагын бохирдол, хүчиллэг тунадас	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх Check the maintenance scheduled tasks / Засвар	Check the all engines for mobile and stable equipment Record the fuel consumption / Суурин болон хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн түлш зарцуулалт, хөдөлгүүрийн хүчин чадлын бүртгэл хийх		Q- 1.2.3.4 (2021)

			үйлчилгээний хуваарьт ажилд хяналт тавих			
	Admixture evaporation / Нэмэлт бодисын ууршилт	Air concentration pollution / Агаарын шинж чанарын бохирдол	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх Conduct inspection for storage integrity / Агуулах савны бүрэн бүтэн байдалд үзлэг хийх	Store the designated area Clean up all spills and record / Нэмэлт бодисыг зориулалтын газар хадгалах, асгаралтыг бүртгэн цэвэрлэх		Q- 1.2.3.4 (2021)
	Lubricating evaporation / Тос тосолгооны материалын ууршилт		Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх Conduct inspection for storage integrity / Агуулах савны бүрэн бүтэн байдалд үзлэг хийх	Place the spill cleaning materials Store the designated area Register all lubricating substance / Тос шингээх материалыг шаардлагатай газар нь байрлуулах, тос тосолгооны материалын бүртгэл хөтлөх		Q- 1.2.3.4 (2021)
Crushing plant & Quarry area / Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхай	Factory dust / Үйлдвэрийн тоосжилт	Air concentration pollution / Агаарын шинж чанарын бохирдол	Measure the dust level / Тоосжилтын төвшин хэмжүүлэх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Watering & PPE / Усалгаа & XXX Installing dust cyclone / Тоос цуглуулагч үйлдвэр дээр суурилуулах	HSE & Crushing plant & Quarry area / ЭМААБО Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхайн алба	Q-2.3. (2021)

				Installing dust suppression / Тоос дарагч усалгааны төхөөрөмж суулгах	
	Noise and vibration effect / Дуу чимээний нөлөөлөл	Air pollution / Агаарын физик бохирдол	Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх Record the noise levels and compare with standard / Дуу чимээний бүртгэл хийх стандарт төвшинтэй харьцуулах	Noise monitoring in all workplace Lighting monitoring / Ажлын байран дах дуу чимээ болон гэрэлтүүлгийн хэмжилт хийх	Q- 1.2.3.4 (2021)
	Mobile equipment exhaust fumes / Яндангийн утаа	Air content pollution, acid precipitation / Агаарын найрлагын бохирдол, хүчиллэг тунадас	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх Check the maintenance scheduled tasks / Засвар үйлчилгээний хуваарьт ажилд хяналт тавих	Check the all engines for mobile and stable equipment Record the fuel consumption / Суурин болон хөдөлгөөнт тоног төхөөрөмжийн түлш зарцуулалт, хөдөлгүүрийн хүчин чадлын бүртгэл хийх	Q- 1.2.3.4 (2021)
	Lubricating evaporation / Тос тосолгооны материалын ууршилт	Air concentration pollution / Агаарын шинж чанарын бохирдол	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Place the spill cleaning materials Store the designated area Register all lubricating substance / Тос шингээх материалыг шаардлагатай газар нь байрлуулах, тос тосолгооны материалын бүртгэл хөтлөх	Q- 1.2.3.4 (2021)

			Conduct inspection for storage integrity / Агуулах савны бүрэн бүтэн байдалд үзлэг хийх			

3. BIODIVERSITY MANAGEMENT PLAN / БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Environmental aspects / Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг						
Project area Төслийн талбай	Negative impacts Сөрөг нөлөөлөл	Risk Эрсдэл	Control comments Хяналтын арга хэмжээ	Mitigation measures Бууруулах арга хэмжээ	Responsible for Хариуцах ажилтан	Period date Хугацаа
Batch plant #4 Бетон зуурмагийн 4-р үйлдвэр Crushing plant & Quarry area / Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхай	Flee/escape mammals / Хөхтөн амьтан дайжих	Reduce the mammals number / Хөхтөн амьтдын тоо толгой буурах	Conduct animal monitoring and field observation / Амьтны мониторинг явуулах Control the fed the wild animal / Зэрлэг амьтан хооллох байдлыг хянах	Control the traffic management Control the illegal hunting / Хууль бус агнуурыг хянах, замын хөдөлгөөний удирдлагын төлөвлөгөөг хянах	HSE, Batch plant Operation and construction team ЭМААБО болон Бетон зуурмаг үйлдвэрлэлийн алба	Q-2.3.4 (2021)
	Deficiency for animals food / Хоол тэжээлийн хомсдол үүсэх	Death of animals / Амьтдын үхэл хорогдол	Conduct animal monitoring and field observation / Амьтны мониторинг явуулах	Register animals / Амьтан бүртгэх хуудас явуулах	HSE & Crushing plant & Quarry area ЭМААБО Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхайн алба	Q-2.3.4 (2021)
	Destruction for rodents / Мэрэгч амьтдын сүйрэл					Q-2.3.4 (2021)
	Destruction for rare plants / Ховор ургамал устах	Reduce rare plants / Ховор ургамал устах	Conduct flora monitoring before land usage / Газар ашиглалтын өмнө ургамлын мониторинг хийх	Register rare plants / Ховор ургамлын бүртгэл хийх Relocate rare plants / Нэн ховор ургамлын шилжүүлэн суулгах		Q-2.3.4 (2021)

			Control the LDP / Газар хөндөх зөвшөөрөлтэй талбайг хянах			
	Reduce the green mass / Ногоон ургамлын хэмжээ буурах	Desertification level increasing / Цөлжилтийн төвшин нэмэгдэх	Control the sand moving / Элсний шилжилт, нүүдлийг хянах	Conduct desertification monitoring / Цөлжилтийн мониторинг хийх		Q-2.3.4 (2021)
	Slow down the plant growing / Ургамлын өсөлт хөгжилт удаашрах	Deficiency oxygen / Хүчилтөрөгчийн хомсдол үүсэх	Conduct tree monitoring and assess the precipitation level / Мод ургамлын тооллого хийх, хур тунадасны төвшин бүртгэх	If necessary planting the tree / Шаардлагатай тохиолдолд мод тарих хөтөлбөрийг зохион байгуулах		Q-2.3.4 (2021)
	Increase the insect migration / Шавьжны нүүдэл ихсэх	Poison and sickness / Хордлого өвчлөл нэмэгдэх	Record sickness and assess the poison / Өвчлөл хордлогын бүртгэл хөтлөх	Conduct training with the topic of How to prevent poison insect / Хортон шавьжнаас хамгаалах сургалт явуулах		
	Negative effect for migratory birds / Нүүдлийн шувуудад сөргөөр нөлөөлөх	Death of birds / Шувуудын үхэл хорогдол	Conduct birds monitoring / Шувуудын бүртгэл хөтлөх	Reduce the dust/watering / Тоосжилтыг бууруулах, усалгаа хийх		

4. COMMUNITY HEALTH, SAFETY AND SECURITY MANAGEMENT PLAN / ОРОН НУТГИЙН ХАРИЛЦАА, ЭРҮҮЛ АХУЙ, АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

This management plan will be implement in accordance with Community Health, Safety and Security Management Plan OT-10-PLN-0001 and Land Disturbance Permit Procedure (OT-10-E9-PRC-0003) of OT.

Тухайн менежмент төлөвлөлт OT-10-PLN-0001 болон OT-10-E9-PRC-0003 журмуудын хүрээнд зохицуулагдана.

5. CULTURAL HERITAGE MANAGEMENT PLAN / ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

If rare findings for archeology or paleontology will be found as soon as we will report in accordance with Cultural Heritage Management Plan OT-10-PLN-0002 and Land Disturbance Permit Procedure (OT-10-E9-PRC-0003) Cultural Heritage Management System Procedures Guide.

Ил уурхайн материал болон элс олборлох явцад архелог, палентлогийн ховор зүйлс олдвол Cultural Heritage Management Plan OT-10-PLN-0002 болон OT-10-E9-PRC-0003 журмийн дагуу тэр даруйд мэдээллэнэ.

6. EMERGENCY PREPAREDNESS AND RESPONSE PLAN / ОНЦГОЙ БАЙДЛЫН ҮЕД АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Онцгой байдлын төлөвлөлтийн хүрээнд ажиллана.

7. HAZARDOUS MATERIALS MANAGEMENT PLAN / АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

In addition to operating in accordance with Mongolian Laws and regulations on waste management, Premium Industrial & Engineering LLC is working to introduce the best international methods on waste management. Within our waste management plan, we are implementing the Three R's of the environment to dispose of waste as described below:

Reduce: If possible, avoid creating waste. In order to achieve this, all company employees and subcontractor employees shall organize productive operation and fully use all materials to avoid creating unnecessary waste. A waste management training program shall be organized for all employees and subcontractors.

Reuse: Reuse reasonable wastes. Waste monitoring shall be regularly implemented and research shall be conducted to reveal potential reusability of materials. Iron and used oils are supplied to the subcontractor company, and used wood is supplied to the workers for household needs. Also, waste is picked up regularly by the subcontractor company.

Recycle: Current market conditions show advancements in recycling equipment therefore we are conducting regular research on the possible uses of waste.

Disposal: If the above methods are not possible, then waste shall be disposed of at approved locations. The waste disposal stage shall be enforced only when other environmentally friendly methods are not possible.

“Премиум Индастриал энд Инжинеринг” ХХК-ны Монгол улсын хог хаягдлын тухай хууль, журмийг мөрдөн ажиллахын сацуу олон улсын хог хаягдлын шилдэг туршлага, 3R менежмент системийг өөрийн хог хаягдлын дотоод менежмент системдээ нэвтрүүлэн хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Хог хаягдлын хэмжээг багасгах: Хэрэв боломжтой бол хог хаягдлын гарцыг бууруулах. Ингэхийн тулд компаний нийт ажилчид туслан гүйцэтгэгч нар аливаа материалыг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлдээ бүрэн ашиглах түүнчлэн хог хаягдлын сургалтанд хамрагдах хэрэгтэй.

Хог хаягдлыг дахин ашиглах: Боломжит хэмжээнд дахин ашигладаг байх, Боломжтой зүйлд хог хаягдал материалыг дахин ашигладаг байх. Хаягдал төмөр болон ашигласан тос маслаг гэрээт компанид нийлүүлэх, модон хаягдлыг ахуйн хэрэгцээнд ашиглах хэрэгтэй. Одоогоор хог хаягдлыг эрх бүхий зөвшөөрөлтэй компанид нийлүүлэхээр төлөвлөсөн.

Хог хаягдлыг дахин боловсруулах: Одоогийн зах зээлийн нөхцөл байдал хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэрийн дэвшлийг харуулж байна.

Хог хаягдлын устгал: Дээрх аргуудаас алийг нь ч хэрэглэх боломжгүй нөхцөлд бид зөвшөөрөгдсөн цэгт хог хаягдлыг устгадаг. Хаягдал зайлуулах үе шатыг зөвхөн бусад байгаль орчинд ээлтэй аргууд боломжгүй үед хэрэгжүүлнэ.

Waste classification / Хог хаягдлын ангилал	Waste sorting / Хог хаягдлын төрөл	Waste emissions (1 per average) / Хог хаягдлын гарц (1 сарын дундаж)	Disposal / Устгал	Reuse / Дахин ашиглалт	Reduce / Багасгах	Recycle / Дахин боловсруулах
Hazardous / Аюултай	Expired admixture / Хугацаа дууссан нэмэлт	3500 kg	-	-	-	Jersey Barrier production (70 pcs)
	Waste oil / Хаягдал тос	150 liters	To Element	-	-	-
	Waste battery / Хаягдал аккумулятор	2 pcs		-	-	-
	Contaminated materials / Тосоор бохирдсон материал	150 kg		-	-	-
	Waste Tires / Хаягдал дугуй	3 pcs		-	-	-
	Metal waste / Хаягдал төмөр	200 kg		-	-	-
	Lamps / Гэрэл	40 pcs		-	-	-
	Glass waste / Шилэн хаягдал	20 pcs		-	-	-
	Alkaline battery / Хуруу зай	30 pcs		-	-	-
	Tin (paint, spray, soft drink) / Будгийн лааз	16 pcs		-	-	-

8. INFLUX MANAGEMENT PLAN / ХҮН АМЫН ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ УДИРДЛАГЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

There was no planned for influx management in 2021. If we'll organized influx activation we'll comply OT-10-PLN-0004 management plan.

2021 оны хүн амын шилжилт хөдөлгөөн төлөвлөгдөөгүй бөгөөд хэрэв бид зохион байгуулахаар болбол OT-10-PLN-0004 удирдлагын төлөвлөгөөг мөрдөн ажиллах болно.

9. LABOUR MANAGEMENT PLAN / АЖИЛЛАХ ХҮЧНИЙ МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

It will be managed in accordance with internal system of Premium Industrial & Engineering LLC.

Тухайн асуудал “Премиум Индастриал энд Инжинеринг” ХХК-ны дотоод системээр зохицуулагдана.

10. LAND USE MANAGEMENT PLAN / ГАЗАР АШИГЛАЛТЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Environmental aspects / Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг						
Project area Төслийн талбай	Negative impacts Сөрөг нөлөөлөл	Risk Эрсдэл	Control comments Хяналтын арга хэмжээ	Mitigation measures Бууруулах арга хэмжээ	Responsible for Хариуцах ажилтан	Period date Хугацаа
Batch plant #4 Бетон 4-р үйлдвэр Crushing plant & Quarry area / Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхай	Trench excavation / Ухмалын ажил	Slope failure / налууугийн нурулт	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Geotechnical design Excavation design Land monitoring / Геотехникийн төлөвлөлт, ухмалын ажлын төлөвлөлт, газрын чанарын хяналт	HSE, Batch plant Operation and construction team ЭМААБО болон Бетон зуурмаг үйлдвэрлэлийн алба	Q-2.3.4 (2021)
	Non designated waste point / Зөвшөөрөлгүй хог хаягдлын цэг	Soil pollution Ground contamination / Хөрсний бохирдол, гүний усны бохирдол	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Develop the waste guidelines Organize waste monitoring and control / Хог хаягдлын дотоод журам боловсруулах Хог хаягдлын хяналтыг зохион байгуулах	HSE & Crushing plant & Quarry area	Q-1.2.3.4 (2021)
	Inefficient land usage / Үр ашиггүй газар ашиглалт	Soil erosion / Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Implement proper land usage Control the traffic management/ Оновчтой газар ашиглалт хэрэгжүүлэх Замын удирдлагын төлөвлөгөөний хэрэгжилтэнд хяналт тавих	ЭМААБО Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхайн алба	Q-2.3.4 (2021)

11. MINE CLOSURE PLAN / УУРХАЙН ХААЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

RESOURCE BALANCE (2017.10)

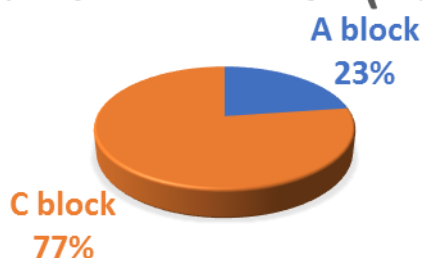

Figure 009

According mine yearly plan drilling will be conducted around 26000 meters at Quarry pit in 2021. Totally around 200,000 cubic meter of materials will be operated from open pit.

2021 оны Уулын ажлын төлөвлөгөөгөөр 26000 тууш метр өрөмдлөгийн ажлыг Quarry талбайд хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөсөн. Нийтдээ 200,000 метр куб уулын цулыг ил уурхайгаас олборлохоор төлөвлөсөн.

10. MINERAL WASTE MANAGEMENT PLAN / ЭРДСИЙН ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

There was no concentrator mineral waste was in our project field.

Төслийн талбайнуудад эрдсийн хог хаягдал байхгүй.

12. NOISE AND VIBRATION MANAGEMENT PLAN / ДУУ ЧИМЭЭ ДОРГИЛТЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Noise and vibration monitoring					
Location / Байршил		Period date / Хугацаа	Responsible for / Хариуцах алба	Required tools / Шаардлагатай багаж хэгсэл	Key implementation documents / Хэрэгжүүлэх түлхүүр бичиг баримт
BP#4 / Бетон зуурмагийн 4-р үйлдвэр	Main Batch plant / Төв үйлдвэр	2021	HSED & BP operation and construction supervisors ЭМААБО алба, бетон үйлдвэрлэл, угсралтын багийн ахлах ажилчид	Байгаль орчны мониторингийн багаж ашиглана.	Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөө болон бусад хууль эрхзүйн шаардлагуудыг баримтлана.
	Mixer washing / ТТХ угаах талбай				
	Maintenance work shop / Засварын цех				
	Heavy equipment parking area / Зогсоолын талбай				
	Generator area / Генератор				
	Light tower / Гэрэлт цамхаг				
	Admixture storage / Нэмэлтийн агуулах				
	Cement charging hopper area / Цемент цэнэглэх талбай				
CP & Quarry / Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр	VSI crusher/screen / Суурин шигшүүр, бутлуур		HSED & CP operation and construction supervisors ЭМААБО алба, Шигшүүр бутлуур үйлдвэрлэл, угсралтын багийн ахлах ажилчид		
	PCP crusher/screen / Суурин шигшүүр, бутлуур				
	Mobile screen / Хөдөлгөөнт шигшүүр				
	Mobile crusher / Хөдөлгөөнт бутлуур				
	Sand washer /Элс угаагч				
	Quarry sand pit / Элсний ил уурхай				
	Dugat Open pit / Дугат карьер				
	Drilling field / Өрмийн талбай				
	Blasting area / Тэсэлгээний талбай				

13. NON MINERAL WASTE MANAGEMENT PLAN / ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Oyu Tolgoi is committed to exercising responsible waste management practices through a waste minimisation strategy, reducing our waste, reusing where possible, and recycling what we can. We have introduced dedicated waste collection containers near waste-generating points and carry out routine awareness training to reinforce proper behaviour among our workforce. Our waste is classified into four types based on its recyclable, non-recyclable and hazardous properties. It is then further sorted into 33 types for proper management. In addition, we are carrying out trials to recycle food waste and introduce biological methods to remediate contaminated soil.

"Оюу толгой" аль болох бага хог хаягдал үүсгэх, боломжтой бол дахин ашиглах, дахин боловсруулах гэсэн хог хаягдлыг багасгах зарчмыг баримтлан хог хаягдлыг зүй зохистой удирдан зохицуулахыг зорьдог. Ажилтнуудынхаа дунд энэ зан үйлийг хэвшүүлэхийн тулд хог хаягдал гарах эх үүсвэр цэг бүрт тохирох төрлийн хогийн савнуудыг байрлуулж, энэ талаар мэдлэг олгох сургалтыг тодорхой давтамжаар явуулж байна. Бид хог хаягдлаа дахивар болон идэвхгүй хаягдал, аюултай болон аюулгүй зэргээр дөрвөн төрөлд ангилж, улмаар цааш нь 33 төрөлд ангилан ялгаж, зохих байдлаар хянан удирдаж байна. Түүнчлэн хоол хүнсний хаягдлыг боловсруулах, бохирдсон хөрсийг биологийн аргаар цэвэрлэх туршилтуудыг хийж байна.

Waste classification / Хог хаягдлын ангилал	Waste sorting / Хог хаягдлын төрөл	Waste emissions (1 per average) / 1 сарын гарц	Disposal / Устгал	Reuse / Дахин ашиглалт	Reduce / Гарцыг багасгах	Recycle / Дахин боловсруулах
General / Ердийн хог хаягдал	Household waste / Ахуйн хог хаягдал	1200 kg	To Element	-	-	-
	Cement bulk/ Цементийн уут	3200 pcs	To UB	-	Use cement tank	-
	Waste coverall / Коварол	2000 pcs	To Element	-	-	-
	Pallet / Мод	100 pcs	-	Admixture store		
	IBC totes	16 pcs	-			
	Paper / Цаас	60 kg	To Element	-	-	-
	Plastic / Хуванцар	2000 pcs		-	-	-
Liquid / Шингэн хаягдал	Tin / Лааз	12 pcs				
	Mixer washing water / Торх угаасан ус	100 m ³	-	Mixer drum washing	-	-
	Waste water / Үйлдвэрийн хаягдал ус	20 m ³	To TSP	-	-	-

14. RESETTLEMENT ACTION PLAN / НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

If required resettlement action plan will be organized we'll follow the Land Disturbance Permit Procedure (OT-10-E9-PRC-0003) and Pastureland Management Strategy.

Аливаа нүүлгэн шилжүүлэлтийн үйл ажиллагаа зохион байгуулахаар бол бид Газар хөндөх зөвшөөрөл болон бэлчээрийн удирдлагын төлөвлөгөөг мөлдөн ажиллана.

Figure 010

15. WATER RESOURCE MANAGEMENT PLAN / УСНЫ НӨӨЦИЙН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Environmental aspects / Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг

Project area Төслийн талбай	Negative impacts Сөрөг нөлөөлөл	Risk Эрсдэл	Control comments Хяналтын арга хэмжээ	Mitigation measures Бууруулах арга хэмжээ	Responsible for Хариуцах ажилтан	Period date Хугацаа
Batch plant #4 Бетон зуурмагийн 4-р үйлдвэр Crushing plant & Quarry area / Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхай	Change the water quality / Усны чанар өөрчлөгдөх	pH increasing Household water hygiene / Хүчиллэг, шүлтлэг болох Ахуйн усны эрүүл ахуй	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Take water chemical samples and analyses Record water consumption / Уснаас дээж авч шинжлүүлэх Ус ашиглалтын бүртгэл хөтлөх	HSE, Batch plant Operation and construction team ЭМААБО болон Бетон зуурмаг үйлдвэрлэлийн алба	Q-2.3.4 (2021)
	Ground water contamination / Гүний усны бохирдол	Increasing some chemical elements / Химийн бохирдол үүсэх	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Clean and record oil and fuel spills / Түлш болон тосны асгаралтыг бүртгэн тэмдэглэх, цэвэрлэх	HSE & Crushing plant & Quarry area	Q-2.3.4 (2021)
	Water pollution / Усны химийн бохирдол	Surface acid water Admixture pollution of water / Гадаргад хүчиллэг урсац үүсэх	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Clean the admixture spills / Химийн нэмэлт бодисын асгаралт, нэвчилтийг даруй цэвэрлэж байх	ЭМААБО Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхайн алба	Q-2.3.4 (2021)

16. SOIL POLLUTION MANAGEMENT PLAN / ХӨРСНИЙ БОХИРДЛЫН МЕНЕЖМЕНТ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Environmental aspects / Байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэг

Project area Төслийн талбай	Negative impacts Сөрөг нөлөөлөл	Risk Эрсдэл	Control comments Хяналтын арга хэмжээ	Mitigation measures Бууруулах арга хэмжээ	Responsible for Хариуцах ажилтан	Period date Хугацаа
Batch plant #4 Бетон зуурмагийн 4-р үйлдвэр Crushing plant & Quarry area / Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхай	Soil erosion / Хөрсний элэгдэл	Slope failure / Налуугийн нурулт	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Control the traffic management / Замын хөдөлгөөний удирдлагын төлөвлөгөөний биелэлтийг хянах	HSE, Batch plant Operation and construction team ЭМААБО болон Бетон зуурмаг үйлдвэрлэлийн алба	Q-2.3.4 (2021)
	Soil pollution / Хөрсний бохирдол	Health issue Ground pollution /Эрүүл мэндийн асуудал Гүний усны бохирдол	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Clean oil and fuel spills / Түлш болон тосны асгаралтыг цэвэрлэх	HSE & Crushing plant & Quarry area	Q-2.3.4 (2021)
	Soil fertile decreasing / Хөрсний шимт чанар алдагдах	Decreasing green mass / Ногоон ургамлын хэмжээ буурах	Conduct visually inspection / Нүдэн үзлэг хийх Conduct workplace inspection / Ажлын байрны үзлэг хийх	Reduce the dust Conduct watering/ Тоосжилтын дарах Усалгаа хийх	ЭМААБО Шигшүүр бутлуурын үйлдвэр & Дугат ил уурхайн алба	Q-2.3.4 (2021)

17. LEGAL REQUIMENTS AND STANDARD / ХҮҮЛЬ ЭРХ ЗҮЙ, СТАНДАРТЫН ШААРДЛАГА

1. Law on Air Pollution Fee (In force on 24 June 2010, amended 23 June 2012)
2. Law of Mongolia on Animals (In force on 23 June 2012)
3. Hygiene Laws /1998 05 07/
4. Mineral Laws /2006 07 08/
5. Business operation license /2001-02-01/
6. Road laws
7. Fees for the use of natural resources /updated edition /2012-05-17/
8. Law s on Environmental Assessment /updated edition/ /2012-05-17/
9. Environmental Protection Law (In force on June 5, 1995, amended on 17 May 2012)
10. Construction laws /1998-08-07/
11. Law on Natural Plants (In force on June 5, 1995 and amended on 9 December 2010)
12. Land laws /2002-07-07/
13. Land Fee laws /1997-04-24/
14. Subsoil laws /1988-11-29/
15. Fire Safety /updated edition 2012-05-17/
16. Disaster Protection /updated edition 2012-05-17/
17. Customs laws /updated edition 2008 05 20/
18. Law on Land (In force on 1 January 2003, amended on 23 June 2012)
19. International investment laws /1993 05 10/
20. Customs tariffs and duties /2008 05 20/
21. Insurance laws /updated version 2004 04 30/
22. Laws on Capacity Signs /1966's international convention, ratifying the protocol of 1988/2007 05 04/
23. Driver's insurance /2011 10 06/
24. Road traffic safety /1996 04 30/
25. Some material, equipment, machinery, and custom tariffs exemption /2005-08-04/
26. Administrative responsibility /2000-01-28/
27. Advertisement laws /2002-05-30/
28. Laws on Company /updated edition 2011-10-28/
29. Mongolian road transport and vehicle tax /1992-12- 01/
30. Law of Mongolia on Forestry (In force on 23 June 2012)
31. Protection of cultural heritage /2001-06-08/
32. Crop seeds and varieties /1999 06 17/
33. Technology Transfer /1998 05 07/
34. Fees on water pollution /2012-05-17/
35. Law on Water (In force on 23 June 2012)
36. Meteorology and Environmental monitoring /1997-11-13/
37. Plant Protection /2012-05-17/
38. Communication laws /2001 10 18/
39. Toxic chemicals and safety /2006-05-25/
40. Law on Waste (In force on 23 June, 2012)
41. Urban water supply and sewage usage /updated edition/ /2011-10-06/
42. Labor laws /1999-05-14/
43. Protection of soil and prevention of desertification /2012 05 17/
44. Science and Technology /2006-12-18/
45. Energy Laws /2001-02-01/

46. Heath Laws /2011 05 05/

47. Law on the Protection of the Cultural Heritage (In force on June 8 2001 and amended on 5 June 2005)

48. Law on Sanitation (In force on 1 July 1998 and amended on 20 January 2011)

20.0 Standards and Methodology

- MNS 5914:2008- Environment. Restoration of damaged land. Glossary, definitions.”
- MNS 5915:2008 Damaged land due to mining activity classification
- MNS 5916:2008 Stripping of fertile soil during , technical requirements of storage
- MNS 5917:2008 Restoration of damaged land due to mining. Technical requirements
- MNS 5918:2008 Revegetation of degraded land. Technical requirements
- MNS 4915:2000 Restoration of damaged land due to mineral search. Technical requirements

OT standard:

- OT-10-E12-PLN-0002 M – Air quality protection
- OT-10-E12-PLN-0001 E – Atmospheric emissions management plan
- OT-10-E12-PLN-0004 E – Biodiversity action plan
- OT-10-E12-PLN-0003 – Biodiversity management plan
- OT-10-E12-PLN-0007 – Offset management plan
- OT-10-E15-PLN-0001 E – Hazardous materials
- OT-10-E14-PLN-0005 M – Land disturbance control and rehabilitation
- OT-10-E15-PLN-0002 M – Spill response procedure
- OT-10-E11-PLN-0001 M – Water quality protection and management
- OT-10-E6-PLN-0001 M – Noise and vibration management plan

JHA:

- OT0244-00-JHA0-0002 – Conducting Invertebrate monitoring
- OT0244-00-SWP0-0003 – Measure noise level
- OT0244-00-JHA0-0004 – Carry out small mammal monitoring
- OT0244-00-JHA0-0006 – Carry out mountain Ungulate monitoring
- OT0244-00-JHA0-0003 – Conduct reptile monitoring
- OT0244-00-8WP0-0001 – Wildlife incident recording and carcass removal

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ, ЗАСАГЛАЛЫН СУУРЬ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Улаанбаатар хот

2023 он

АГУУЛГА

1.ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН	4
2.БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ БОЛОН ЗАСАГЛАЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАНИЛЦУУЛГА	8
2.1 ОРШИЛ	8
2.2 АРГА ЗҮЙ	16
2.3 БАЙГУУЛЛАГЫН ТАНИЛЦУУЛГА	19
3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ҮНЭЛГЭЭ.....	21
4. НИЙГМИЙН ҮНЭЛГЭЭ.....	26
5. ЗАСАГЛАЛЫН ҮНЭЛГЭЭ.....	41
6. МАТЕРИАЛЛАГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ШИНЖИЛГЭЭ.....	46
7.ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГУУД.....	52
8. ЗӨВЛӨМЖ	54
9. АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ	58
10.ХАВСРАЛТ	59

ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ТАЙЛБАР

БОНЗ	ESG	Environmental, Social, and Governance	Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглал
БОННУ	ESIA	Environmental and Social Impact Assessment	Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээ
БОМТ	EMP	Environmental Management Plan	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө
ЕХ	EU	European Union	Европын Холбоо
ЕХТБТС	ESRS	European Sustainability Reporting Standards	Европын Холбооны Тогтвортой байдлын тайлагналын стандартууд
ЕСТЗГ	EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group	Европын Санхүүгийн Тайлагналын Зөвлөх Групп
БҮХЭҮЗ	UNGP BHR	United Nations' Guiding Principle on Business and Human Rights	НҮБ-ын Бизнес ба хүний эрхийн удирдлагын зарчмууд
ТoC ХОЛБОО	MSFA	Mongolian Sustainable Finance Association	Монголын Тогтвортой Санхүүгийн Холбоо
ТХЗ	SDG	Sustainable Development Goals	Тогтвортой Хөгжлийн Зорилгууд
КТБТС	CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive	Компанийн Тогтвортой байдлын тайлагналын тогтоол
ТОУС	GRI	Global Reporting Initiative	Тайлагналын Олон Улсын Санаачилга
ОУСК	IFC	International Finance Organization	Олон Улсын Санхүүгийн Корпораци
СЗХ	FRC	Financial Regulatory Commission	Санхүүгийн Зохицуулах Хороо
ХАБЭА	OSH	Occupational Safety and Health	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй
ЭМАА		Health and Safety	Эрүүл мэнд аюулгүй ажиллагаа
ЭЗХАХБ	OECD	Organization for Economic Cooperation and Development	Эдийн Засгийн Хамтын Ажиллагаа ба Хөгжлийн Байгууллага

1. ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

“Ризилиенс Консалтинг Сервиз” ХХК нь “Премиум Конкрит” ХХК-ийн дүүргэгч материал олборлох, бетон зуурмаг үйлдвэрлэх үйл ажиллагаанд Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглалын (БОНЗ) суурь үнэлгээг 2022 оны 12 дугаар сарын 19-ний өдрөөс 2023 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.

Энэхүү үнэлгээний ажил нь дараах үндсэн 6 алхмаас бүрдсэн.

Зураг 1. БОНЗ үнэлгээний ажлын алхмууд

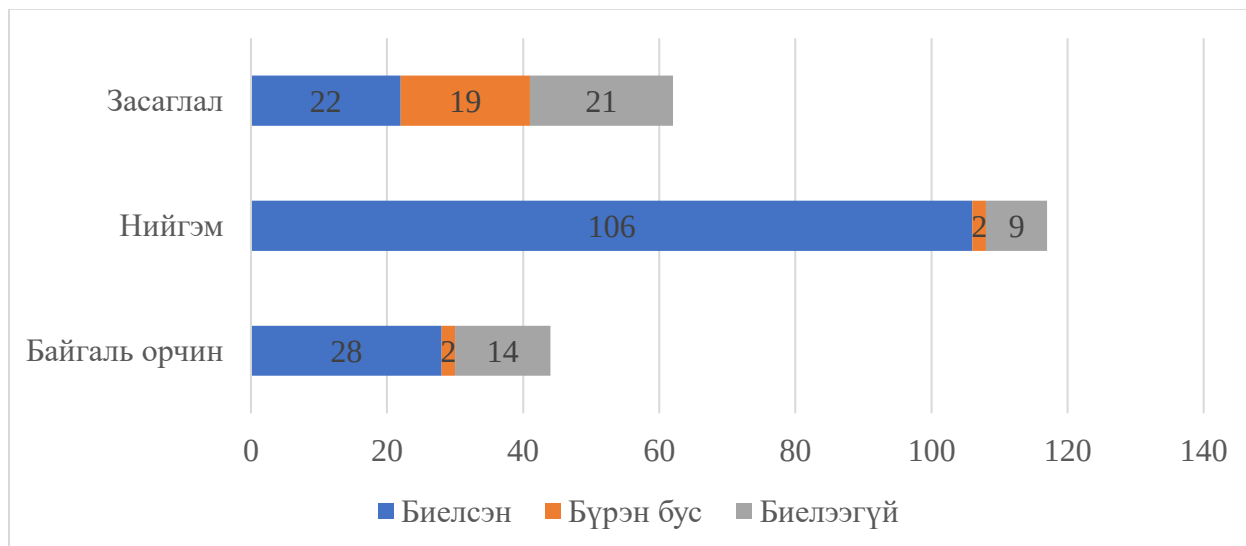
Үнэлгээ хийхдээ НҮБ-ын Тогтвортой хөгжлийн зорилгууд (ТХЗ), Олон улсын санхүүжүүлэгч байгууллагуудын түгээмэл мөрддөг Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглалын шаардлагууд болох Олон улсын санхүүгийн корпорацийн (ОУСК): Байгаль орчны болон нийгмийн гүйцэтгэлийн стандарт, Европын Холбооны Тогтвортой байдлын тайлагналын стандарт, конвенц, тунхаглал болон Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомж, стандарт, журмуудад заасан шаардлагуудыг шалгуур болгон авч үзлээ.

Мөн дараах хүчин зүйлүүдийн шаардлагаар БОНЗ-ын суурь үнэлгээнд мэргэжлийн байгууллагаар тодотгол хийлгэх шаардлагатай байдаг. Үүнд:

1. Санхүүжүүлэгч байгууллага
2. Хөрөнгийн биржийн стандарт шаардлага
3. Бизнесийн өөрчлөлт
4. Хууль эрхзүйн орчинд нэмэлт орох (бизнесийн үнэ цэнд нөлөөлөхүйц)

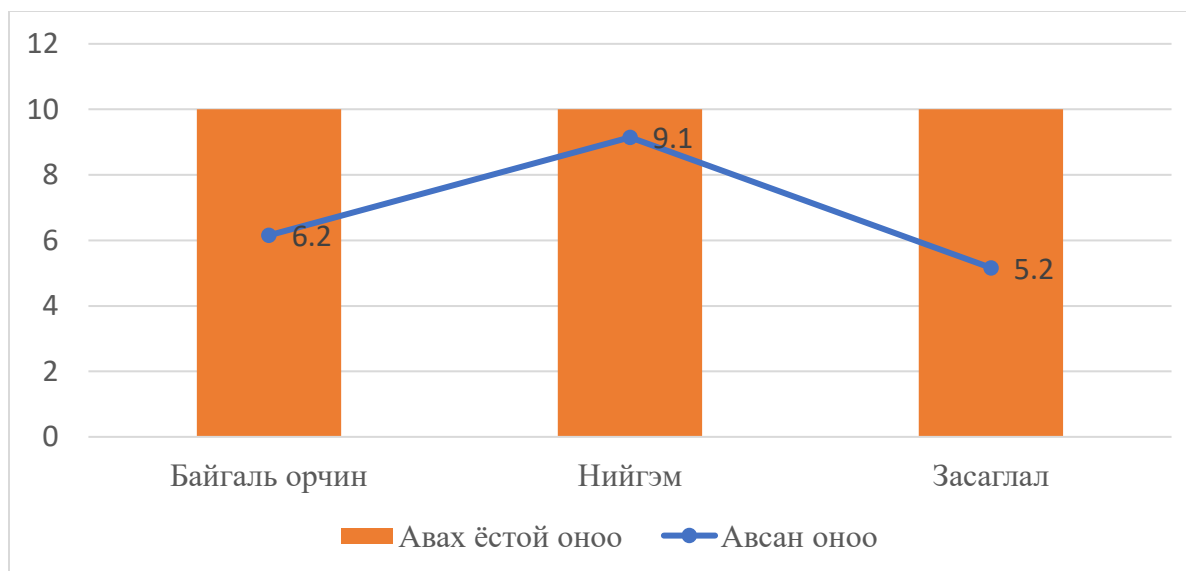
5. ТУЗ-ийн БОНЗ-ын хорооны санаачилгаар
6. Гүйцэтгэх удирдлагын санаачилгаар

БОНЗ-ын суурь үнэлгээг нийт 223 шалгуур үзүүлэлтээр үнэлгээ хийж үзэхэд 156 шалгуур бүрэн биелсэн, 23 шалгуур бүрэн бус, 44 шалгуур биелээгүй байна. Өөрөөр хэлбэл 69.9% биелэлттэй байна (Зураг 2).

Зураг 2. БОНЗ-ын үнэлгээний дүн

БОНЗ-ын үнэлгээний шалгууруудыг нэгдсэн оноогоор (score) авч үзвэл нийт арван оноо авах ёстойгоос 6.8 оноог авсан байна.

Зураг 3. БОНЗ-ын үнэлгээний нэгдсэн оноо

“Премииум Конкрит” ХХК нь БОНЗ-ын хувьд арвин ололт амжилттай үйл ажиллагаа явуулж байна.

Үнэлгээний үр дүнгээс харахад “Премиум Конкрит” ХХК нь нийгмийн хариуцлагаа ухамсарлан, БОНЗ-ын хувьд арвин ололт амжилттай сайн дадалтай байна.

ОЛОЛТ АМЖИЛТ

САЙН ЗАСАГЛАЛЫГ ЭРМЭЛЗЭГЧ

“Бизнесийн Ёс зүйн хэм хэмжээ” баримт бичигт Компанийн үйл ажиллагаанд баримтлах үндсэн зарчмыг тодорхойлж, ажилтан, түнш, хэрэглэгчтэйгээ бизнесийн ёс зүйтэй хамтран ажиллаж, захиалагч, хэрэглэгчдийнхээ хэрэгцээ шаардлага, асуудлыг оновчтой шийдэх, тэдэнтэйгээ хамт хөгжиж, тэднийхээ итгэлийг хүлээж ажиллахыг эрмэлздэг.

ИТГЭЛТЭЙ ТҮНШЛЭГЧ

Компанийн болон хэрэглэгч, түншүүдийн бизнесийн хөгжлийн төлөө гэсэн зорилгоо ойлгож, эдийн засгийн үр ашиг, хөдөлмөрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэн, үргүй зардал алдагдлыг бууруулж, чанарын баталгааг хангаж ажилладаг нь итгэлцэл хүндлэл дээр суурилсан ажил хэрэгч хамтын ажиллагааны суурь болсон байна. Үүний илрэл нь уул уурхайн салбарын дэлхийн хэмжээний Оюу толгой төслийн итгэлтэй түншлэгч болсон байна.

САЛБАРТАА ТҮҮЧЭЭЛЭГЧ

Мэргэшсэн эрдэмтэн судлаачид, инженер, техникийн ажилтнуудын баг, хамгийн орчин үеийн лабораторийн хяналт бүхий чанартай бетон зуурмагийн нийлүүлэлт, шинэ инноваци технологи шингэсэн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл болох “Нано болон Өөрөө нягтардаг бетон” нэвтрүүлсэн, захиалагч нийлүүлэгчийн харилцан үр дүнтэй үйл ажиллагааны шийдэл бүхий платформыг хөгжүүлж зах зээлд нэвтрүүлсэн зэрэг амжилтуудаараа салбартаа түүчээлэгч болсон.

АЖИЛЛАХ ТААТАЙ ОРЧИНГ БҮРДҮҮЛЭГЧ

Ажилтнууд ОУ-ын сайн туршлагуудаас сурч хөгжих, хувь хүний үнэ цэнээ нэмэгдүүлэх, албан тушаал ахихад нь тэгш боломжоор хангаж дэмжин ажилладаг. Залуучуудын ажил хөдөлмөртөө өсөн дэвжих боломжийг нэн түрүүнд тавьж, тэднийг сургах хөгжүүлэхэд, сургахад ихээхэн анхаарч ажилладаг.

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ЭЭЛТЭЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ЭРХЭМЛЭГЧ

Үйл ажиллагаанаас үүсэх байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийг бууруулах ажлын хүрээнд байгалийн нөөцийн хэрэглээг зохистой ашиглах, хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь бууруулах, дахин ашиглах, ялангуяа одоогийн нийгмийн тулгамдсан асуудал болох аюултай хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь бууруулахад дорвитой арга хэмжээ авч ажилладаг.

САЙЖРУУЛАХ БОЛОМЖУУД

Компанийн БОНЗ-ын гүйцэтгэлийг цаашид улам сайжруулах дараах боломжууд байна.

1. Байгаль орчин, нийгэм, засаглалын гүйцэтгэлийн тогтолцоог нэвтрүүлж, хэвшүүлэх
2. Уур амьсгалын өөрчлөлт болон хаягдалгүй эдийн засаг, тогтвортой худалдан авалтын бодлого боловсруулж, зорилт тодорхойлох, түүний дагуу арга хэмжээг төлөвлөн, хэрэгжүүлэх

2. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ БОЛОН ЗАСАГЛАЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1 ОРШИЛ

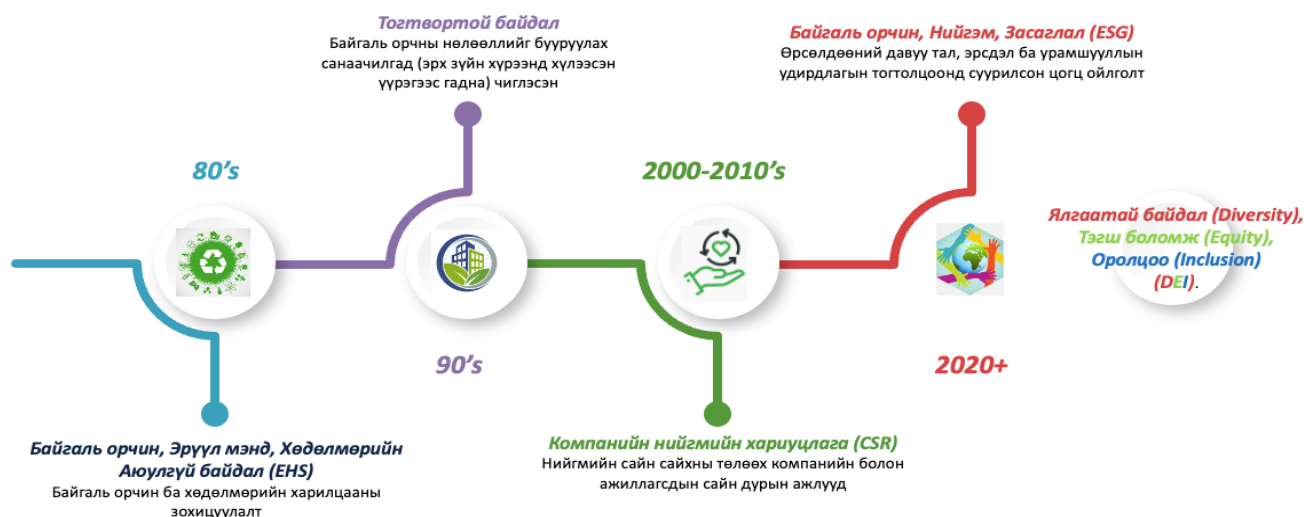
Техник технологи, инновацийн хурд нэмэгдэхийн хэрээр бизнесийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, нийгэмд үзүүлэх нөлөөлөл эрчимжсээр байна. Мөн түүнчлэн, хөрөнгө оруулагч болон санхүүжүүлэгч байгууллагын зүгээс бизнесийн тогтвортой байдлын харилцан үйлчлэл бүхий үндсэн хүчин зүйл болох бизнесийн ашигт ажиллагаа ба ёс зүйд онцгой анхаарал хандуулснаар байгууллага урт хугацаандаа зөвхөн хувь нийлүүлэгчдэд төдийгүй нийгэмд үнэ цэн бий болгох стратегийн чухал алхам хийх шаардлага гарч ирж байна. Иймд бизнесийн үйл ажиллагаанаас үүсэж буй аливаа нөлөөллийг авч үзэх, удирдах, хянах механизмийг бүрдүүлж, Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглалын (БОНЗ) гүйцэтгэлийг

тодорхой, хэмжигдэхүйц шалгуур үзүүлэлтээр хэмжих, хянах, ил тод нээлттэй тайлагнах шаардлага урган гарсан.

БОНЗ нь өртгийн сүлжээний үнэ цэн нэмэх үйл ажиллагааны үндсэн бүрэлдэхүүн хэсэг биш боловч хурдацтай өөрчлөгдөж буй гадаад орчны эрсдэл ба боломжийг үнэлэн, удирдах замаар урт хугацаанд бизнесийн тогтвортой байдлыг хангаж, үнэ цэнийг бүтээх чадавхийг бүрдүүлэхэд гол хөшүүрэг болдог. БОНЗ-ын гүйцэтгэлийг сайжруулах, тайлагнах механизм нь сайн дурын шинжтэй сэдэвчилсэн байдалтай эхэлсэн боловч цаг хугацаа өнгөрөхийн хэрээр хүрээгээ улам тэлж, баяжин, хариуцлага өндөрсөж иж бүрэн тогтолцоо болон хөгжиж байгааг тайлагнал, судалгааны олон байгууллагуудын зааварчилгаа, удирдамж, зөвлөмжүүд нотлож байна.

Тухайлбал, компанийн нийгмийн хариуцлагын тайлагналд тухайн байгууллага нь бизнесийн гүйцэтгэлтэйгээ уялдаа сул, ихэвчлэн сайн дурын шинжтэй түр хугацааны санаачилга төдий, эсвэл баримт бичгийн хүрээнд тунхаг-хэлбэрийн шинжтэй, пи-ар буюу сурталчилгаа төдийгөөр тайлагнах байдал нийтлэг байдаг. Харин БОНЗ тайлагнал нь байгууллагын бизнесийн үр өгөөж, үнэ цэнийг өсгөх санхүүгийн бус тайлагналын гол хөшүүрэг учраас БОНЗ-ын багц стандартын гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт нь удирдлагын

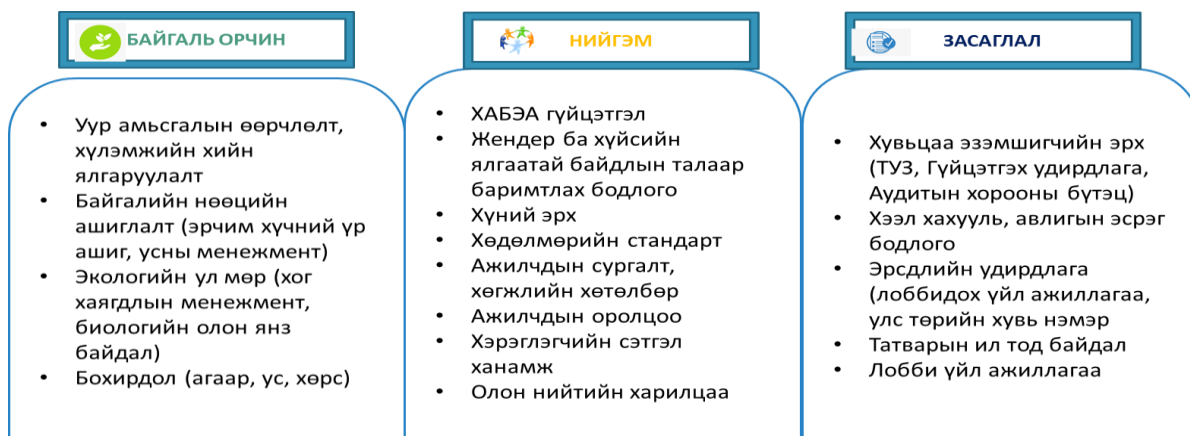
БОНЗ ТӨЛӨВШИЛИЙН ЗАМНАЛ

Зураг 4. БОНЗ-ын төлөвшлийн замнал

багийн жилийн үүрэг амлалт, зорилтын салшгүй бүрэлдэхүүн хэсэг болж, баг хамт олны олон талт ялгаатай байдал, ижил тэгш боломж, оролцоог чухалчилж, хариуцлагыг сайжруулж, мэдээллийн ил тод нээлттэй байдлыг эрхэмлэх замаар хөрөнгө оруулагч, санхүүжүүлэгч болон бусад оролцогч талуудын итгэл хүлээсэн таатай орчинг бүрдүүлснээр “НЭЭЛТТЭЙ ТҮНШЛЭЛ, ДУНДЫН ЭКОСИСТЕМ, ХАМТЫН ҮНЭ ЦЭН”-ийг бүтээх гол механизм болдог.

БОНЗ нь тухайн байгууллагын дотоод ба гадаад орчинд үзүүлж буй нөлөөллийг үнэлэх багц шалгууруудаас бүрддэг.

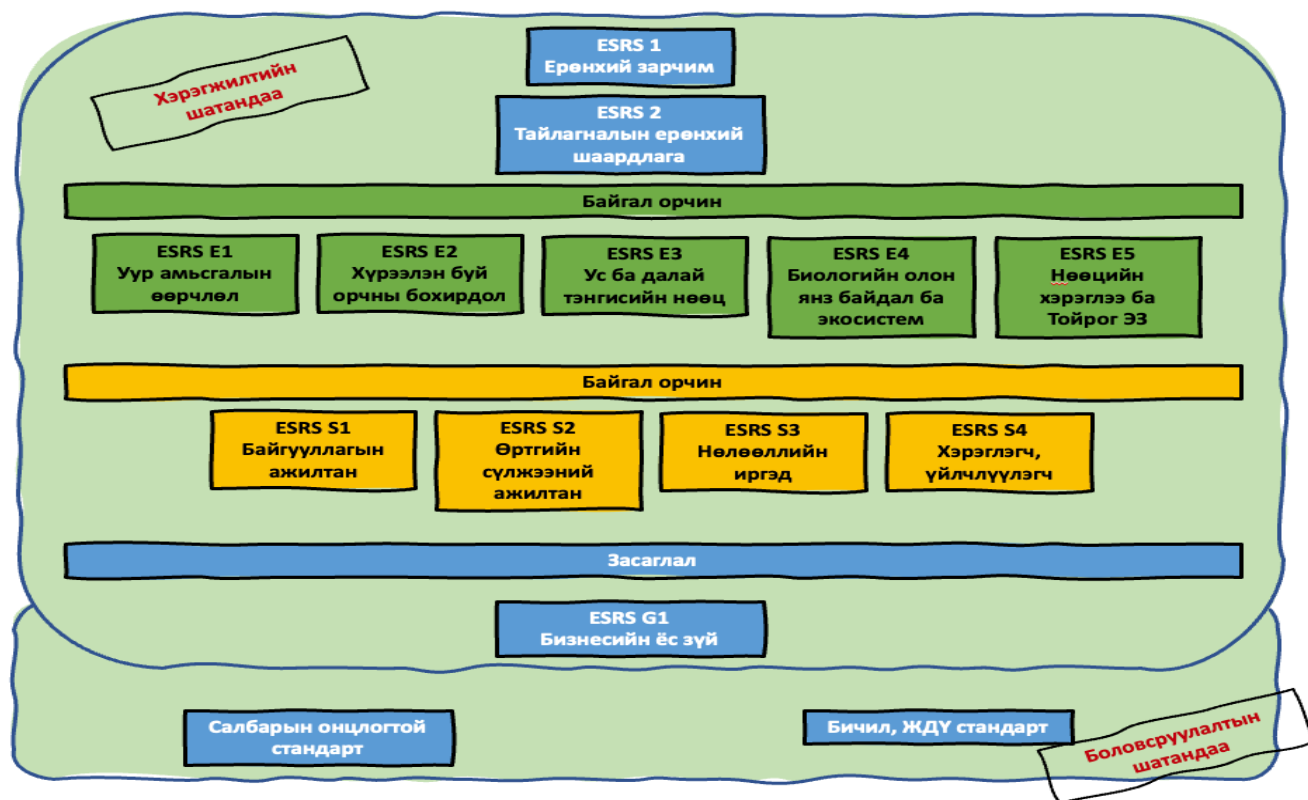

Зураг 5. БОНЗ-ын жишээ шалгуур үзүүлэлт

Иймд тухайн байгууллага БОНЗ-ын шалгуурыг хангасан "нийгмийн хариуцлагатай, ёс зүйтэй" хөрөнгө оруулалтын стратегийг хэрэгжүүлснээр, хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг олж, санхүүжилт татах боломжийг нэмж, бизнесийн үр өгөөж, үнэ цэнийг өсгөх найдвартай орчин бүрддэг юм.

2022 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдөр Европын Санхүүгийн Тайлагналын Зөвлөх Групп (ЕСТЗГ) нь Европын Холбооны Тогтвортой байдлын тайлагналын стандартыг (ЕХТБТС) олон талт хэлэлцүүлэг хийж зөвлөлдсөний үндсэн дээр баталгаажуулсан. Тухайн стандартуудаар бизнесийн байгууллагуудаас байгаль орчин, нийгэм, засаглалтай холбоотой мэдээллүүдийг олон нийтэд нээлттэй байдлаар тайлагнах шаардлагуудыг тодорхойлсон бөгөөд Европын Холбооны (ЕХ) парламентын 2022 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдөр баталсан Компанийн Тогтвортой байдлын тайлагналын тогтоолын (КТБТТ) нэг бүрэлдэхүүн хэсэг болж хэрэгжих юм.

Европын Холбооны Тогтвортой байдлын тайлагналын стандарт (ЕХТБТС) нь ерөнхий зарчим, тайлагналын ерөнхий шаардлага буюу стратеги, удирдлага, давхар материаллаг нөлөөллийн үнэлгээ, болон байгаль орчин, нийгэм, засаглалын сэдэвчилсэн шаардлагуудын нэгдлээс бүрддэг. Салбарын болон бичил, жижиг, дунд бизнесийн үйл ажиллагааны онцлог нөхцөл байдалд нийцүүлсэн стандартууд нь боловсруулагдаж хараахан дуусаагүй байна.

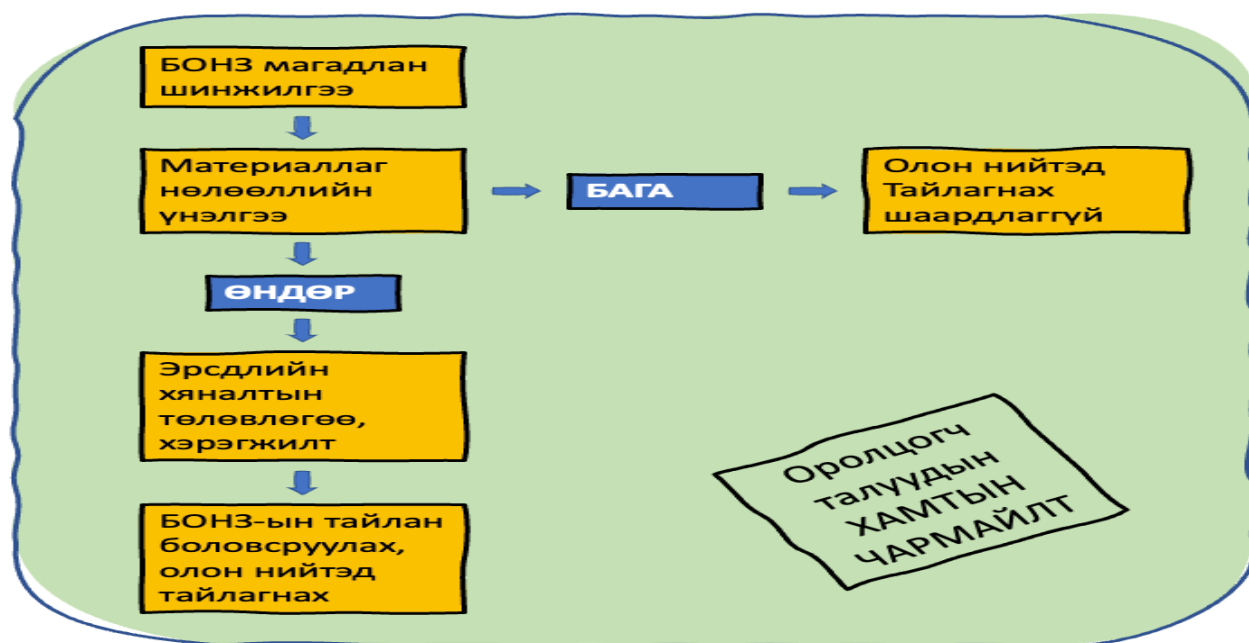

Зураг 6. Тогтвортой байдлын тайлагналын стандартуудын уялдаа холбоо

Эдгээр стандартууд нь 2024 оноос эхлэн шаталсан байдлаар мөрдөгдөж эхлэх бөгөөд ЕХ-ны улсууд, үндэстэн дамнасан корпорациуд болон ЕХ-ны зах зээл дээр бизнес хийх зорилго бүхий гадаадын аж ахуйн нэгжүүдэд хамаарна.

ЕХ-ны Тогтвортой байдлын тайлагналын стандартын шаардлагын дагуу БОНЗ-ын тайлан боловсруулах дарааллын хувьд:

1. Үйл ажиллагаандаа (өөрийн болон өртгийн сүлжээнд) тогтвортой байдлын эрсдэлийн магадлан шинжилгээ хийж БОНЗ-ын төлөв байдлыг тодорхойлох;
2. Оролцогч талуудын хамтын чармайлтаар давхар материаллаг нөлөөллийн эрсдэл тодорхойлох;
  - а. Бизнес төлөөлөх байдал
  - б. Оролцогч талд нөлөөлөх байдал
3. Ноцтой хор уршигтай, өндөр эрсдэлтэй, даамжрах магадлалтай асуудлуудыг тодорхойлж, тэдгээр эрсдэлийг хянан удирдах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх;
4. БОНЗ-ын тайлан боловсруулж олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх;

Зураг 7. БОНЗ-ын тайлах боловсруулах үе шат

“Ризилиенс Консалтинг Сервиз” ХХК нь энэхүү төслийн хүрээнд БОНЗ-ын тайлагналын эхний 2 үе шатны буюу бизнесийн өнөөгийн төлөв байдалд дүн шинжилгээ хийж тайланг боловсруулсан болно. Цаашид тухайн бизнесийн байгууллага нь давхар материаллаг нөлөөллийн эрсдэлийн үнэлгээнд үндэслэн сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах, болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэн олон нийтэд нээлттэй тайлагнаж болно.

БОНЗ-ын төгөлдөршил нь дараах үндсэн 3 хүчин зүйлээр тодорхойлогдоно.

✓ Бизнес бодитоор нөлөөлөх байдал/Materiality

Байгууллагын өсөлт, санхүү, хөрөнгө оруулалтын өгөөж, тогтвортой байдал болон хөрөнгө оруулагч ба бусад оролцогч талуудын ашиг сонирхол, итгэлд нөлөөлөх БОНЗ-ын үндсэн үзүүлэлтийг тодорхойлж, удирдаж, хянах процесс;

✓ Эрх зүй/Regulation

Үндэсний болон олон улсын эрх зүйн баримт бичиг, конвенцийн нийцлийг хангах; Жишээлбэл, 2015 онд Фольксваген компани Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай НҮБ-ын суурь конвенцийг үл тоомсорлон 11 сая дизель хөдөлгүүртэй автомашиныг хүлэмжийн хийн ялгарлын туршилт хэмжилт хийлгүйгээр худалдаанд гаргаснаар 27.4 тэрбум еврогийн торгууль шийтгэл авсан байна (*Corporate Finance Institute®*);

✓ Ил тод байдал/Transparency

Үйл ажиллагааны (хөрөнгө оруулагчийн мөнгөний зарцуулалт, удирдлагын тухай) мэдээллийн ил тод байдлыг хангах, нээлттэй тайлагнах, тухайлбал, санаатайгаар аливаа мэдээллийг нуун дарагдуулахгүй байх соёлыг хэвшүүлсэн байх;

БОНЗ-ын тогтолцоог байгууллагын үйл ажиллагаанд нэвтрүүлж, гүйцэтгэлийг хангаж ажиллах нь байнга давтагдан сайжирдаг процесс бөгөөд дараах 6 алхмыг түгээмэл ашигладаг.

Зураг 8. БОНЗ-ын тогтолцоог нэвтрүүлэх 6 алхам

Олон улсын Хөрөнгийн бирж болон хөрөнгө оруулагч, санхүүжүүлэгч байгууллагууд БОНЗ-ын тайлагналын багц стандартыг нэвтрүүлж, үйлчлүүлэгч/харилцагч талтай хэрэгжүүлэлтийг хангах чиглэлээр хамтран ажиллах процесс үргэлжилж байна.

2020 оны 9 дүгээр сарын 11-ний өдөр Дэлхийн Тогтвортой хөгжлийн тайлагналын 5 байгууллага Уур амьсгалтай холбоотой санхүүгийн тайлагналын ажлын хэсгийн санаачилга (Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD))-н хүрээнд БОНЗ-ын тайлагналын нэгдсэн стандартыг нэвтрүүлэхээр санал нэгдсэн. (*Statement of Intent to Work*

Together Towards Comprehensive Corporate Reporting, Facilitated by the Impact Management Project, World Economic Forum and Deloitte, September, 2020). Үүнд:

“Ernst & Young” (EY) судалгааны байгууллагаас 2021 оны 12 дугаар сард танилцуулсан “Eight Global Corporate Reporting Survey”, “EY 2021 Institutional Investor Survey” зэрэг тайлангуудад дурдсанаар “Судалгаанд хамрагдсан хөрөнгө оруулагчдын тэн хагас нь материаллаг (санхүүгийн) асуудлуудаас илүү БОНЗ-ын тайлагналд илүү анхаардаг гэсэн бол эсрэгээрээ компанийн санхүүгийн удирдлагуудын 38% нь сорилт гэж үзсэн” байна.

2022 оны тус тайлангуудад нийт 1040 компанийн санхүүгийн захирлууд оролцсон бөгөөд ирээдүйн компанийн тайлагналд үндсэн 3 асуудлыг чухалчлан онцолсон байна. Үүнд:

Хүснэгт 1. Тайлагналын үндсэн асуудлууд

1. Тогтвортой байдал болон урт хугацааны үнэ цэн нь компаниуд болон хөрөнгө оруулагчдын хоорондын харилцааг тасалдаг	
Хөрөнгө оруулагчид:	Компаниуд:
Хөрөнгө оруулагчдын зүгээс 78% нь компаниуд тэдний ашиг нь буурсан ч үйл ажиллагаатай нь хамааралтай БОНЗ-ын хүрээний асуудлуудад анхаарч хөрөнгө оруулалт хийх ёстой;	Компаниудын санхүүгийн захирлуудын зүгээс 55% нь компаниуд өөрсдийн үйл ажиллагаатай хамааралтайгаар БОНЗ-ын хүрээний асуудлуудыг богино хугацааны санхүүгийн гүйцэтгэл ашигт нөлөөлдөггүй ч гэсэн тэдгээрийг анхаарч авч үзэх
Хөрөнгө оруулагчдын 80% нь маш олон компаниудын хувьд “Тогтвортой байдлыг хангахад урт хугацааны хөрөнгө оруулалт татах үндэслэлийг оновчтой тайлбарлаж чадахгүй байгаа нь хөрөнгө оруулагчдад хүндрэл учруулж болзошгүй”;	Том компаниудын 53% нь “Хөрөнгө оруулагчдын зүгээс ирдэг богино хугацаанд ашиг хүртэх дарамт нь бидний урт хугацааны тогтвортой байдлын санхүүжилтэд асуудал учруулж байна”, санхүүгийн захирлуудын хувьд 20% нь “хөрөнгө оруулагчид улирлын ашигт голчлон анхаарч, тогтвортой байдал гэх зэрэг урт хугацааны хөрөнгө оруулалтад ач холбогдол бага өгдөг”
2. Компанийн тайлагнал нь хувьцаа эзэмшигчид болон оролцогч талуудтай илтгэлцлийг бий болгох Түлхүүр болдог	
- Хөрөнгө оруулагчдын 99% нь компаниудын БОНЗ-ын үнэлгээг анхаардаг бөгөөд 74% нь үнэлгээг нь илүү албан ёсны байх ёстой гэсэн хандлагаар авч үзсэн - Хөрөнгө оруулагчдын 73% нь компаниуд санхүүгийн болон БОНЗ-ын тайлагналыг боловсронгуй болгох тал дээр компаниуд бүтэлгүйтдэг нь бидний шийдвэр гаргалтад нөлөөлдөг - Хөрөнгө оруулагчдын 76% нь компаниудын хөрөнгө оруулагчдад бэлтгэн гаргаж өгч буй мэдээлэл нь “ногоон угаалт” ын эргэлзээг нэмдэг	

3. Компаниуд тайлагнал хийхдээ оролцогч талуудын хамтын чармайлтад түшиглэж чухалчлан үзэх асуудлууд	
Төвлөрөн анхаарах: - БОНЗ-ын бусад чухал зорилтуудаас гадна компаниуд хөрөнгө оруулагчдад өөрсдийн багцаа хүлэмжийн хийг “Тэглэх” зорилттой уялдуулж, шилжилтийн эрсдэл, уур амьсгалын өөрчлөлтийн бодит эрсдэл, уур амьсгалын өөрчлөлтийн хувилбарын дүн шинжилгээ зэрэг чухал боломж, эрсдэлүүдийн талаар баттай ойлголттойгоор хариу өгөх ёстой, Хариуцлага: - Тогтвортой байдлын хүрээнд хөрөнгө оруулагчдын шаардлагыг Засаглал болон ТУЗ-ийн хяналтад хэрэгжүүлэх, - БОНЗ-ын амлалт төдий бус илүүтэй үр дүнд суурилсан хэрэгжилтэд түлхүү анхаарч, хөрөнгө оруулагч ба компанийн хамтын чармайлтыг тогтмолжуулах, Ил тод байдал: - Компаниуд хөрөнгө оруулагчдад харьцуулж болохуйц, баталгаатай тогтвортой байдлын тайланг боловсруулах, - БОНЗ-ын тайлагналын мэдээллийн чанарыг нэмэгдүүлж “GLOBAL REPORTING STANDART”-н шаардлагыг хангахын төлөө чармайх.	Ухаалаг: - Гадаад болон дотоод мэдээ мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж, мэдээллийн эх сурвалжид хандах боломжийг олгох, дэвшилтэт технологи дээр суурилсан (AI) шинжилгээ хийх чадавхыг бэхжүүлэх, Хүрэлцэхүйц: - Санхүүгийн үйл ажиллагааг байгууллагын хэмжээнд “дараагийн түвшинд” загварчлах, - Байгууллагын зорилгыг (хашаанаас давж) илүү өргөн хүрээнд тодорхойлсноор аливаа өөрчлөлт тогтворгүй байдалд илүү динамик, уян хатан хариу үйлдэл үзүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ. Авьяасаар манлайхуй: - Компаниуд уламжлалт санхүүгийн тайлагналын мэдлэг, хандлагаар хязгаарлагдалгүйгээр өөрчлөгдөж буй эрэлт, хэрэгцээг хангахад шаардагдах чадавхыг бий болгохын тулд илүү шинэлэг үнэ цэнд суурилсан, хүнийг хүндэлсэн соёлыг бий болгох.

2.2 АРГА ЗҮЙ

2.2.1 ХАМРАХ ХҮРЭЭ

“Премиум Конкрит” ХХК-ийн дүүргэгч материал олборлох, бетон зуурмаг үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглалын (БОНЗ) суурь үнэлгээг 2022 оны 12 дугаар сарын 19-ний өдрөөс 2023 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн хооронд хийж гүйцэтгэсэн.

2.2.2 ҮНЭЛГЭЭНИЙ БАГ

“Ризилиенс Консалтинг Сервиз” ХХК нь 2020 онд Тогтвортой хөгжлийг дэмжих төрөл бүрийн төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, аж ахуйн нэгжүүдэд Тогтвортой хөгжлийн зөвлөгөө өгөх чиглэлээр байгуулагдсан компани юм.

БОНЗ-ын суурь үнэлгээ хийх багийн ахлагчаар БОНЗ зөвлөх М.Сарандаваа, багийн гишүүнээр БОНЗ зөвлөх Ш.Байгалмаа, БОНЗ зөвлөх Др. Т.Индра, БОНЗ зөвлөх Ц.Нямгарав, зөвлөх Д.Баянбат, зөвлөх М.Орхонтуул, зөвлөх Д.Нарантуяа, судалгааны ажилтан П.Мөнхзул нар ажилласан.

Манай зөвлөхүүдийн Байгаль орчин, нийгэм, засаглалын менежментийн чиглэлээр хийсэн ажлын туршлагаас дурдвал:

- “М Си Эс Групп”-ын “Юнисервис Солюшн” ХХК-ийн үйл ажиллагаанд БОНЗ-ын суурь үнэлгээг хийж боловсруулсан.
- “Премиум Групп”-ын “Сентрал Экспресс Си Ви Эс” ХХК-ийн СУ сүлжээ дэлгүүрүүд, түгээлтийн төв, хоол боловсруулах үйлдвэрийн үйл ажиллагаанд БОНЗ-ын суурь үнэлгээг хийж боловсруулсан.
- Mongolian Mining Corporation нь Хонконгийн хөрөнгийн бирж дээр 2010 онд хувьцаа гаргасан бөгөөд тус төслийн IPO баримт бичгийн нийгэм болон байгаль орчны хэсгийг боловсруулсан.
- Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банкны (ЕСБХБ) санхүүжилтэд тавих үндсэн шаардлагын хүрээнд Ухаа худаг коксжих нүүрсний уурхайн (UNG) I ба II үе шатны үйл ажиллагааны Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээний (БОНБҮ) тайлан, менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж амжилттай хэрэгжүүлсэн.
- ОУСК-ын Байгаль орчин, нийгмийн гүйцэтгэлийн стандартын (2012) дагуу Оюу Толгой төслийн Байгаль орчин, нийгмийн нөлөөллийн үнэлгээний (БОНБҮ) тайлан, менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлсэн.
- Таван Толгойн зүүн Цанхийн ордын үйл ажиллагаанд зориулж Хонконгийн Хөрөнгийн Биржээс санхүүжилт босгох ажлын хүрээнд төслийн БОНЗ-ын үнэлгээ хийх ажилд оролцсон.
- “Энержи Ресурс” ХХК-ийн БОХАБЭА менежментийн тогтолцоог бий болгосон;
- Манай зөвлөхүүд ISO 9001, ISO 14001, ISO22000 ба ISO / PAS 45005 стандартын аудиторууд бөгөөд ISO 9001, ISO 14001, ISO45001, Хөдөө аж ахуйн зохистой дадал /ХААЗД/ стандартуудын зөвлөгөө өгөх, аудит хийж байсан туршлагатай.

2.2.3 ҮНЭЛГЭЭНИЙ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ

БОНЗ-ын үнэлгээнд НҮБ-ын Тогтвортой Хөгжлийн Зорилгууд (ТХЗ), Олон Улсын Санхүүгийн Корпорацын (ОУСК) Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглалд тавигддаг гүйцэтгэлийн шалгуурууд, конвенци, тунхаглал болон Монгол улсын холбогдох хууль, журам стандартуудын шаардлагуудыг шалгуур болгон авч үзлээ. Үүнд:

- *Монгол Улсын Үндсэн Хууль*
- *Иргэний хууль*
- *Компанийн тухай хууль*
- *Авлигын эсрэг хууль*
- *Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль*
- *Хөдөлмөрийн тухай хууль (шинэчилсэн найруулга)*
- *Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль*
- *Байгаль орчныг хамгаалах тухай багц хуулиуд*
- *Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль*
- *Автотээврийн тухай хууль*
- *Байгууллагын нууцын тухай хууль*
- *Нийгмийн даатгалын тухай хууль*
- *Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хууль*
- *Оюуны өмч, патентийн тухай хууль*
- *Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хууль*
- *Өрсөлдөөний тухай хууль*
- *Үнэт цаасны тухай хууль*
- *Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хууль*
- *Технологи дамжуулах тухай хууль*
- *ОУСК: Байгаль орчны болон нийгмийн гүйцэтгэлийн стандарт 1,2,3,4 (2012)*
- *ОУСК-ын Гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт удирдамж, стандарт (2021)*
- *НҮБ-ын Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал*
- *НҮБ-ын Бизнес ба хүний эрхийн удирдлагын зарчим*
- *НҮБ-ын Сайн засаглалын зарчим (2009)*
- *ЕХ: Тогтвортой байдлын тайлагналын стандарт (ESRS 2022)*
- *ЕХ: Ногоон таксономи*
- *ЭЗХАХБ-аас гаргасан Компанийн засаглалын зарчим (2004)*
- *ТОУС:Тайлагналын Олон улсын санаачилгын стандартууд (GRI)*
- *ТоС Холбоо: Ногоон таксономи*
- *СЗХ: Компанийн засаглалын кодекс*
- *СЗХ: Үнэт цаас гаргагчийн мэдээллийн ил тод байдлын журам*
- *СЗХ: Компанийн засаглалыг үнэлэх үнэлгээний асуулга*

2.2.4 ҮНЭЛГЭЭНИЙ АРГАЧЛАЛ

Үнэлгээ хийхэд шаардлагатай мэдээлэл, нотлох баримт цуглуулахдаа дараах арга зүйг ашигласан. Үүнд:

- **Ярилцлага**
  - 1 үйлчлүүлэгч байгууллага

- 3 бэлтгэн нийлүүлэгч байгууллага
- Ханбогд сумын Хөдөлмөр нийгэм, халамжийн газар
- Засаглал, хүний нөөц, чанар, ХАБЭА, лаборатори, худалдан авалт, бутлуур, бетон зуурмаг үйлдвэрийн үйл ажиллагаа хариуцсан ажилтнууд,
- Газар дээр ажиглалт
  - Бетон зуурмагийн үйлдвэр
  - Бутлуурын үйлдвэр
- Баримт бичгийн судалгаа
  - Хавсралт 2-т тусгагдсан баримт мэдээллүүд

Цугларсан нийт өгөгдөл мэдээлэлд нийгэм, засаглал, байгаль орчны үнэлгээ, дүн шинжилгээ хийсэн болно.

ҮНЭЛГЭЭНИЙ АРГА ЗҮЙ:

“Премиум Конкрет” ХХК-ийн БОНЗ-ын үнэлгээг боловсруулахдаа Монгол улсын хууль тогтоомж болон холбогдох дүрэм журмууд, ЕХ-ноос баталсан Ногоон Таксономи удирдамж, ЕХ-ны Тогтвортой байдлын тайлагналын стандарт (ESRS 2022), Тайлагналын олон улсын санаачилгын стандартууд (GRI), ОУСК-ын Гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт удирдамж (Гүйцэтгэлийн стандарт) (2021), Монголын Тогтвортой Санхүүгийн Холбооны (ТоС Холбоо) Ногоон Таксономи удирдамжуудийн хүрээнд эх сурвалжуудын аргачлал, удирдамжийг үндэслэл болгож салбар тус бүр дээр дараах баримт бичгүүдийг ашигласан болно.

Байгаль орчин:

- ОУСК: Байгаль орчны болон нийгмийн гүйцэтгэлийн стандартууд (2012)
- ОУСК-ын Гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт удирдамж, стандарт (2021)
- Байгаль орчныг хамгаалах тухай багц хууль тогтоомжууд

Нийгэм:

- Хөдөлмөрийн хууль
- Хөдөлмөрийн эрүүл ахуй аюулгүй байдлын хууль
- Нийгмийн даатгалын тухай хууль,
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль
- ОУСК-ын Гүйцэтгэлийн стандарт #2 Хөдөлмөр эрхлэлт ба ажлын нөхцөл
- НҮБ-ын Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал
- ISO45001:2018 Хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын менежментийн тогтолцооны стандарт
- ISO9001:2015 Чанарын менежментийн тогтолцооны стандарт

Засаглал:

- Компанийн тухай хууль
- НҮБ-ын Сайн засаглалын зарчим (2009)
- НҮБ-ын Бизнес ба хүний эрхийн удирдлагын зарчмууд
- ОУСК-ын Гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт удирдамж (Гүйцэтгэлийн стандарт) (2021)

- ЭЗХАХБ-аас гаргасан Компанийн засаглалын зарчим (2004)
- Компанийн засаглалын кодекс (2022)
- Үнэт цаас гаргагчийн мэдээллийн ил тод байдлын журам (2022)

ҮНЭЛГЭЭНИЙ ҮЗҮҮЛЭЛТ, ЗАРЧИМ, БИЕЛЭЛТ:

- Тухайн шалгуурт харгалзах шаардлагыг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж тогтсон бол БҮРЭН,
- Тухайн шалгуурт харгалзах шаардлагыг баримт бичгийн хэмжээнд тусгаж, үйл ажиллагаандаа хараахан хэрэгжүүлээгүй бол БҮРЭН БУС,
- Тухайн шалгуурт харгалзах шаардлагыг хэрэгжүүлэх талаар тодорхой зүйл хийгдээгүй бол БИЕЛЭЭГҮЙ гэж тус тус үнэлсэн.

2.3 БАЙГУУЛЛАГЫН ТАНИЛЦУУЛГА

“Премиум Конкрит”ХХК нь 2011 онд байгуулагдсан бөгөөд Монгол улсын уул уурхай, эрчим хүч, дэд бүтцийн салбарын барилга, инженерингийн төслүүдэд гадаргуу болон гүний уурхайн зориулалттай энгийн болон шүршдэг бетон, төрөл бүрийн буталсан чулуу, элс, химийн бодис, материал нийлүүлэхээс гадна төслийн менежмент, барилга угсралт, цахилгаан, сантехник болон дулааны хангамж, зураг төсөл, зөвлөгөө, судалгаа зэрэг үйл ажиллагаагаараа оролцож мэргэжлийн төслийн удирдлага болон инженерингийн үйлчилгээ үзүүлдэг.Премиум Конкрит ХХК нь SAFETY FIRST, SUCCESS SECOND гэсэн уриан дор Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагааг нэн тэргүүнд тавьж үйлдвэрлэлийн ослыг тэглэх, байгаль орчинд хор хөнөөлгүй, ээлтэй үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэл, эрүүл аюулгүй ажлын байр бий болгоход онцгой анхаарч ажилладаг.

Тус компани нь Барилга, инженерчлэл, Гадаргуу болон гүний уурхайн зориулалттай энгийн болон шүршдэг бетон нийлүүлэх,Буталсан чулуу, элс, дүүргэгч материал нийлүүлэх,Өрөмдлөг болон тэсэлгээний үйлчилгээ үзүүлэх, Авто зам, замын байгууламжийн барилга, их засвар, шинэчлэлтийн ажил гүйцэтгэх, Судалгаа, шинжилгээ хийх чиглэлээ үйл ажиллагаа явуулдаг.

“Премиум Конкрит” ХХК нь Оюу Толгой сайтын Гүний уурхайн төсөлд, Гадаргын болон гүний бетон зуурмаг үйлдвэрлэх, хайрга дайрга бэлтгэх шигшүүр бутлуурын үйл ажиллагаа болон тэдгээрийг ханган нийлүүлэх түүхий эд материал бэлдэн, боловсруулж байна. Нийт 300 гаруй ажилтантай.

Зураг 9. Оюу толгой сайт дахь бетон зуурмагийн үйлдвэр

---

3. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ҮНЭЛГЭЭ

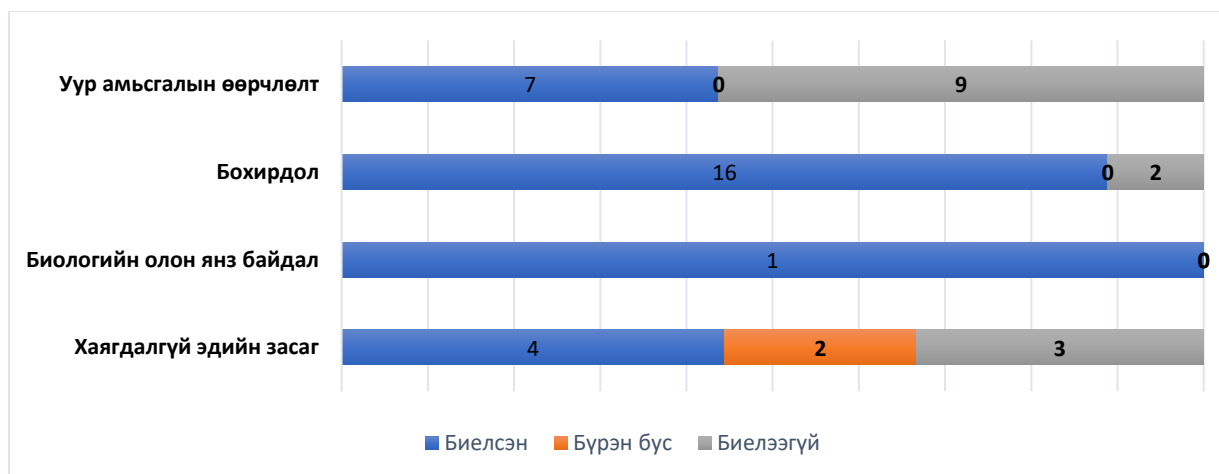

Үнэлгээний үзүүлэлт, зарчим, биелэлт:

Байгаль орчны үнэлгээг хийхдээ бид арга зүйд дурдсан бодлогын баримт бичиг, удирдамжуудын хүрээнд дараах гол элементүүдийг сонгон авсан болно. Тухайлбал:

- Хаягдалгүй эдийн засаг (Circular economy)
- Биологийн олон янз байдал
- Орчны бохирдол
- Уур амьсгалын өөрчлөлт

гэсэн 4 үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүдийн хүрээнд нийт 44 шалгуур үзүүлэлтээр үнэлгээ хийхэд 28 шалгуур бүрэн биелсэн, 2 шалгуур бүрэн бус биелсэн, 14 шалгуур биелээгүй буюу нийт шалгуурын 64% бүрэн биелэлттэй байна (Зураг 10).

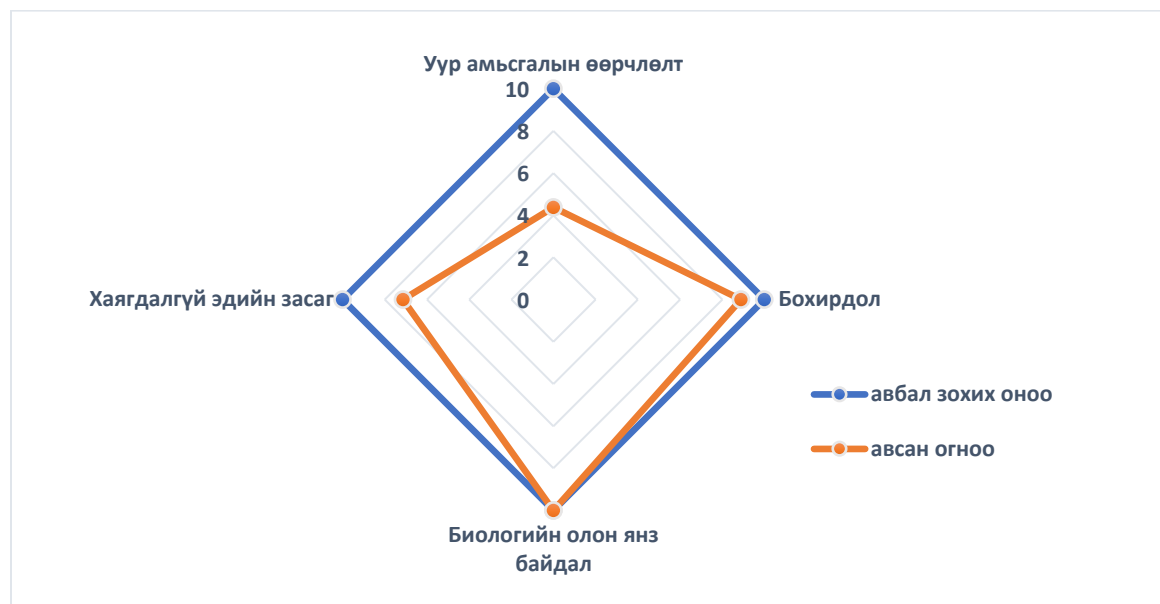

Зураг 10. Байгаль орчны шалгууруудын биелэлт

Бүрэн биелсэн шалгууруудын тухайд: “Премиум Конкрит” ХХК нь уул уурхай, эрчим хүч, дэд бүтцийн салбарын барилга, инженерингийн төслүүдэд гадаргуу болон гүний уурхайн зориулалттай энгийн болон шүршдэг бетон зуурмаг үйлдвэрлэхдээ байгаль орчинд аль болох сөрөг нөлөөлөл багатай үйл ажиллагаа явуулахыг эрмэлзэн ажилладаг. Бетон зуурмагийн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд байгалийн нөөцийг хэмнэх, хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь бууруулах, ангилан ялгах, химийн бодисын хэрэглээг бууруулах, цахилгааны хэрэглээг багасгах, цаасны хэрэглээг багасгах чиглэлээр анхаарч нэлээдгүй ажлыг хийж гүйцэтгэж байна. Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний хүрээнд хийгдэх байгаль хамгаалах, бохирдлыг бууруулах арга хэмжээний хэрэгжилт сайн байна.

Бүрэн бус болон биелээгүй шалгууруудын тухайд: Үнэлгээгээр илэрсэн үл тохирлууд нь сэргээгдэх эх үүсвэр ашигладаггүй, үйл ажиллагаанаас үүсэх хүлэмжийн хийн ялгарлыг тооцож, бууруулах арга хэмжээг төлөвлөдөггүй, хүлэмжийн хийн ялгарлыг хамрах хүрээ бүрээр тооцоолох өгөгдлийн бүртгэл үүсгээгүй, хог хаягдлын бүртгэлгүй байгаатай холбоотой байна. Мөн circular economy буюу хаягдалгүй эдийн засаг бодлого төлөвлөлт болон уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэх эрсдэл болон боломжийн талаар үнэлгээ хийгдээгүй, түүнийг зохицуулсан бодлого байхгүй байна.

НЭГДСЭН ҮНЭЛГЭЭ

Зураг 11. Байгаль орчны үнэлгээ (оноогоор)

Байгаль орчны үнэлгээг 4 үндсэн шалгуур үзүүлэлтийн хувьд хийсэн бөгөөд нийт 78 оноо авахаас 48 оноо авч ерөнхий үнэлгээ 61.5%-тай байна. Үндсэн үзүүлэлтийн хувьд өндөр оноог Биологийн олон янз байдал болон Орчны бохирдлыг бууруулах үзүүлэлтүүд, хамгийн бага оноог Уур амьсгалын өөрчлөлт үзүүлэлт тус тус авсан байна.

Тус байгууллагын үйл ажиллагаа явуулж буй байршил нь уурхайн бүсэд байрладаг бөгөөд БОМТ-ний хүрээнд биологийн олон янз байдал болон орчны бохирдлыг бууруулах төрөл бүрийн арга хэмжээг авч ажилладаг нь сайшаалтай байлаа. Өөрөөр хэлбэл төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөх газарт ховор болон нэн ховор ургамал илэрсэн тохилдолд тус ургамлын шилжүүлэлт хийсний дараа үйл ажиллагааг эхлүүлдэг нь биологийн олон янз байдлыг хамгаалахад чухал ач холбогдолтой ажил юм.

Харин хамгийн бага оноо авсан Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухайд уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах эсвэл дасан зохицох төлөвлөлт байхгүй байгаа нь урт хугацаандаа санхүүгийн эрсдэл дагуулах боломжтойг харуулж байна. Энэхүү үндсэн үзүүлэлтийг ЕХ-ны Тогтвортой байдлын тайлагналын стандартын (ESRS 2022) удирдамжид Уур амьсгалын өөрчлөлтийн талаарх бодлого зохицуулалт, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ нь дунд, урт хугацааны эрсдэлүүд дотроос хамгийн “өндөр”-т чухалчилж эрэмбэлсэн байдаг.

Хаягдалгүй эдийн засаг үзүүлэлтийн буюу хог хаягдлын талаарх авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээнүүд дунджаас дээгүүр оноог авсан байна. Хаягдалгүй эдийн засгийн загварын хувьд аливаа үйл явц болон технологийг төлөвлөлт хийх шатандаа анхнаас тухайн үйл ажиллагааны түүхий эдийн хэрэглээнээс үүсэх хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах, дахин боловсруулах арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлэх явдал юм. Энэхүү хаягдалгүй эдийн засгийн аргачлалын бүрэн хэрэгжүүлэх тал дээр цаашид анхаарах шаардлагатай харагдаж байна.

Эдгээр удирдамж ба стандартын үүднээс “Премиум Конкрет” ХХК-ийн үнэлгээний явцад илэрсэн эрсдэлүүдийн “ӨНДӨР” түвшинтэй үл тохирлуудыг авч үзвэл:

Хүснэгт 2. Өндөр түвшинтэй үл тохирлууд

Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	ESRS	ОУСК
E1.2 Хүлэмжийн хийн ялгарал	E1.2.1 Компанийн шууд (Score 1) болон шууд бус (Score 2) үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй хүлэмжийн хийн нийт ялгарал	Үйл ажиллагаанаас үүсэх хүлэмжийн хийн ялгаруулах хэмжээг тооцдоггүй.	Биелээгүй	E1.2	PS3.21
	E1.2.2 Компанийн шууд (Score 1) болон шууд бус (Score 2) үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлын нийт бууралт	Үйл ажиллагаанаас үүсэх хүлэмжийн хийн ялгарлын бууралтын хэмжээг тооцдоггүй	Биелээгүй	E1.2	PS3.21
	E1.2.3 Нийт карбон офсет буюу дүйцүүлэх арга хэмжээний үр дүнд бууруулсан нүүрсхүчлийн хийн ялгаруулалт	Нийт бууруулсан хүлэмжийн хийн ялгарлыг тооцдоггүй.	Биелээгүй	E1.2	PS3.21

БАЙГАЛИЙН НӨӨЦИЙН ХЭРЭГЛЭЭ

Байгалийн нөөцийн хэрэглэгээг бууруулах үүднээс нэлээдгүй арга хэмжээ авч ажилладаг нь сайшаалтай байлаа. Үүнд: Бетон зуурмаг тээвэрлэгч автомашинуудын торх, тэвшийг угаасан усыг байгальд их хэмжээгээр хаяж, байгаль орчин бохирдол үүсэх эрсдлийг бууруулж, зуурмагийн үлдэгдэл бүхий усыг дахин ашиглаж, цэвэр усны хэрэглээг 90% хэмнэж байна. Мөн Монгол улсад гол мөрний эрэг дагуу бутлан ангилах үйлдвэрүүдийг олноор барьж бетон зуурмагийн үйлдвэрүүдэд голын элсийг их хэмжээгээр олборлон нийлүүлж байгаа нь голын усыг бохирдуулах, улмаар татрааж багасгах, голын эрэг дагуух хөрсний бохирдлыг бий болгох, загас, амьтдыг устаж үгүй болох зэргээр байгаль, экологийн сүйрэлд хүрэх аюултай. Иймээс голын элсний хэрэглээг багасгахын тулд уулын чулуу бутлан ангилах үйлдвэр дээр хиймэл элсний үйлдвэрлэлийг бий болгон ажиллаж байгаа зэрэг арга хэмжээнүүдийг дурьдаж болно.

ОРЧНЫ БОХИРДЛЫГ БУУРУУЛАХ

Орчны бохирдлоос сэргийлэх, бууруулах тал дээр мөн нэлээдгүй ажлууд төлөвлөн хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал: Уулын чулуу бутлан ангилах үйлдвэртээ экологийн аюулгүй нөхцөлийг бүрдүүлэх үүднээс 300м.куб/цаг, 400м.куб/цаг хүчин чадалтай 2 ширхэг тоос сорогч суурилуулж конусан бутлуурын аман дээр ус цацруулагч тавьсанаар агаарт дэгдэж байгаа тоосонцрын хэмжээг 95% хүртэл багасган, ойр орчмын малын бэлчээрийг хамгаалах, үйлдвэрийн ажлын байрны эрүүл ахуйн нөхцөлийг сайжруулж чадсан. Мөн үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдлыг ангилан ялгаж, хаягдлыг Оюу толгой сайтын хог хаягдлыг устгах эрх бүхий байгууллагад хүргүүлдэг. Эх үүсвэр дээр нь хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах, дахин боловсруулах дараах арга хэмжээ авч ажилладаг нь сайшаалтай байна. Жишээ нь: жижиг 20кг -ийн савалгаатай цахиурын нунтгийг хэрэглэхийн оронд

нурмаг ачаа тээвэрлэх тусгайн зориулалтын тээврийн хэрэгсэлээр тээвэрлэн төслийн талбай дахь силосд ашиглан болсноор 70,000 ширхэг цаасан хайрцагны хаягдал үүсэхийг, мөн 1 тонн хуванцар сав бүхий Delvo хэмээх бетоны нэмэлт бодисийн хэрэглээний савыг химийн бодис хадгалах тусгай зориулалтын ган төмөр сав болгон сольсноор жилд 400-600 ширхэг аюултай хаягдал болон хаягддаг хог хаягдлын хэмжээг багасгасан.

ХҮЛЭМЖИЙН ХИЙ

Нийгэмд хариуцлагатай үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжүүд уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах асуудалд хувь нэмэр оруулах үүднээс өөрийн үйл ажиллагаанаас үүсэх хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах арга хэмжээг төлөвлөн хэрэгжүүлж, уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулахад хувь нэмэр оруулах болсон. Тус байгууллагын хувьд хүлэмжийн хийн ялгарлын тооцооллыг хамрах хүрээ тус бүрээр тооцоогүй, түүнийг тооцоолох өгөгдлийн сан үүсээгүй байна.

Хүлэмжийн хийн ялгарлыг тооцохдоо үйл ажиллагаанаас шууд болон шууд бусаар ялгарах хүлэмжийн хийн ялгарлыг нүүрсхүчлийн хийд эквивалентаар шилжүүлэн уур амьсгалын өөрчлөлтөд үзүүлэх нөлөөллийг тооцдог. Энэхүү үнэлгээний ажлын хүрээнд үйл ажиллагаанаас үүсэх шууд ялгарлын хэмжээг тооцох хангалттай өгөгдөл үүсээгүй нь дараах тооцооллын хүснэгт (Хүснэгт 3)-ээс харагдаж байна.

Доорхи суурь тооцооллыг хийхдээ([Greenhouse Gases Equivalencies Calculator - Calculations and References | Energy and the Environment | US EPA](#)) аргачлалыг ашигласан болно. Энэхүү хүлэмжийн хийн ялгарлыг Score 3 хүрээнд тооцоолол хийгдээгүй болно.

Хүснэгт 3. Хүлэмжийн хийн тооцоолол

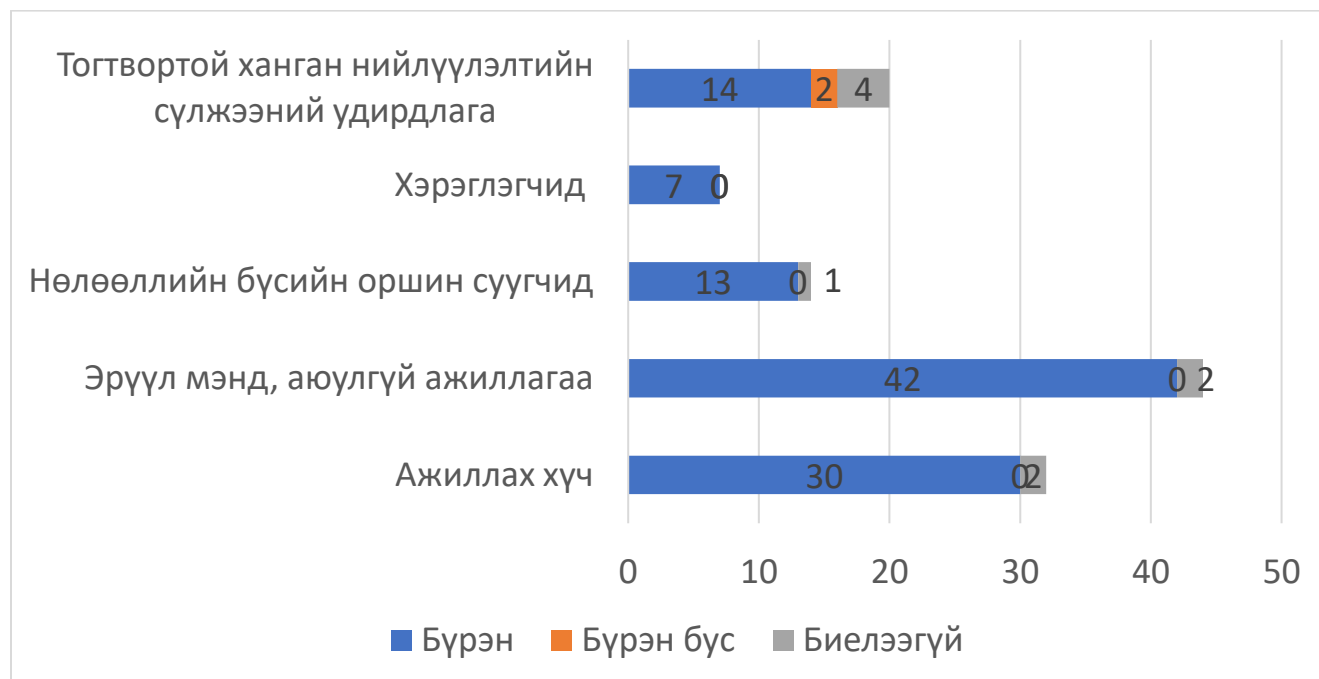
№	Хүлэмжийн хий ялгаруулагч хүчин зүйл	Хэмжээ CO ₂ тн
1	Эрчим хүчний хэрэглээ (scope 2)	2589
2	Дулааны хэрэглээ (scope 2)	-
3	Шатах тослох материалын хэрэглээ (scope 1)	522
4	Хөргөх төхөөрөмжийн хий (scope 1)	-
Нийт		3111

---

4. НИЙГМИЙН ҮНЭЛГЭЭ

Үнэлгээний үзүүлэлт, зарчим, биелэлт:

Зураг 12. Нийгмийн үнэлгээний дүн

Нийгмийн үнэлгээг хийхдээ бид дээр дурдсан бодлогын баримт бичиг, удирдамжуудын хүрээнд дараах 5 бүлэг шалгуур үзүүлэлтүүдийг сонгон авсан. Үүнд:

1. Ажиллах хүч
2. Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа
3. Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчид
4. Хэрэглэгчид
5. Тогтвортой ханган нийлүүлэлтийн сүлжээний удирдлага

Дээрх 5 үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүдийн хүрээнд нийт 117 дэд үзүүлэлтүүдээр үнэлсэн. Эдгээр шалгуур үзүүлэлтүүдээр үнэлэхэд 106 шалгуур бүрэн биелсэн, 2 шалгуур бүрэн бус, 9 шалгуур биелээгүй байна.

Бүрэн биелсэн шалгууруудын тухайд: Хөдөлмөрийн дотоод журам, ажилтны сургалт, хөгжил, хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, компанийн нийгмийн хариуцлага, хэрэглэгчид зэрэг дэд үзүүлэлтүүдийн шалгуурыг үйл ажиллагаандаа бүрэн нэвтрүүлж үр дүнд хүрсэн.

Биелээгүй шалгууруудын тухайд: Ажиллагсадтай хийсэн хамтын гэрээ хэлцэл хийх, ажилчдыг хүний эрхийн сургалтад хамруулах, нийгэмд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийх болон газар чөлөөлөлтийн тухай журам зэрэг дэд үзүүлэлтүүдийн шаардлага хангаагүй үл тохирол үнэлгээгээр илэрсэн.

Гэрээт гүйцэтгэгч, ханган нийлүүлэгчдээс бараа материал, ажил үйлчилгээ худалдаж авахдаа Эрүүл мэнд, аюулгүй, ажиллагаа, байгаль орчны (ЭМААБО) шалгууруудын

шаардлагыг тавьж, гүйцэтгэлийг үнэлдэг хэдий ч хөдөлмөрийн харилцаа, хүний эрхийн талаарх шаардлагуудыг тусгаагүй байна.

Зураг 13. Нийгмийн үнэлгээний дүн (оноогоор)

НЭГДСЭН ҮНЭЛГЭЭ

Нийгмийн 5 үндсэн шалгуур үзүүлэлтийн хувьд нийт 117 оноо авах ёстойгоос 106 оноо авч ерөнхий үнэлгээ 90.6%-тай байгаа нь тус компанийн хувьд засаглалын зарчмуудыг баримталдаг бөгөөд байгууллагын төлөвшил, соёлын хувьд харьцангуй тогтвортой байгааг харуулж байна.

Үндсэн үзүүлэлтийн хувьд хамгийн өндөр оноог Хэрэглэгчид-10, Ажиллах хүч-9.4, Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа-9.5, Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчид-9.3 тус тус авсан бол хамгийн бага оноог Тогтвортой ханган нийлүүлэлтийн сүлжээний удирдлага-7.5 тус тус авсан байна.

Нийгмийн үнэлгээгээр Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, Хэрэглэгчид, Ажиллах хүч, Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдын хувьд өндөр оноо авсан. Тогтвортой ханган нийлүүлэлтийн сүлжээний удирдлагын хувьд дунджаас дээгүүр оноо авсан.

“Премиум Конкрит” ХХК нь ISO45001:2018 ХЭМАБ-ын менежментийг хэрэгжүүлж, салбартаа аюулгүй ажиллагааны хүрээнд манлайлагч компанийн нэг болж чадсан. Компанийн үйл ажиллагаанаас ажилтнуудад үзүүлэх эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагааны нөлөөллийн түвшин бага байна.

Мөн худалдан авалтын бодлого, журамд ЭМААБО-ны байдлаар хязгаарлагдалгүй БОНЗ-ын элементийг цогцоор нь тусгаж, тогтвортой ханган нийлүүлэлтийн сүлжээний тогтолцоог бэхжүүлэхэд анхаарах хэрэгтэй. Үүний үр дүнд компанийн БОНЗ-ын үзүүлэлтийг сайжруулах төдийгүй, нийгэмд үзүүлж буй эерэг нөлөөлөл нэмэгдэнэ.

EXTBTC (ESRS 2022) удирдамжид үндсэн болон гэрээт компанийн ажилчдын хөдөлмөрийн нөхцөл, эрх тэгш байдлыг хангах, хүний эрх, эрх чөлөө, ардчиллын зарчим, нөлөөллийн бүсийн иргэдийн эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрх, олон нийтийн иргэний болон улс төрийн эрх, мэдээлэлтэй холбоотой хэрэглэгчдэд үзүүлэх нөлөө, үйлчлүүлэгч, эцсийн хэрэглэгчийн аюулгүй байдал, нийгмийн оролцоо зэрэгт илүү голчлон төвлөрсөн байдаг.

ОУСК-ын хувьд ажиллагсадын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, гэрээт компанийн ажиллагсадын хамгаалал, хүүхдийн хөдөлмөрийн мөлжлөг, албадан хөдөлмөр эрхлэлт, орон нутгийн иргэдэд үзүүлж буй нөлөөлөл, газар чөлөөлөх ба нийгмийн үнэлгээний бодлого, чухал соёлын өвд үзүүлэх нөлөөлөл зэргийг илүү чухалчилж дунд, урт хугацааны эрсдэлүүд дотор хамгийн “өндөр”-т эрэмбэлсэн байдаг.

Эдгээр удирдамж ба стандартын үүднээс “Премиум Конкрит” ХХК-ийн үнэлгээний явцад илэрсэн эрсдэлүүдийн “ӨНДӨР” түвшинтэй үл тохирлуудыг үндсэн үзүүлэлт тус бүр дээр оруулсан болно.

АЖИЛЛАХ ХҮЧ

Хөдөлмөрийн тухай хууль, Нийгмийн даатгалын тухай хууль, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль, Олон улсын санхүүгийн корпорацийн Гүйцэтгэлийн стандарт #2 Хөдөлмөр эрхлэлт ба ажлын нөхцөл, Хүний эрхийн тунхаглал зэрэг эрх зүйн баримт бичгээс сонгон авсан 32 шалгуураар хөдөлмөр эрхлэлтийн чиглэлээр үнэлгээ хийсэн. Нийт 30 шалгуур бүрэн биелсэн, 2 шалгуур биелээгүй нийт биелэлт 93% байна.

“Премиум конкрет” ХХК нь Монгол улсын уул уурхай эрчим хүч, дэд бүтцийн салбарын барилга, инженерингийн төслүүдэд төрөл бүрийн буталсан чулуу, элс, химийн бодис, материал нийлүүлэхээс гадна төслийн менежмент, барилга угсралт, цахилгаан, сантехник болон дулааны хангамж, зураг төсөл, зөвлөгөө, судалгаа зэрэг удирдлага болон инженерингийн үйлчилгээ үзүүлдэг. Хөдөлмөрийн тухай хуулийг чандлан мөрдөж ажилладаг.

2022 оны байдлаар Премиум конкрет ХХК нь нийт 284 ажилтантай үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд 38 ажилтан туршилтын хугацаанд ажиллаж байгаа бөгөөд 246 ажилтан үндсэн ажилтны хөдөлмөрийн гэрээг байгуулан ажиллаж байна. Бүх ажилтантай Хөдөлмөрийн гэрээ байгуулж, нийгмийн даатгалын шимтгэлийг олгож байгаа цалин хөлсний хэмжээгээр хуульд ноогдох хувиар төлдөг. Хөдөлмөрийн дотоод журам, дотоод хэм хэмжээ болон ажилтнуудтай байгуулсан хөдөлмөрийн гэрээний дагуу хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулж ажиллаж байна.

Компани нь хамтын гэрээ хэлэлцээрийг батлаж хэрэгжүүлээгүй боловч, түүнтэй дүйцэхүйц ажилтны урамшуулал, цалин хангамжийг нэмэгдүүлэх, нийгмийн хангамжинд анхаарах бусад дотоод хэм хэмжээг батлан хэрэгжүүлж байна.

2022 оны байдлаар компанийн хэмжээнд нийтдээ 153,606 хүн цаг илүү цагаар ажилласан бөгөөд үүнээс нийтээр амрах баярын өдөр 17,520 цаг ажилласан бөгөөд ажилтнуудын илүү цагийн цалинг олгох, нөхөн амрах зохицуулалтыг хэрэглэж хуульд нийцүүлэн ажилласан байна.

Хүснэгт 4. Өндөр түвшинтэй үл тохирлууд

№	Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	ОУСК	ESRS	ToC
2	Ажиллах хүч	Хамтын гэрээ хэлэлцээр байгаа эсэх	Баримт бичигт байхгүй	Биелээгүй	PS2.6	S1.01.07	

ЖЕНДЕРИЙН ХАРЬЦАА

Премиум конкрет ХХК-ийн үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл нь уул уурхайн төслийн ажил бөгөөд тус салбарын нийтлэг жишигийн нэгэн адил эрэгтэй ажилтны тоо давамгайлдаг. 2022 оны тоон баримтаас харахад компанийн нийт ажилтны 8,8% нь эмэгтэй, 91,1% нь эрэгтэй байжээ. Удирдлагын түвшин дэх хүйсийн харьцааг авч үзвэл анхан, дунд удирдах түвшинд эмэгтэй ажилтан 37,5%, эрэгтэй ажилтны тоо 62.5% байна. Нийт ажилтнуудын хүйсийн харьцааны дүнгээс харахад анхан болон дунд түвшингийн удирдах ажилтны эзлэх хувь харьцангуй сайн байгаа ч, гүйцэтгэх түвшингийн удирдах ажилтнуудад эрэгтэй удирдлага 13, эмэгтэй удирдлага 5 хүн буюу 2 дахин цөөн байна.

Монгол улсын Хөдөлмөрийн шинэчлэсэн хуульд Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангахтай холбоотой 19 зүйлд 35 заалт орсон байгаа. Эдгээр 35 заалтанд жирэмсний болон амаржсаны амралттай ажилтны ажлын байрыг хэвээр хадгалах заалт мөн багтсан байгаа билээ. Премиум конкрет ХХК-д нийт 6 ажилтан жирэмсэн болон амаржсаны амралттай байгаа бөгөөд хуульд нийцүүлэн ажлын байрыг хадгалж байгаа таатай нөхцөлтэй байна.

Хүснэгт 5. Хүйс хоорондын цалингийн харьцуулалт

Албан тушаалын түвшин	Цалингийн харьцаа (Эр/эм)
Удирдлага	1:0
Дунд шатны удирдлага	1:0.99
Мэргэжилтэн	1:0.88
Гүйцэтгэх ажилтан	1:0

Эрэгтэй эмэгтэй ажилтны цалингийн зөрүүг албан тушаалын түвшингээр авч үзэхэд дунд шатны удирдлагын ажилтны хувьд эмэгтэй ажилтны дундаж цалин эрэгтэй ажилтантай харьцуулахад ердөө 32,000 төгрөг буюу маш бага зөрүүтэй өөрөөр хэлбэл хүйс хоорондын

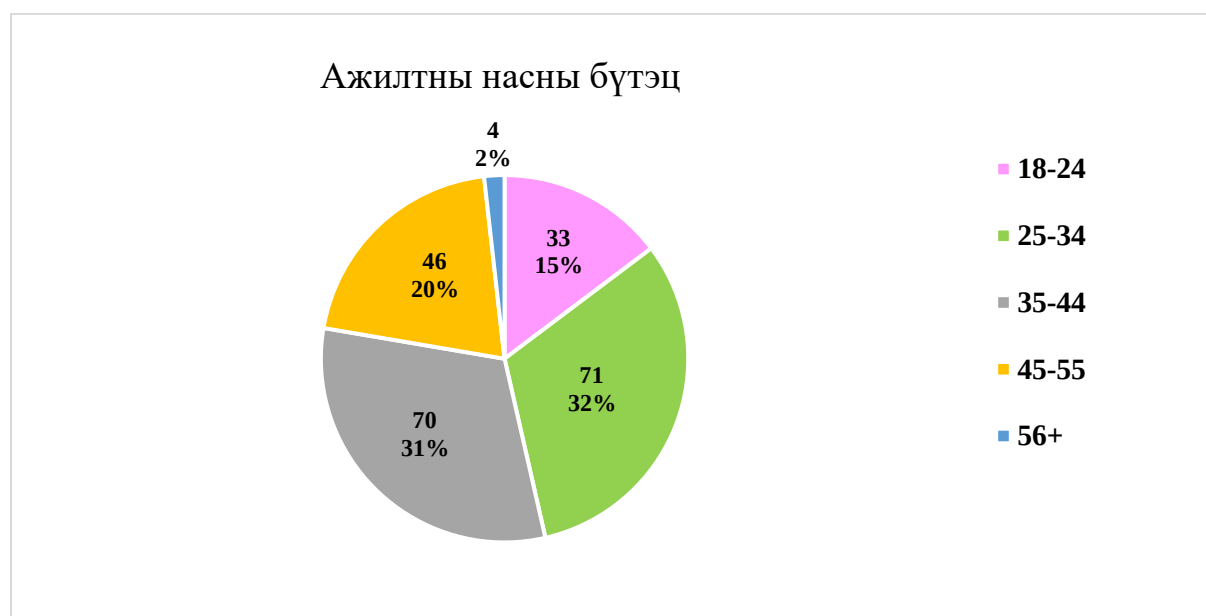
цалингийн зөрүү байхгүй 1:1 харьцаатай байна. Харин мэргэжилтний түвшинд эрэгтэй ажилтны цалин, эмэгтэй ажилтны цалингаас 226,935 төгрөгөөр илүү байна.

Гүйцэтгэх түвшинд байгууллага салбарын онцлогоос хамааран эмэгтэй ажилтан мөн байхгүй байна.

Насны бүтэц

Насны бүтцийг авч үзвэл компанийн ажилтны дийлэнх олонх нь 25-45 насны залуучууд байна. Уул уурхайн салбарын ажлын онцлогоос хамааран 55 наснаас дээш ажилтнууд хамгийн бага буюу нийт ажилтны 2 хувийг эзэлж байна.

Зураг 14. Насны бүтэц

АЖИЛТНЫ СЭТГЭЛ ХАНАМЖ, ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨН

Жил бүр ажилтны оролцоо, сэтгэл ханамжийн судалгаа авдаг. 2022 онд авсан сэтгэл ханамжийн судалгааны дүнгээс харахад ажилтны 80,1% нь сэтгэл ханамж дундаас дээш байна. Өөрөөр хэлбэл ажилтны сэтгэл ханамж хангалттай сайн байна гэж дүгнэж байна. Сэтгэл ханамжийн судалгааны үр дүнгээс хамааран зарим асуудлыг дараа жилийн Хүний нөөцийн төлөвлөгөө, сургалтын төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлэх зэргээр сэтгэл ханамжийн судалгааны үр дүнг өмнөх жилээс сайжруулан ажилладаг.

Хүснэгт 6. Шилжилт хөдөлгөөн

Албан тушаалын түвшин	Тоо	Хувь жилээр	Сарын дундаж

1-3р зэрэг	89	31%	2.6%
4-5р зэрэг	4	1%	0.1%
6-с дээш	0	0	0%
Нийт	93		

Гүйцэтгэх түвшний ажилтнуудын 2022 оны жилийн шилжилт хөдөлгөөн 31 хувь гарсан нь Групп компани дотор шилжилт хөдөлгөөнүүд хийгдсэнтэй холбоотой бөгөөд мөн шилжилт хөдөлгөөнийг багасгах дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн байна. Үүнд:

- Компанийн үнэт зүйлсийг тодорхойлон, түүнд нийцсэн ажилтныг сонгон шалгаруулах тал дээр анхаарах
- Инфляцитай уялдуулан цалин нэмэх
- Ажилтнуудыг идэвхжүүлэхэд чиглэсэн олон нийтийн арга хэмжээг сар бүр тогтмол зохион байгуулах
- Албан тушаал дэвших боломжийг хангаж, мэргэжил, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтанд хамруулах
- Удаан, тогтвортой ажилласан ажилнуудыг урамшуулах журмын бодлогоор дэмжих

Ажилтны шилжилт хөдөлгөөнийг бууруулахад чиглэсэн арга хэмжээг 2023 онд бас үргэлжлүүлэн хийж байна.

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ АЖИЛТНЫ ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

2022 оны 1-р сард шинэчлэгдэн батлагдсан Хөдөлмөрийн хуулийн хүрээнд нийт компанийн үндсэн ажилтны 4-өөс доошгүй хувийг хөгжлийн бэрхшээлтэй ажилтнаар бүрдүүлэх зорилт тавьж ажилладаг. 2022 онд Премиум Конкрит ХХК-д хөгжлийн бэрхшээлтэй ажилтны тоо 11 буюу нийт ажилтны 4%-ийг эзэлж байна. Үүнээс 7 ажилтан богиносгосон цагаар УБ хотын үйлдвэрт ажилладаг бөгөөд үлдсэн орон тоон дээрээ хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн ажиллуулаагүй орон тооны төлбөрөө хуулийн дагуу тогтмол сар бүр төлдөг байна.

Нийт ажиллаж байгаа 7 хөгжлийн бэрхшээлтэй ажилтан байгаа ба сонсгол, хараа, хэл ярианы бэрхшээлтэй, мөн өнчин тархины хавдар, эпилепси, мэдрэл, тохойн зөөлөн эд ясжсан, тулгуур эрхтэн гэмтэл, төвхний мултрал, хоёрдогч менингит зэргээс шалтгаалсан 79% хүртэл хөдөлмөрийн чадвар алдсан байсан. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд ажил олгосноор тэдэнд орлогоо нэмэгдүүлэхээс гадна нийгэмших, бие даах чадвар нь сайжрах зэрэг эерэг боломжуудыг бий болгож байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг нийгэмд ажиллах боломжоор хангаж, тулгуур эрхтний бэрхшээлгүй ажилтныг хотын үйлдвэрийн байранд ажлын байраар хангаж, Хөдөлмөрийн тухай хуулийн дагуу богиносгосон цагаар ажиллах боломжийг олгож байна.

СУРГАЛТ, ХӨГЖИЛ

Компанийн зүгээс ажилтнуудын эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа, хөдөлмөр хамгаалал дээр онцгой анхаардаг бөгөөд одоогоор нийт 2,529,000 цаг аюул осолгүй ажилласан үзүүлэлттэй ажиллаж байна.

Түүнчлэн шинэ ажилтнууддаа чиглүүлэх шинэ ажилтны сургалтуудыг ордог. Ингэснээр Оюу толгой төслийн бодлого, дүрэм журамд нийцэж ажиллах ажилтныг ОТ сайтруу илгээх нөхцлийг бүрдүүлдэг.

2022 онд Премиум конкрет ХХК-ийн 2545 ажилтанд нийт 18,766 хүн цаг сургалт орсон. Мөн компанийн ажилтнууд нь компанийн зүгээс зохион байгуулж байгаа заавал суух сургалтаас гадна, өөрийн албаны ахлах ажилтнууд, хүний нөөцийн албандаа хүсэлт гаргаж өөрийн мэргэжлийн ур чадварыг сайжруулах сургалтанд хамрагдах хүсэлтийг гарган сургалтанд хамрагдах бололцоог олгодог. 2022 оны байдлаар 36 сая төгрөгийн сургалтын зардлыг гаргаж ажилтнуудаа хөгжүүлсэн байна.

Хүснэгт 7. Сургалтын мэдээлэл

Сургалтын ангилал	Сургалт		Хүн цаг	Сургалтын зардал
	Сургалтанд хамрагдсан ажилчдын тоо	Сургалт үргэлжилсэн хугацаа		
Дотоод сургалт	2503		17,758	36 сая төгрөг
Гадаад сургалт	42		1,008	

Ажлын байрны ялгаварлан гадуурхалт, бэлгийн дарамтгүй орчныг бүрдүүлэх

2022 оны шинэчлэгдсэн Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 6 болон 7-р зүйлүүдэд Ажил эрхлэлт, хөдөлмөрийн харилцаанд ялгаварлан гадуурхахыг хориглох, Ажил эрхлэлт, хөдөлмөрийн харилцаанд дарамт, хүчирхийлэл, бэлгийн дарамтыг хориглосон заалтууд батлагдсан бөгөөд ажил олгогч нь Хөдөлмөрийн дотоод журамдаа Бэлгийн дарамт, ялгаварлан гадуурхалын эсрэг зохицуулалтыг тусгайлан бүлэг болгож оруулах, эсвэл дотоод хэм хэмжээ болгон заах ёстойг тусгасан байдаг. Эдгээр заалтуудыг Хөдөлмөрийн дотоод журам болон бусад холбогдох бичиг баримтанд тусгасан байна.

Цаашид Олон улсын санхүүгийн корпорацийн Гүйцэтгэлийн стандарт, Хүний эрхийн тунхаглал зэрэг баримт бичигт заасны дагуу ажилтнуудад зориулж тогтвортой хөгжил, байгаль хамгаалал, хүний эрхийн тухай сургалтууд орвол зохимжтой. Монгол улсад 2022 онд Хүний эрхийн 45 сургагч багш нар бэлтгэгдсэн бөгөөд Монголын Хуульчдын Холбоонд хандаж дээрх багш нартай холбогдож үнэ төлбөргүйгээр хүний эрхийн сургалтыг байгууллага дээрээ зохион байгуулах боломжтой юм.

ЭРҮҮЛ МЭНД, АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА

Монгол улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, ISO 45001:2018 Хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын менежмент тогтолцооны стандарт,

шаардлага, Иргэдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, НҮБ-ийн Хүний эрхийн тунхаглал болон бусад холбогдох хууль тогтоомжийг үндэслэл болгон үндсэн компанийн ажилтнуудын эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нөлөөллийг 8 үндсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд 44 дэд үзүүлэлтээр үнэлсэн болно. 8 үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүд:

1. ХЭМАБ-н менежментийн тогтолцоог хэрэгжүүлсэн байдал
2. Эрсдэлийн менежментийн хэрэгжилт
3. ЭМАА-ны сургалтын үр дүн
4. Гамшигийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хэрэгжилт, бэлтгэл бэлэн байдлын түвшин
5. Ажилчдын аюулгүй ажиллагааны оролцоо, зөвлөлдөөнийг хангаж байгаа байдал /Харилцаа холбоо, мэдээлэл/
6. Аюултай тохиолдлын бүртгэл судалгаа, осол гэмтлийн түвшин
7. Дотоод болон хөндлөнгийн аудитаас гарсан хариу арга хэмжээний хэрэгжилт
8. Хөдөлмөрийн эрүүл мэндийн үйл ажиллагаа

44 дэд үзүүлэлтээр үнэлэхэд 42 шалгуур бүрэн биелсэн, 2 шалгуур биелээгүй байна.

Биелсэн шалгууруудаас дурдвал:

- ISO 45001:2018 стандартыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлсэнийг баталгаажуулах аудитыг PECB MS /Pan European Common Bird Monitoring Scheme/ төслөөс хийж, гэрчилгээ олгогдсон ба 3 жилдээ магадлах аудитад хамрагдсан байна. Сүүлийн аудитаар 3 сайжруулах боломж, 1 ажиглалтын саналыг зөвлөмжөөр ирүүлсэн бөгөөд үл тохирол илрээгүй.
- Үйл ажиллагааны хүрээнд учирч болох ноцтой эрсдэлийг тодорхойлж, “Ноцтой эрсдэлийн удирдлага” хөтөлбөрийг үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлж байгаа нь ажилтан ажлын байранд амь насаа алдах, хөдөлмөрийн чадвар алдалтанд хүргэх ослоос урьдчилан сэргийлэх нөхцөлийг бүрдүүлсэн.
- ЭМАА-ны сургалтын матрицыг захиалагч тал буюу Оюу толгой компаниас албан тушаал бүрээр гаргаж, матрицын дагуу ажилтнууд сургалтанд бүрэн хамрагдсан, баримтжуулсан.
- Жил бүр удирдлагын дүн шинжилгээний хурлыг зохион байгуулж, сайжруулах ажлын төлөвлөгөөг батлан хэрэгжүүлдэг ба төлөвлөгөөнд ЭМАА-ны ажлын гүйцэтгэл, чанарыг тодорхой хугацааны туршид тоон үзүүлэлтээр сайжруулахад чиглэгдсэн арга хэмжээнүүд тусгагдсан г.м

Нийт 44 үзүүлэлтээс 42 шалгуур үзүүлэлт биелсэн нь ХЭМАБ-н менежментийн тогтолцоог хэрэгжүүлж, хэвшүүлсэн байдал хангалттай сайн байгаа бөгөөд энэ нь олон улсын баталгаажуулалтын гэрчилгээ олгосон PECB MS /Pan European Common Bird Monitoring Scheme/ төслийн аудитын тайлангаар нотлогдож байна.

Биелээгүй шалгуур үзүүлэлт:

- Хууль тогтоомж болон бусад шаардлагыг тодорхойлоогүйгээс “Хууль эрх зүйн болон бусад шаардлагын нэгдсэн жагсаалт” хөтөлдөггүй.
- Компанийн хэмжээнд хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ хийгдээгүй нь ХАБЭА-н тухай хуулийн 28.1.5. /Ажил олгогч нь ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг хийлгэх үүрэгтэй/-д заасан Ажил олгогчийн үүрэг хэрэгжээгүй.

Хүснэгт 8. Өндөр түвшинтэй үл тохирлууд

№	Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	ОУСК	ESRS
1	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа	ЭМАА-тай холбоотой хууль эрх зүйн болон бусад шаардлагыг тодорхойлсон эсэх	Үйл ажиллагааны хүрээнд дагаж мөрдөх шаардлагатай ХАБЭА-н бүхий л хууль, тогтоомж, дүрэм, журам, тушаал, гэрээ, конвенци, акт, стандартын шаардлагуудыг нарийвчлан тодорхойлоогүйгээс “Хууль эрх зүйн болон бусад шаардлагын нэгдсэн жагсаалт” хөтөлдөггүй. Энэ нь ISO 45001:2018 ХЭМАБ-н менежментийн тогтолцооны стандарт 9.1.2 /Нийцлийн үнэлгээ/-т заасны дагуу хууль тогтоомж болон бусад шаардлагын нийцлийн үнэлгээг үнэн бодитоор хийх нөхцөлийг хязгаарлаж байна. 2-р түвшиний чанарын аргаар хийж байгаа эрсдэлийн үнэлгээний хяналтын арга хэмжээнд тухайн ажлыг гүйцэтгэхэд захиалагч талаас тавьж байгаа шаардлага болон бусад шаардлагыг тодорхойлж, мөрдлөг болгон ажилладаг.	Биелээгүй	PS2.2	
2		Хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэсэн эсэх	2004 оны 5 дугаар сарын 3-ны өдөр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 77 тоот тушаалын хавсралт “Тэтгэврийг хөнгөлттэй тогтоох газрын дор болон хөдөлмөрийн хортой, халуун, хүнд нөхцөлд хамаарах ажил, мэргэжлийн жагсаалт”-ыг үндэслэн хөдөлмөрийн нөхцөлийг тодорхойлдог. /Энэхүү	Биелээгүй	PS2.2	

			жагсаалт 2023 оны 01 дүгээр сарын 02-ны өдрийн Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын А/01 тоот тушаалаар нэмэлт өөрчлөлт орж, батлагдсан/ Компанийн хэмжээнд хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ хийгдээгүй нь ХАБЭА-н тухай хуулийн 28.1.5. /Ажил олгогч нь ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг хийлгэх үүрэгтэй/-д заасан Ажил олгогчийн үүрэг хэрэгжээгүйг нотолж байна			

Сайшаалтай зүйлс:

- Ажил гүйцэтгэх гэрээний хугацаанд мөрдөгдөх ЭМАА-ны менежмент төлөвлөгөөг ЭМАА-ны зорилтод үндэслэн боловсруулж захиалагч тал буюу Оюу толгой ХХК-иас хянаж, Премиум Конкрит ХХК-ийн гүйцэтгэх захирал баталгаажуулсан бөгөөд дээд удирдлага нь тухайн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай бүхий л нөөцөөр хангаж ажиллаж байгаа нь аюулгүй ажиллагаанд манлайлал үзүүлж байгаагийн тод илрэл юм
- Ажил, албан тушаал бүрээр ажлын байрны тодорхойлолтонд ЭМАА-ны чиглэлээр хүлээх үүрэг, хариуцлага, эрх мэдлийг тодорхой тусгаж өгсөн нь дээд шатны удирдлага аюулгүй ажиллагаанд ач холбогдол өгч байгааг нотолж байна
- 2022 онд нийт зардлын 3%-иар тооцож, ЭМАА-ны төсвийг баталж, зарцуулсан нь сайшаалтай
- Премиум Конкрит ХХК-ийн нийт ажилтнууд Ажлын аюулын дүн шинжилгээ /цаашид ААДШ гэх/ хийх арга, аргачлалд суралцан өдөр тутам үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажиллаж байгаа бөгөөд аюулгүй ажиллагааны ажилтнууд ААДШ-ний аудитыг тогтмол хийж, тухайн ажилд учирч болох аюул, эрсдэл болон хяналтын арга хэмжээнүүдийг зөв тодорхойлсон эсэх, ажлын явцад хяналтын арга хэмжээг үйл ажиллагаанд бүрэн хэрэгжүүлж ажиллаж байгаа эсэхэд хяналт тавин ажиллаж байгаа нь сайшаалтай
- Компанийн бүх ажиллагсад Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын А370 тоот тушаалын дагуу “Нийт ажилтны ХАБЭА-н сургалт”-нд бүрэн хамрагдсан. Нийт ажилтны ХАБЭА-н сургалтыг тусгай зөвшөөрөл бүхий сургалтын байгууллага болох Ололт амжилтын түлхүүр сургалтын төвтэй хамтран зохион байгуулж байна.
- Шинэ ажилтанд зориулсан “Ногоон малгай” хөтөлбөр ба Оюу толгой төслийн хүрээнд хэрэгжүүлж байгаа нь шинэ ажилтнуудыг ажилдаа богино хугацаанд дадлагажих боломжийг олгож байгааг онцлох нь зүйтэй

- “ХАБЭА-н зөвлөл байгуулах, орон тооны ажилтан ажиллуулах, норматив батлах тухай” Хөдөлмөрийн сайдын А/114 дүгээр тушаалд заасны дагуу ажил олгогч болон ажилтны төлөөллөөс бүрдсэн ЭМАА-ны хороог байгуулан ажиллаж байна. Хорооны хурлыг улиралд нэг удаа зохион байгуулдаг бөгөөд ЭМАА-тай холбоотой асуудлыг хянан, шийдвэрлэх саналыг гаргаж, ажил олгогчид хүргүүлэн ажиллаж байгаа нь аюулгүй ажиллагаанд ажилчдын оролцоо, зөвлөлдөөнийг хангах үндэс болж байна гэж үзэж байна

Анхаарах зүйлс:

Энэхүү үнэлгээ хийх ажлын явцад оффисын галын дохиолол ажиллаж, нийт ажилтнуудыг нүүлгэн шилжүүлэх ажилбар хийгдэж, ажилтнууд “Цугларах цэг”-т цугласан ба оффисыг орхиж байгаа хугацаа хангалтгүй, цугларсан ажилтнуудын бүртгэл хангалтгүй байгаа нь ажиглагдсан. Иймд цаашид анхаарах зүйл нь Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгагдсан дадлага сургалтыг тодорхой давтамжтай дотооддоо зохион байгуулах шаардлагатай болно. Онцгой байдлын үед нүүлгэн шилжүүлэх дадлага, сургалтыг жилд 1 удаа зохион байгуулж байгаа нь хангалтгүй байна.

Нэгдсэн дүгнэлт

8 үндсэн шалгуурын хүрээнд 44 дэд үзүүлэлтээр үнэлгээ өгөхөд нийт 88 онооноос авахаас 84 оноогоор үнэлэгдэж байгаа нь олон улсын жишигт нийцсэн ХЭМАБ-н менежментийн тогтолцоог үр дүнтэй хэрэгжүүлж, хэвшүүлсэн байна гэж дүгнэж байна. 2022 онд хөдөлмөрийн чадвар алдалтанд хүргэсэн гэмтэл бүртгэгдээгүй нь эрсдэлийн менежментийн арга хэрэгслийг үр дүнтэй зөв хэрэгжүүлж байгааг нотолж байна. Түүнчлэн ослоос урьдчилан сэргийлэх ажилд илүү ач холбогдол өгч ажиллаж байгаа бөгөөд ажилтнууд аюулгүй ажиллах арга барилд сайн суралцсан нь харагдаж байна.

Хүснэгт.9 Осол гэмтлийн статистик, мэдээ

Нийт ажилласан хүн цаг	510,426 /сүүлийн 12 сараар/
Хөдөлмөрийн чадвар алдалтын давтамж	0,00
Хөдөлмөрийн чадвар алдсан хоногийн тоо	Хөдөлмөрийн чадвар алдалтанд хүргэсэн гэмтэл бүртгэгдээгүй
Нийт гэмтлийн давтамж	0,00

Эндээс дүгнэхэд тус компани нь өөрийн салбартаа аюулгүй ажиллагааны хүрээнд манлайлагч компанийн нэг болж чадсаныг харуулж байгаа бөгөөд үндсэн компанийн ажилтнуудад үзүүлэх эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагааны нөлөөллийн түвшин **бага** байна.

НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧИД

“Премиум Конкрит” ХХК-ийн нөлөөллийн иргэд болон хэрэглэгчдэд чиглэсэн арга хэмжээнд сонгож авсан 14 шалгуураар үнэлгээ хийхэд 13 шалгуур бүрэн биелж, 1 шалгуур биелээгүй байна.

“Премиум Конкрит” ХХК-ийн хувьд нөлөөллийн бүсэд оршин суугчид бол Ханбогд сумын иргэд, хайрга дайрга, элс зэрэг түгээмэл тархацтай ашигт малтмал олборлох үйл ажиллагаа явуулж буй сумын иргэд, бэлтгэн нийлүүлэгчид түүхий эд бараа материал, ашигт малтмал тээвэрлэн өнгөрч буй зам дагуух иргэд орно.

“Премиум Конкрит” ХХК нь Оюу толгой төслийн байгаль орчин, нийгмийн менежментийн тогтолцоонд нийцүүлэн үйл ажиллагаа явуулдаг. Компанийн байгаль орчин, нийгмийн гүйцэтгэлийг “Оюу толгой” ХХК-ийн төслийн зүгээс тогтмол хянадаг. Энэхүү үнэлгээний хүрээнд Оюу толгой төслийн багтай ярилцага хийхэд “Премиум Конкрит” ХХК-ийн үйл ажиллагаанд орон нутгийн иргэдээс ирсэн санал гомдол байхгүй болохыг мэдэгдсэн.

Биелээгүй шалгуурын хувьд ТоС Холбооны “Ногоон таксономи” удирдамжийн S5, ОУСК-ын “Гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлт” удирдамжийн Гүйцэтгэлийн Стандарт 5-д компани өөрийн нийгэмд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийх, газар авах, газар чөлөөлөх тухай бодлого, журам боловсруулж, түүнийг хэрэгжүүлж ажиллах гэсэн шаардлага биелээгүй байна.

Хүснэгт 10. Өндөр түвшинтэй үл тохирлууд

№	Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	ОУСК	ESRS	ТоС
1	Нөлөөллийн бүс дэх оршин суугчид	Нийгэмд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийх болон газар чөлөөлөлтийн асуудлаарх бодлого журам бий юу? (Тийм/Үгүй)	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	PSF.1		-

ХЭРЭГЛЭГЧИД

ЕХТБТС (ESRS 2022)-д тусгагдсан хэрэглэгчид чиглэсэн үйл ажиллагаатай холбоотой шаардлагуудаас 7 шалгуурыг сонгож үнэлгээ хийсэн. “Премиум Конкрит” ХХК-ийн хувьд бүх шалгуур бүрэн биелсэн байна.

Тус компанийн цорын ганц худалдан авагч нь “Оюу толгой” ХХК юм. Энэхүү үнэлгээний хүрээнд Оюу толгой төслийн багтай ярилцага хийхэд тус компанийн үйлдвэрлэж буй барилгын материал нь стандартад нийцсэн байдаг төдийгүй гэрээний дагуу заасан хугацаандаа бүтээгдэхүүнийг нийлүүлдэг бөгөөд гэрээний хэрэгжилт хангалттай сайн гэж дүгнэсэн.

ТОГТВОРТОЙ ХАНГАН НИЙЛҮҮЛЭЛТИЙН СҮЛЖЭЭНИЙ УДИРДЛАГА

“Премиум Конкрит” ХХК-ийн тогтвортой ханган нийлүүлэлтийн сүлжээний удирдлагад сонгон авсан 20 шалгуураар хөдөлмөр эрхлэлтийн чиглэлээр үнэлгээ хийхэд нийт шалгуур 14 бүрэн биелсэн, 2 шалгуур бүрэн бус, 4 шалгуур биелээгүй нийт биелэлт 70% байна.

Компанийн “Худалдан авалтын үйл ажиллагааны журам”-ыг 2022 оны 9 дүгээр сарын 12-ний өдөр баталсан. Уг журамд худалдан авалтад баримтлах 3 үндсэн зарчмыг тодорхойлсон. Үүнд:

- Ёс зүйн зарчим: Монгол Улсын мөрдөгдөж буй аливаа хууль тогтоомжийг чанд мөрдөж ажиллахын зэрэгцээ ашиг сонирхлын аливаа зөрчлөөс ангид байх, ийм сэтгэгдэл ойлголтыг төрүүлэхгүй үнэнч шударгаар ажил үүргээ гүйцэтгэх;
- Эдийн засгийн зарчим: Хөрөнгө, бараа, ажил, үйлчилгээний үнэ болон чанар, бэлтгэн нийлүүлэгчийн найдвартай байдал, хэмнэлттэй, шуурхай бэлтгэн нийлүүлэх зэрэг эдийн засгийн үр ашигтай байдлыг харгалзан үзэх;
- Нийгмийн хариуцлагаа хэрэгжүүлэх зарчим: Нэн түрүүнд улс орныхоо хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх, байгаль орчинд ээлтэй, сөрөг нөлөөгүй, эрчим хүчний хэмнэлттэй, дахин боловсруулан ашиглах боломжтой хөрөнгө, бараа, ажил, үйлчилгээ сонгон компанийн нийгэмд оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлнэ.

2022 оны байдлаар дотоодын 108, гадаадын 6 аж ахуйн нэгж, байгууллагатай хамтран ажилладаг. Худалдан авалтын дүнгээс харахад 1,9 тэрбум төгрөгийн бараа гадаадаас импортлосон бол 2,8 тэрбум төгрөгийн худалдан авалтыг дотоодын бэлтгэн нийлүүлэгчдээс хийсэн.

“Премиум Конкрит” ХХК нь бэлтгэн нийлүүлэгч, туслан гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулахдаа дараах шаардлагыг тавьдаг. Тухайлбал,

- Тухайн байгууллага нь ХАБЭА-н үйл ажиллагааг зохицуулсан, бодлого журамтай байна.
- Тухайн байгууллага нь орон тооны/орон тооны бус ХАБЭА хариуцсан ажилтантай байна.
- Тухайн байгууллага нь ажилтнуудаа хуулийн шаардлагын дагуу зохих сургалтанд хамруулсан байна.
- Тухайн байгууллага нь ажилтнуудаа эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулдаг тогтолцоотой байна.
- Тухайн байгууллага нь аюулгүй ажиллагааны үйл ажиллагаа болон осол зөрчлийг бүртгэн хадгалдаг байна.
- Тухайн байгууллага нь ажилтнуудаа хувийн хамгаалах хэрэгслээр бүрэн хангадаг, түүнийг тогтоосон нормчлолтой байна.
- Хэрэв тухайн байгууллага нь тусгай зөвшөөрөл шаардсан ажил үйлчилгээ үзүүлдэг бол хүчин төгөлдөр эрхтэй байна.
- Хэрэв байгууллага нь тээврийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг бол аюулгүй ажиллагаа болон аюулгүй байдлыг зохицуулсан тусгай журамтай байна.
- Хэрэв байгууллага нь эрсдэл өндөр ажил үйлчилгээ үзүүлдэг бол түүний аюулгүй ажиллагаа болон аюулгүй байдлыг зохицуулсан тусгай журамтай байна.
- Гэрээлэгч байгууллага нь өөрийн үйл ажиллагааны эрсдэлийг хянаж, үнэлдэг байна.

Одоогийн байдлаар нийт 6 гэрээт компанитай ажил гүйцэтгэх гэрээг байгуулан ажиллаж байна. Оюу толгой төслийн талбайд лабораторийн үйл ажиллагааг “Юу Эм Эс” ХХК, өрөмдлөгийн ажлыг “Мера” ХХК, тэсэлгээний ажлыг “Орика” ХХК хариуцан ажиллаж байна. Мөн төслийн талбайн гадна элс хайрганы олборлолт, нийлүүлэлтийг хариуцсан компани гэрээт гүйцэтгэгчээр ажиллаж байна. Гэрээт ажил, үйлчилгээ, бараа бүтээгдэхүүн нийлүүлэлтийн үйл ажиллагаа, түүнтэй холбоотой ЭМАА-ны шаардлагуудын удирдлага зохион байгуулалтыг хариуцаж, тухайн гэрээт ажлыг ХАБЭА-н тухай хуулийн хүрээнд аюулгүй гүйцэтгэж байгаа эсэхэд захиалагч тал буюу “Оюу толгой” ХХК-тай хамтран тогтмол хяналт тавин ажилладаг.

"Премиум Конкрит" ХХК-ийн PC-IMS-A-PDR-19 гэрээний удирдлагын журамд заасны дагуу гэрээт гүйцэтгэгч компанид тавигдах аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг ажлын даалгаварт тодорхой тусгах ба сонгон шалгарсан компанитай ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулах үед гэрээнд тухайн ажил үүрэгтэй холбоотой шаардлагыг нарийвчлан тусгаж өгдөг. Сар бүр гэрээний хэрэгжилтийг дүгнэж ажиллах бөгөөд үнэлгээг гэрээнд тусгасан ажлын шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үнэлж байгаа нь гэрээт компаниуд аюулгүй ажиллагаандаа ач холбогдол өгч ажиллах үндэс болж байна.

Дээр дурдсанчлан гэрээт компанийн ажилтны ЭМАА-нд анхаарч, худалдан авалтын бүхий л үе шатад ЭМАА-н шаардлагыг тусгасан. Гэхдээ тогтвортой ханган нийлүүлэлтийн сүлжээг бий болгоход ЭМАА-наас гадна бэлтгэн нийлүүлэгч, гэрээт компани, тэдгээрийн туслан гүйцэтгэгчийн ажилчдын хөдөлмөрийн нөхцөл, хүний эрхийн хамгаалах, эрх тэгш байдал, байгаль орчин, нийгмийн нөлөөлөл, орон нутгийн иргэдийн харилцаа зэргийг бас авч үзэх шаардлага тавьдаг. Тиймээс худалдан авалтын үйл ажиллагаанда БОНЗ-ын шалгуурыг цогцоор нь тусгаж, гадна бэлтгэн нийлүүлэгч, гэрээт компани, тэдгээрийн туслан гүйцэтгэгчийн БОНЗ-ын үзүүлэлтийг хянадаг байх хэрэгтэй.

Бэлтгэн нийлүүлэгч, туслан гүйцэтгэгч нарын БОНЗ-ын талаар мэдлэг, ойлголт өгөх нь зүйтэй. Түүнээс гадна “Премиум Конкрит” ХХК-тай байгуулсан гэрээний дагуу хийгдэж үйл ажиллагааны хүрээнд бэлтгэн нийлүүлэгч, туслан гүйцэтгэгчийн ажилтнуудын эрх ашиг хөндөгдсөн тохиолдолд “Премиум Конкрит” ХХК гомдлыг хүлээн авч, хариу арга хэмжээ авах талаар зохицуулалтын баримт бичиг боловсруулан баталж, түүнийг бэлтгэн нийлүүлэгч, туслан гүйцэтгэгчийн ажилтнуудад танилцуулах хэрэгтэй.

Хүснэгт 11 .Өндөр түвшинтэй үл тохирлууд

№	Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	ОУСК	ESRS	ToC
1	Гэрээт ажилтнууд, туслан гүйцэтгэгч	Захиалагч болон гүйцэтгэгч талаас гэрээт ажлын аюул, эрсдэлийг урьдчилан тодорхойлсон эсэх	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа талаасаа хийсэн.	Бүрэн бус	RS2.1		
2		Захиалагч талаас гэрээт ажилд тавигдах аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг тодорхойлсон эсэх	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа талаасаа хийсэн.	Бүрэн бус	RS2.1		

---

5. ЗАСАГЛАЛЫН ҮНЭЛГЭЭ

Үнэлгээний үзүүлэлт, зарчим, биелэлт:

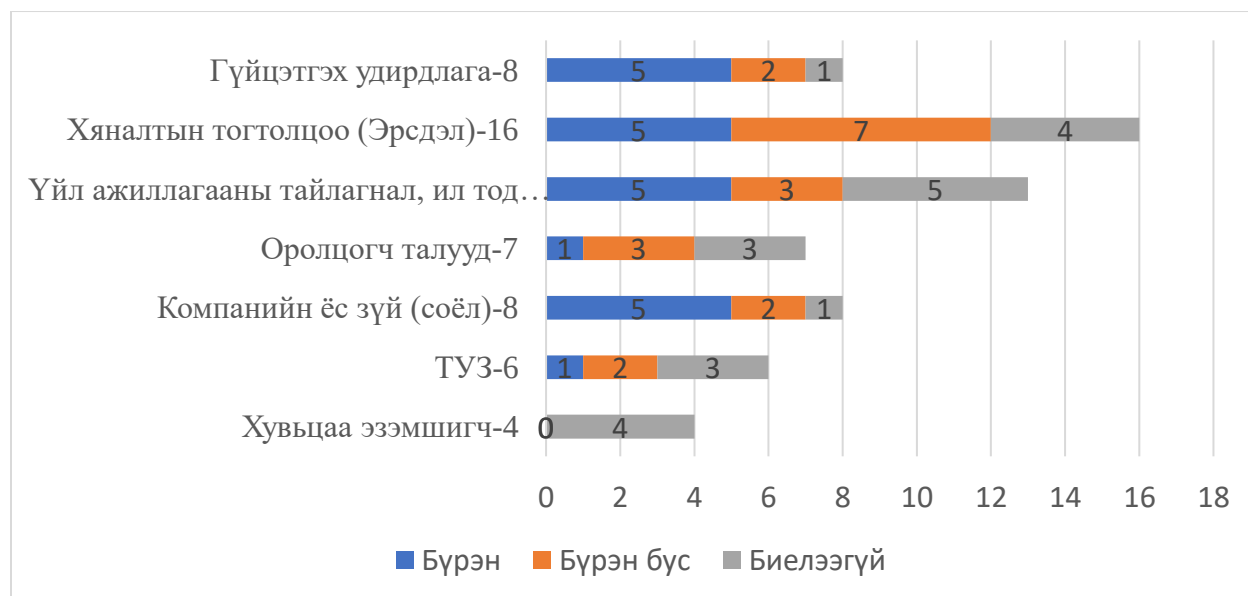
Үнэлгээний үзүүлэлт, зарчим, биелэлт:

- Тухайн шалгуурт харгалзах шаардлагыг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлж тогтсон бол БҮРЭН,
- Тухайн шалгуурт харгалзах шаардлагыг баримт бичгийн хэмжээнд тусгаж, үйл ажиллагаандаа хараахан хэрэгжүүлээгүй бол БҮРЭН БУС,
- Тухайн шалгуурт харгалзах шаардлагыг хэрэгжүүлэх талаар тодорхой зүйл хийгдээгүй бол БИЕЛЭЭГҮЙ гэж тус тус үнэлсэн.

Компанийн засаглалын үнэлэхдээ бид дээр дурдсан бодлогын баримт бичиг, удирдамжуудын хүрээнд дараах гол элементүүдийг сонгон авч, Тухайлбал:

- Хувьцаа эзэмшигч,
- ТУЗ,
- Компанийн ёс зүй-соёл,
- Оролцогч талууд,
- Үйл ажиллагааны тайлагнал ба ил тод байдал,
- Хяналтын тогтолцоо,

- Гүйцэтгэх удирдлага гэсэн 7 үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүдийн хүрээнд нийт 62 дэд үзүүлэлтүүдээр үнэлсэн. Эдгээр шалгуур үзүүлэлтүүдээр үнэлэхэд 22 шалгуур бүрэн биелсэн, 19 шалгуур бүрэн бус, 21 шалгуур биелээгүй байна.

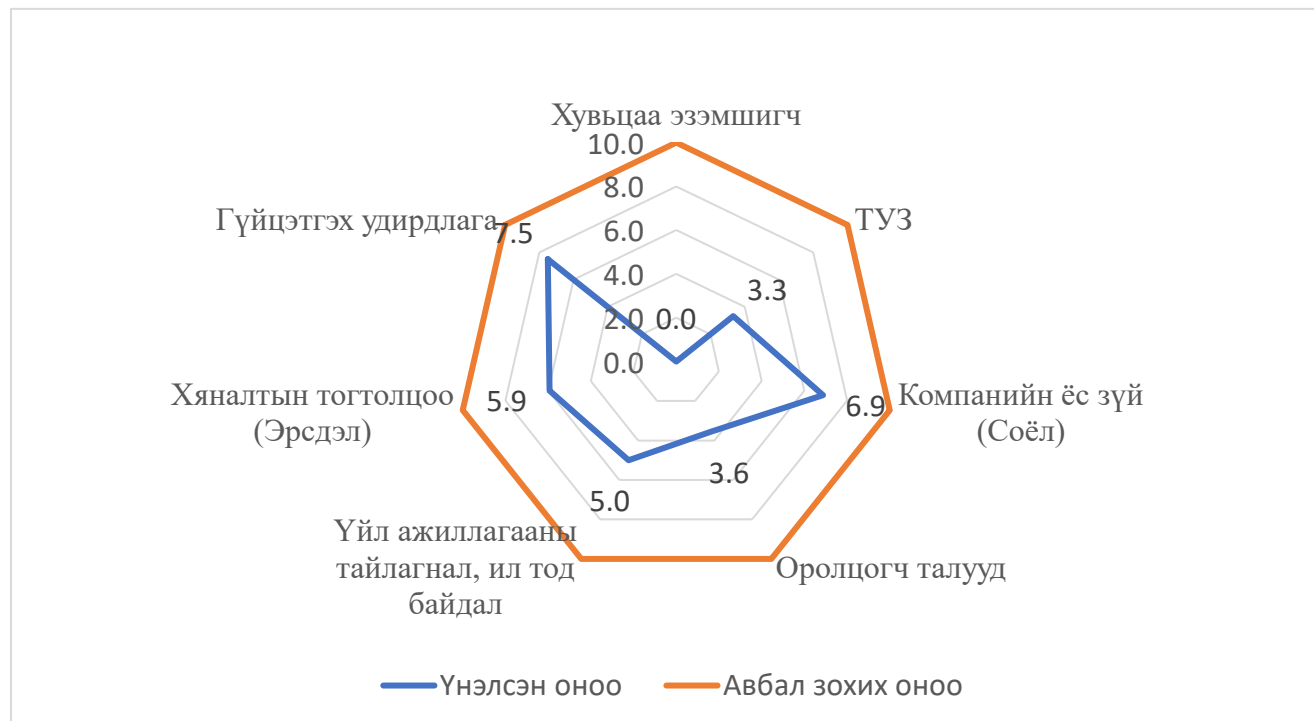
Зураг 15. Үнэлгээний шалгуурын шаардлага хангасан байдал

Бүрэн биелсэн шалгууруудын тухайд: Дотоод аудит, эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог бүрдүүлж ТУЗ-өөр батлуулсан; хяналт үнэлгээний тайлагнал бусад мэдээллийг тухай бүр ТУЗ-д танилцуулдаг; компанийн үйл ажиллагаа болон ажилчдын гүйцэтгэлийн үнэлгээний тогтолцоо; ажилчдын оролцооны механизм; санхүү болон үйл ажиллагааны тайлагналд дүн шинжилгээ хийж, хөндлөнгийн баталгаажуулалт; нийгмийн хариуцлагын бодлого, үйл ажиллагаа; дотоод үйл ажиллагааны автоматжуулалт; ажлын байран дахь бэлгийн дарамтыг эсрэг баримт; мэдээллийн аюулгүй байдлын зохицуулалт; улс төр, лобби бүлэг, мөнгө угаах-тероризмын санхүүжилт, хээл хахууль-шударга өрсөлдөөн, зохицуулалт зэрэг дэд үзүүлэлтүүдийн шалгуурыг үйл ажиллагаандаа нэвтрүүлж үр дүнд хүрсэн.

Биелээгүй шалгууруудын тухайд: Гүйцэтгэх удирдлагын томилгоо болон үйл ажиллагааг нэр дэвшүүлэх хороогоор хэлэлцэж баталгаажуулах; дотоод хяналтын бодлого, үйл

ажиллагаатай холбоотойгоор чадавхжуулах сургалт зохион байгуулах; засаглалын баримт бичиг; тогтвортой хөгжлийн бодлого, төлөвлөгөө, тайлан; оролцогч талуудын зохицуулалт, бодлого, ханган нийлүүлэгчдийн гэрээнд БОНЗ-ын шаардлага тавих; оролцогч талуудын эрх ашиг зөрчигдсөн тохиолдолд сэргээх зохицуулалт; ТУЗ-ийн хараат бус гишүүдийн хувь, хүйсийн харьцаа, хороодын үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, тайлагнал зэрэг дэд үзүүлэлтүүдийн шаардлага хангаагүй үл тохирол үнэлгээгээр илэрсэн.

НЭГДСЭН ҮНЭЛГЭЭ

Зураг 16. Засаглалын нэгдсэн үнэлгээ (оноогоор)

Засаглалын 7 үндсэн шалгуур үзүүлэлтийн хувьд нийт 124 оноо авах ёстойгоос 64 оноо авч ерөнхий үнэлгээ 52% байгаа нь тус компанийн өмчийн хэлбэрийн хувьд Хязгаарлагдмал Хариуцлагатай Компани (ХХК) хэдийч хүчин чармайлт гарган засаглалын зарчмуудыг хангах талаар зорилго тавьж хэрэгжүүлсэн ажлуудын үр дүнд удирдлагын тогтолцоо болон зохицуулалт, компанийн соёлын түвшинд төвөлшиж буйг дурдаж байна.

Үндсэн үзүүлэлтийн хувьд хамгийн өндөр оноог Гүйцэтгэх удирдлага-7.5, Компанийн ёс зүй, соёл-6.9 авсан бол хамгийн бага оноог Хувьцаа эзэмшигч-0, ТУЗ-3.3, Оролцогч талууд-3.6 тус тус авсан байна. Компанийн засаглалын үнэлгээгээр гүйцэтгэх удирдлага, компанийн ёс зүй, соёл зэрэг шалгууруудаар дунджаас дээгүүр оноо авсан нь байгууллагын удирдлагын түвшинд ойлголцол, манлайлал, шийдвэр гаргалт-гүйцэтгэл-хяналт-тайлагналын механизм сайн бүрдсэн, удирдлага болон түүний багийн хувьд

тогтвортой гүйцэтгэлтэй байдаг нь үйлдвэрлэлийн гарц болон үр ашиг өсөн нэмэгдэх боломжийг богино хугацаанд бүрдүүлдэг давуу талтай.

“Премиум Конкрит” ХХК-ийн хувьд үндэстэн дамжсан байгууллагын гэрээт ханган нийлүүлэгчээр хамтран ажилладаг учир түүний бизнесийн соёл, сайн засаглалын зарчмуудыг жишиг болгон нутагшуулсан нь давуу талтай байсан. Мөн ханган нийлүүлэлтийн гэрээний шаардлагын үндсэн дээр болон компанийн алсын хараа, бодлогын хүрээнд удирдлагын тогтолцоо, стандартууд (ISO, ERP болон бусад) нэвтрүүлж чадсан нь засаглалын зарчмуудыг хэрэгжүүлэхэд дөхөмтэй суурь болж байна.

Дунджаас доогуур оноо авсан шалгууруудын хувьд компанийн зүгээс цаашдын баримтлах бодлого, стратеги төлөвлөлтөндөө оролцогч талуудын хамтын ажиллагааны бодлого зохицуулалтыг бий болгох замаар хамтын (дундын) үнэ цэнийг төлөвшүүлэх, ТУЗ болон ТУЗ-ийн дэргэдэх хороодын үйл ажиллагааны бодлого, тайлагналыг сайжруулахгүй бол урт хугацаанд бизнесийн хөгжил, үйл ажиллагааны тогтвортой-тасралтгүй байдалд эерэг нөлөө үзүүлэх боломжуудыг хязгаарлагч хүчин зүйл болж хувирах эрсдэлтэй.

ЕХ-ын парламентаас батлагдсан “Тогтвортой байдлын тайлагналын стандарт”-ын (ESRS 2022) удирдамжид засаглалын хүрээний эрсдлүүдийн хувьд улс төрийн үйл ажиллагааны ба лобби бүлгийн санхүүжилт, авилгал, шүгэл үлээгчийг хамгаалах бодлого, компанийн ёс зүйн бодлого, тогтолцоо зэрэгт илүү голчлон төвлөрсөн байдаг бол ОУСК-ын хувьд ТУЗ-ийн хараат бус гишүүд, аудитын хорооны гишүүдийн мэдлэг, дотоод аудитын нэгж, авилгал-мөнгө угаалт, эцсийн өмчлөгчийн мэдээллийн нээлттэй байдал, ноогдол ашгийн бодлого зэргийг илүү чухалчилж дунд, урт хугацааны эрсдлүүдийн дотроос хамгийн “өндөр”-т эрэмбэлсэн байдаг. Эдгээр удирдамж ба стандартын үүднээс “Премиум Конкрит” ХХК-ийн үнэлгээний явцад илэрсэн эрсдлүүдийн “ӨНДӨР” түвшинтэй үл тохирлуудыг авч үзвэл:

Хүснэгт 12. Өндөр түвшинтэй үл тохирлууд

Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	ОУСК	Е/ Холбоо	КЗКодекс
Хувьцаа эзэмшигч	Цөөн хувьцаа эзэмшигчдийн хууль ёсны эрхийн зохицуулалт	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	G5.1		G9.3, G9.4
	Эцсийн өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг үйл ажиллагааны тайланд тусгасан эсэх	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	G5.2		
	Ноогдол ашгийн бодлого, олон нийтэд нээлттэй байдал	Баримт бичигт тусгаагүй	Бүрэн бус	G5.4		
ТУЗ	Хараат бус гишүүдийн хувь, хүйсийн харьцаа	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	G2.1, G2.2		G1.4, G2.1
Компанийн ёс зүй-соёл	Шүгэл үлээгчийн хамгаалалт, санал гомдлын баримт бичиг (нэргүй санал гомдол авдаг эсэх)	Зохицуулалт тодорхой бус	Бүрэн бус		G1.1, G1.2	G8.2
Хяналтын тогтолцоо-эрсдэл	Дотоод аудитын нэгжээс эрсдлийн удирдлагын	Мэдээлэл ил тод бус, үнэлгээ,	Бүрэн бус	G3.1		G4.3

	бодлого, төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийн үнэлгээ	дүгнэлт, зөвлөмж				
	ТУЗ нь ГУ-аас хараат бус дотоод аудитын нэгжийг байгуулж, төсвийг батлах	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	G3.1		G2.2
	Дотоод аудитын журам, ёс зүйн дүрмийг ТУЗ-өөр батлуулан мөрдөх	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	G3.1		G2.2
	Дотоод аудитын тайланг ГУ-тай зөвшилцөн ТУЗ-д тайлагнах	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	G3.1		G2.2
	Дотоод аудитын зөвлөмжийн хэрэгжилтэнд дотоод аудитын нэгж хяналт	Мэдээлэл байхгүй	Биелээгүй	G3.1		G4.1, G4.3

6. МАТЕРИАЛЛАГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ШИНЖИЛГЭЭ

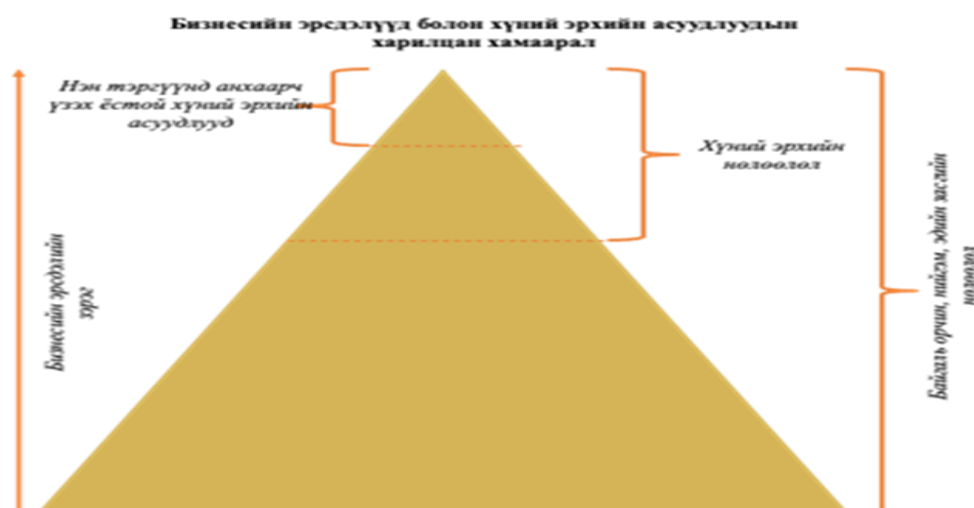

Байгууллагын өсөлт, санхүү, хөрөнгө оруулалтын өгөөж, тогтвортой байдал болон хөрөнгө оруулагч ба бусад оролцогч талуудын ашиг сонирхол, итгэлд нөлөөлөх БОНЗ-ын үндсэн үзүүлэлтийг тодорхойлж, удирдаж, хянах нь бизнесийн байгууллагын удирдлагын тогтолцооны салшгүй нэг хэсэг юм. Иймээс БОНЗ-ын үндсэн шалгуур үзүүлэлтийн бодит нөлөөллийн дүн шинжилгээ хийж, байгууллагын удирдлагын төлөвшлийг тодорхойлдог.

БОНЗ-ын бизнесийн үйл ажиллагаанд үзүүлэх материаллаг нөлөөллийн эрсдэлийг тодорхойлоход оролцогч талууд чухал юм. EXTBTC-д (ESRS1) бизнесийн оролцогч талуудыг “Нөлөөллийн оролцогч талууд” ба “Тогтвортой байдлын амлалтыг сонирхогч талууд” гэж 2 үндсэн бүлэгт хувааж үздэг.

- Нөлөөллийн оролцогч талуудад бизнесийн үйл ажиллагаанаас өртгийн сүлжээний хүрээнд эерэг болон сөрөг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй хувь хүн ба бүлэг этгээдүүд орно. (ESRS1. 3.1-26 (a)).
- Тогтвортой байдлын амлалтын сонирхогч талуудад хөрөнгө оруулагчид, зээлдүүлэгчид, үйлдвэрчний эвлэл, иргэний нийгмийн байгууллагууд, төр засгийн байгууллагууд, судалгаа шинжилгээний байгууллагууд болон бусад сонирхогч талууд орно. (ESRS1. 3.1-26 (b)).

Тогтвортой байдлын асуудал нь (1) бизнесийн үйл ажиллагаанаас хүн ба байгаль орчин үзүүлэх материаллаг нөлөөлөл ба (2) санхүүгийн материаллаг эрсдэлийг үүсгэдэг учраас давхар материаллаг нөлөөллийн эрсдэлийг тодорхойлох шаардлага урган гарсан. Бизнесийн эрсдэлүүд ба хүний эрхийн асуудлуудын харилцан хамаарлыг Зураг 17-д үзүүлэв.

Зураг 17. Бизнесийн эрсдэл ба хүний эрхийн асуудлуудын харилцан хамаарал

МАТЕРИАЛЛАГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ЭРСДЭЛТ ХҮЧИН ЗҮЙЛС

Тогтвортой байдлын асуудал нь тухайн аж ахуйн нэгжийн богино, дунд, урт хугацааны бодит болон боломжит материаллаг, хүмүүс эсвэл хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх эерэг эсвэл сөрөг нөлөөлөлтэй холбоотой бол нөлөөллийн үүднээс чухал ач холбогдолтой юм.

Нөлөөлөлд тухайн аж ахуйн нэгжээс үүдсэн эсвэл оруулсан хувь нэмэр, бизнесийн харилцаагаар дамжуулан тухайн компанийн өөрийн үйл ажиллагаа, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээтэй шууд холбоотой нөлөөллүүд орно. Бизнесийн харилцаанд аж ахуйн нэгжийн өртгийн сүлжээг бүхэлд нь бэлтгэн нийлүүлэгчээс үйлчлүүлэгч хамруулдаг бөгөөд шууд гэрээний харилцаагаар хязгаарлагдахгүй (ESRS 1 3.4-46).

САНХҮҮГИЙН МАТЕРИАЛЛАГ ЭРСДЭЛТ ХҮЧИН ЗҮЙЛС

Тогтвортой байдлын асуудал нь тухайн аж ахуйн нэгжид санхүүгийн материаллаг нөлөөллийг өдөөж эсвэл өдөөж болзошгүй бол санхүүгийн үүднээс чухал ач холбогдолтой юм. Энэ нь тухайн аж ахуйн нэгжийн мөнгөн гүйлгээ, хөгжил, гүйцэтгэл, байр суурь, хөрөнгийн өртөг эсвэл богино, дунд, урт хугацаанд санхүүгийн хүртээмжид материаллаг нөлөө үзүүлэх (эсвэл материаллаг нөлөө үзүүлэх магадлалтай) эрсдэл, боломжийг бий болгож эсвэл үүсгэж болзошгүй тохиолдол. Эрсдэл, боломжууд нь өнгөрсөн үйл явдлууд эсвэл ирээдүйн үйл явдлуудаас үүдэлтэй байж болох ба дараахтай холбоотой нөлөө үзүүлж болно: (а) санхүүгийн тайланд аль хэдийн хүлээн зөвшөөрөгдсөн эсвэл ирээдүйн үйл явдлын үр дүнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хөрөнгө, өр төлбөр; эсвэл (б) хөрөнгө, өр төлбөрийн санхүүгийн нягтлан бодох бүртгэлийн тодорхойлолт болон/эсвэл холбогдох хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг хангаагүй боловч мөнгөн гүйлгээг бий болгох, ерөнхийдөө аж ахуйн нэгжийн хөгжилд хувь нэмэр оруулдаг үнэ цэнийг бий болгох хүчин зүйлүүд (ESRS 1 – 3.5-52,53).

Бизнесийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, нийгэм, эдийн засагт эерэг болон сөрөг нөлөөллийг үзүүлдэг бөгөөд үүн дотроо оролцогч талуудад үзүүлэх нөлөөллийг хүний эрхийн нөлөөллийн хүрээнд нэн тэргүүнд анхаарч үздэг. Тиймээс бид энэхүү тайландаа зөвхөн материаллаг нөлөөллийн эрсдэлд дүн шинжилгээ хийхийг зорьсон болно. Жич: Шаардлагатай гэж үзвэл санхүүгийн материаллаг эрсдэлийн дүн шинжилгээг тухайн бизнесийн байгууллага санхүүгийн хөшүүргийн механизмуудыг ашиглан хийж болно.

НҮБ-ын Бизнес ба хүний эрхийн удирдлагын зарчмаар (ББХЭУЗ) бизнесийн байгууллагууд хүний эрхийг ХҮНДЛЭХ чин үүрэгтэй. Хүний эрхэд нөлөөлөх нэн тэргүүнд анхаарал хандуулах асуудлууд нь бизнесийн эрсдэлийн ноцтой ангилалд багтдаг бөгөөд тухайн эрсдэлийг арилгах, бууруулах, илрүүлсэн хүний эрхийн зөрчлийг сэргээж эдлүүлэх, болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх үүргийг байгууллага хүлээдэг.

БОНЗ-ын шалгуур үзүүлэлтийн материаллаг нөлөөллийн дүн шинжилгээ хийдэг олон аргачлал байдаг. Үүнээс Тайлагналын олон улсын санаачилгын (GRI) стандартын 5 алхамт аргачлал болон ББХЭУЗ-н хүний эрхийн эрсдэлийн үнэлгээг энэхүү шинжилгээнд ашиглав.

Алхам 1: Оролцогч талуудыг тодорхойлох

“Премиум Конкрит” ХХК үнэт зүйлсээ тууштай баримтлан, тогтвортой хөгжлийг ханган ажиллахыг зорьдог. Үүний тулд оролцогч талуудаа танин мэдэх, тэдэнтэй харилцан ойлголцолд хүрч, харилцаагаа улам бэхжүүлэн итгэлцлийг бий болгох нь чухал юм. Байгаль орчин, нийгэм, засаглалын чиглэлээр анхаарал хандуулах шаардлагатай тулгамдсан асуудлуудыг оролцогч талуудтай хамтран илрүүлж, шийдвэрлэх арга замыг тодорхойлон, хэрэгжүүлж, үр дүнд дүн шинжилгээ хийж ажилласнаар бизнест учирч болзошгүй аливаа өөрчлөлтөд хариу үйлдэл үзүүлэх чадамж сайжрах юм.

Байгаль орчин, нийгэм, засаглалын үзүүлэлт нь байгууллага болон түүний оролцогч талуудад хэрхэн нөлөөлж буйг тодорхойлохын тулд “Оролцогч талуудын нөлөөлөл”-ийн дүн шинжилгээ хийв (Хүснэгт 10). Компани нь оролцогч талуудтай нийгмийн үнэ цэн, үр өгөөжийг бүтээж, итгэлцэлд суурилсан ирээдүйг цогцлоохын төлөө харилцан ашигтай хамтран ажиллаж байна.

Хүснэгт 13. Оролцогч талуудын бизнест үзүүлэх нөлөөллийн шинжилгээ

№	Оролцогч талын нэр	Анхаарах асуудал	Нөлөөлөл (Бага, Дунд, Их)
А. Нөлөөллийн оролцогч талууд			
1	Бэлтгэн нийлүүлэгч: Тусгай гэрээний зохицуулалтаар түүхий эд, бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бэлтгэн нийлүүлэгч, гэрээт байгууллагууд	Тогтвортой худалдан авалт, чанар, БОНЗ-ын тухай ойлголт дутмаг, бизнесийн ёс зүйн хэм хэмжээний ойлголт харилцан адилгүй	Дунд
2	Үйлчлүүлэгч: Үйлчилгээ авдаг байгууллага, хувь хүн	Үйлчилгээний чанар, үл тохирол, мэдээ мэдээллийн хүртээмж, эргэх холбоо	Дунд
3	Иргэд: үйл ажиллагаа явуулдаг байршлын ойролцоо оршин суугч бүх насны (хүүхэд, залуучууд, ахмад настан, нийгмийн зорилтот бүлэг) иргэд	Хог хаягдалд санаа зовнидог, ялгаатай байдал тэгш боломж оролцоог эрэлхийлдэг, нийгмийн чиглэлийн үйл ажиллагааг хүсэмжилдэг, мэдээллийн ил тод байдал, хүртээмж	Дунд
Б. Тогтвортой байдлын амлалтын сонирхогч талууд			
4	Хөрөнгө оруулагч: Зээлдүүлэгч, хөрөнгө оруулагч, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэгч байгууллагууд	Бизнесийн тогтвортой байдал, ил тод байдал, бизнесийн ёс зүй	Дунд
5	Иргэний нийгмийн байгууллага: Төрөөс хараат бус үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагууд, ҮЭ гм. тодорхой бүлгийн эрх ашиг хамгаалдаг байгууллагууд	Хөдөлмөрийн харилцаа, хүний эрх, байгаль орчны бохирдол	Дунд
6	Төрийн байгууллага: Төрийн үйлчилгээ үзүүлэх, хяналт, шийдвэр гаргах эрх бүхий газар, агентлаг, яам, УИХ болон ИТХ-н гишүүд	Татвар, хуулийн хэрэгжилт, дотоод хяналт, бизнесийн ёс зүй, авилга, хээл хахууль, мэдээллийн ил тод байдал	Дунд
7	Хэвлэл, мэдээллийн байгууллага: Сонин, радио, телевиз, чөлөөт сэтгүүлчид	Уур амьсгалын өөрчлөлт, компанийн засаглал, хүний эрх	Бага

Алхам 1: Байгаль орчин, нийгэм, засаглалын сэдэвчилсэн эрсдэлт хүчин зүйлийг тодорхойлох

Оролцогч талуудыг тодорхойлсны дараа БОНЗ-ын үнэлгээ хийх шалгуур 223 үзүүлэлтээс сэдэвчилсэн 13 эрсдэлт хүчин зүйлийг багцлан дүн шинжилгээ хийхэд бэлтгэсэн.

Алхам 2: Оролцогч талуудын нөлөөллийн судалгаа

БОНЗ-ын эрсдэлт хүчин зүйлийн нөлөөллийг ач холбогдол, эрсдэл, үр дагавраар, 3x3 матрицаар 1 – 9 баллын системээр тодорхойлсон.

Алхам 3 ба 4: БОНЗ-ын нөлөөлөл, ач холбогдлын шинжилгээ ба матриц

Бизнес ба Оролцогч талуудын анхаарал нэн тэргүүнд хандуулах чухал асуудлуудыг эрсдэл, үр дагавар, нөлөөллөөр эрэмбэлэн дүрсжүүлж матрицт оруулсан (Зураг 18).

Зураг 18. Байгаль орчин, нийгэм, засаглалын үндсэн үзүүлэлтийн шинжилгээ

БОНЗ-ын төрөлжүүлэн багцалсан эрсдэлт хүчин зүйлсийн нөлөөллийн хандлагаас дүгнэж үзэхэд өндөр эрсдэлийн бүсэд байрлаж буй нийгэм болон засаглалын үнэлгээгээр биелэлт хангаагүй ажилтан ба гэрээт гүйцэтгэгчийн хүний эрх, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалтай холбоотой асуудлууд, хөдөлмөрийн хуулийн нийцлийг хангах тухайлбал жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангахыг эрмэлзэх, аливаа төрлийн ялгаварлан гадуурхалтаас ангид байх зэрэгт компани болон оролцогч талуудын анхаарлыг төвлөрүүлж, байнга хянах шаардлагатай байна.

Гэхдээ эрсдэлийн бусад бүсэд байрласан асуудлыг анхаарлын гадна орхиж болохгүй бөгөөд тодорхой хугацааны давтамжтай хяналт тавьж ажиллах шаардлагатай. БОНЗ-ын

үндсэн үзүүлэлтүүд болон тэдгээрийн ач холбогдол нь гадаад болон дотоод эрсдэлийн нөхцөл, хүчин зүйлсээс хамаарч хувьсан өөрчлөгдөж, хөвөгч чанартай оршдог.

БОНЗ-ын сэдэвчилсэн эрсдэлт хүчин зүйлс буюу бизнесийн анхаарлаа хандуулах асуудлуудыг эрсдэлийн бүсээр ангилж Хүснэгт 11-т үзүүлэв.

Хүснэгт 14. БОНЗ-ын асуудлуудыг эрсдэлийн бүсээр ангилж хянах

	БОНЗ-ын эрсдэлт хүчин зүйлс	Хяналт	
		Хариуцлагын шатлал	Хугацаа
Өндөр	1. Ялгаварлан гадуурхалтаас ангид байх 2. Эвлэлдэн нэгдэх эрх 3. Гэрээт ажилтны эрх 4. Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах 5. ХАБЭА	Гүйцэтгэх удирдлагын баг	Улирал, хагас жил
Дунд	1. Шүгэл үлээгчийг хамгаалах 2. Улс төр, лобби бүлгийн зохицуулалт 3. Авлигын эсрэг зохицуулалт 4. Уур амьсгалын өөрчлөлт 5. Хүлэмжийн хийн ялгарал 6. Хаягдалгүй эдийн засаг буюу нөөцийн зохистой хэрэглээ 7. Агаар, ус, хөрсний бохирдол 8. Газар чөлөөлөлтийн зохицуулалт	Үйл ажиллагааны удирдлагын баг	Хагас жил, жил

Компани нь оролцогч талуудын харилцаанд тодорхой давтамжтай тухайлбал, улирал, хагас жилээр дүн шинжилгээ хийж, удирдлагын тогтолцооны төлөвшлийг шалгах боломжтой бөгөөд шаардлагатай гэж үзвэл тэднийг хамарсан судалгаа хийж болно. БОНЗ (дийлэнх тохиолдолд Тогтвортой хөгжлийн гэж нэрлэдэг)-ын гүйцэтгэлийн тайлан нь сайн дурын шинж чанартай боловч байгууллагын үйл ажиллагааг нийгэмд нээлттэй ил тодоор хүргэх замаар хөрөнгө оруулагч, харилцагч ба оролцогч талуудын итгэлцэлийг бэхжүүлэхэд чухал хөшүүрэг болдог. Компаниуд ихэвчлэн жил бүр энэхүү тайланг гаргадаг бөгөөд БОНЗ-ын тайлагналын стандартаас хамаарч өөрчлөгдөх магадлалтай.

9. ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГУУД

Компанийн хэрэгжүүлж буй байгаль орчин, нийгмийн чиглэлийн үйл ажиллагаа нь НҮБ-ын Тогтвортой хөгжлийн зорилгуудын хэрэгжилтэд хувь нэмэр оруулж байна. Үүнд:

- ✓ ТХЗ 1. Ядуурлыг зогсоох
- ✓ ТХЗ 3. Эрүүл мэндийг дэмжих
- ✓ ТХЗ 5. Жендэрийн эрх, тэгш байдлыг хангах
- ✓ ТХЗ 8. Эдийн засгийн өсөлт, баталгаат ажлын байрыг бий болгох
- ✓ ТХЗ 9. Инноваци болон дэд бүтцийг нэмэгдүүлэх
- ✓ ТХЗ 10. Тэгш бус байдлыг бууруулах
- ✓ ТХЗ 11. Ээлтэй хот, иргэдийн оролцоог дэмжих
- ✓ ТХЗ 12. Хариуцлагатай хэрэглээг дэмжих
- ✓ ТХЗ 13. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үр нөлөөг багасгах
- ✓ ТХЗ 16. Энх тайван, шударга ёсыг цогцлоох

БОНЗ-ын гүйцэтгэлийг сайжруулснаар ТХЗ-ын хэрэгжилтэд оруулах хувь нэмрийг нэмэгдүүлэх бүрэн боломжтой.

8. ЗӨВЛӨМЖ

БОНЗ-ын суурь үнэлгээний үр дүнд үндэслэн илэрсэн үл тохирлыг арилгах, БОНЗ-ын гүйцэтгэлийг сайжруулахад чиглэсэн зөвлөмж (Хүснэгт 15.) -ийг боловсруулав.

Хүснэгт 15.Зөвлөмж

ОЙРЫН ХУГАЦААНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЗӨВЛӨМЖ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- Уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлаар бодлого тодорхойлох (тусгайлсан эсвэл бусад журамд нэгтгэх байдлаар);
- Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэх эрсдэл болон боломжийн талаар үнэлгээ хийж эрсдэлийг бууруулах, дасан зохицох арга хэмжээнүүдийг төлөвлөж, хэрэгжүүлэх;
- Компанийн шууд (Score 1) болон шууд бус (Score 2) үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй хүлэмжийн хийн нийт ялгарал (метр тонн CO₂-экв) тооцох өгөгдлийн мэдээллийн сан үүсгэх, тооцоолол хийх;
- Нийт карбон офсет буюу дүйцүүлэх арга хэмжээний үр дүнд бууруулсан нүүрсхүчлийн хийн ялгарал (метр тонн CO₂-экв) хэмжээг тооцоолох;
- Байгалийн нөөцийн хэмнэлт, үр ашгийг дээшлүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, нийт хэмнэсэн /дахин боловсруулсан нөөцийн хэмжээг тооцох;
- Хаягдалгүй эдийн засгийн загварыг бий болгох, түүний хүрээнд хаягдлыг бууруулах, дахин ашиглах, дахин боловсруулах арга хэмжээ төлөвлөн хэрэгжүүлэх;
- Хаягдлыг дахин ашиглах, дахин боловсруулах технологийг нутагшуулах, хог хаягдлын бүртгэлийг хөтлөж дахин боловсруулах болон дахин ашиглах хог хаягдлын хувь (%)тооцох;
- Аюултай хог хаягдал хэмжээ (цахилгаан хэрэгслийн хог хаягдал ороод) (тонн) бүртгэх, аюултай хог хаягдалтай холбоотой эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээ авах.

НИЙГЭМ

- Хөдөлмөрийн хууль 2022 онд шинэчлэгдэн батлагдсантай холбогдуулан хөдөлмөрийн харилцааны зарим шинэчлэсэн зохицуулалтыг Хөдөлмөрийн дотоод журам, хөдөлмөрийн гэрээнд нэмж оруулах. Жишээлбэл шинэ Хөдөлмөрийн хууль болон 2022 оны 5-р сард батлагдсан “Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай” дагуу ажил олгогч нь “Ажилтны хувийн нууцыг хадгалах, хамгаалах журам”-ыг ажил олгогч батлах үүрэг хүлээсэн тул энэ журмыг батлаж, ажилтны мэдээллийн нууцлалыг хадгалах, байгууллагын хэрэгцээнд ашиглах ажлын байрыг ажлын байрны тодорхойлолтоор зааж өгөх, бусад ажилтнууд

танилцах, хуулбарлах, задруулах боломжийг арилгах зохицуулалтуудыг тус журмаар оруулж шийдвэрлэх нь зүйтэй.

- Мөн ажилтнуудад хяналтын камертай орчинд ажиллаж байгааг танилцуулж зөвшөөрөл авсны үндсэн дээр ажиллуулах талаар өөрчлөлт орсон тул хөдөлмөрийн гэрээ эсвэл ажлын байрны тодорхойлолтод өөрчлөлт оруулж, зөвшөөрлийг авсан талаар гарын үсгийн баталгаажуулалт авснаар хөдөлмөрлөх эрхийн нэг зөрчил мөн арилах болно.
- Мөн шинэчилсэн хөдөлмөрийн хуулиар Ажил олгогч нь хөдөлмөрийн дотоод журамд ажлын байран дахь бэлгийн дарамтаас урьдчилан сэргийлэх, гарсан гомдлыг барагдуулах хэм хэмжээг тусгах үүргээ биелүүлээгүй бол хуулийн этгээдийг нэг мянга таван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно хэмээн зааж Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комисс, шүүх байгууллага, албан тушаалтны нэр, хаяг, харилцах утас, цахим шуудангийн хаягийг ажил олгогч нийт ажилтанд харагдахуйц газар байршуулах үүрэгтэй. Энэ үүргийнхээ хүрээнд бэлгийн дарамт, түүнийг мэдүүлэх гомдол гаргах үе шат, шийдвэрлэх байгууллагыг ажилтнуудад харагдах газар өлгөж байрлуулна гэж хуульд заасны дагуу ажилтны мэдээллийн самбарт Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комисс, шүүх байгууллага, албан тушаалтны нэр, хаяг, харилцах утас, цахим шуудангийн хаягийг 2023 онд байрлуулах нь зүйтэй.
- Компанийн хувьд байнгын ажиллагаатай хөдөлмөрийн маргаан таслах комисс байгуулах үүрэгтэй тул энэ үүргийн хүрээнд тушаал гарган баталгаажуулж, Хөдөлмөрийн маргаан таслах комиссын гишүүдийг томилж, комиссын дүрэм батлаж, ажилтнуудад хөдөлмөрлөх эрхийн зөрчлийг арилгах талаар мэдээлэл өгч ажиллах шаардлагатай. Ажилтнуудад шинэ хөдөлмөрийн хуулиар хөдөлмөрлөх эрхийн зөрчлөө өөрийн компанийн хөдөлмөрийн маргаан таслах комисст хамгийн эхлэж хандан, зөрчлөө арилгах шийдвэрлүүлэх эрхийн талаар танилцуулж хөдөлмөрийн маргаанаас урьдчилан сэргийлэх ажиллах боломжтой байна.
- Үйл ажиллагааны хүрээнд дагаж мөрдөх шаардлагатай ХАБЭА-н бүхий л хууль, тогтоомж, дүрэм, журам, тушаал, гэрээ, конвенц, акт, стандартын шаардлагуудыг нарийвчлан тодорхойлоогүйгээс “Хууль эрх зүйн болон бусад шаардлагын нэгдсэн жагсаалт” хөтөлдөггүй. Энэ нь ISO 45001:2018 Хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын менежментийн тогтолцооны стандарт 9.1.2 /Нийцлийн үнэлгээ/-т заасны дагуу хууль тогтоомж болон бусад шаардлагын нийцлийн үнэлгээг үнэн бодитоор хийх нөхцөлийг хязгаарлаж байна. Иймд үйл ажиллагааны хүрээнд мөрдөх ЭМАА-тай холбоотой хууль эрх зүйн болон бусад шаардлагыг тодорхойлж, нийцлийн үнэлгээ тогтмол давтамжтай хийх;
- 2-р түвшний чанарын аргаар хийж байгаа эрсдэлийн үнэлгээний хяналтын арга хэмжээнд тухайн ажлыг гүйцэтгэхэд захиалагч талаас тавьж байгаа шаардлага болон бусад шаардлагыг тодорхойлж, мөрдлөг болгон ажилладаг. "Аюулгүй ажиллагааг нэн тэргүүнд тавьж, осол, зөрчилгүй ажиллах ЭМАА-ны зорилгод хүрэх арга зам буюу зорилтуудаа тодорхойлохдоо үйл ажиллагааны хүрээнд гарч болох ЭМАА-ны ноцтой эрсдэлүүдэд үндэслэсэн ажлын гүйцэтгэл, чанарыг тодорхой хугацааны туршид тоон үзүүлэлтээр сайжруулахад чиглэгдсэн байх ёстойг анхаарах хэрэгтэй. Иймд цаашид ISO 45001:2018 Хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын менежментийн тогтолцооны стандарт 10.2 /Аюултай тохиолдол, үл тохирол, залруулах арга хэмжээ/-д заасан заалтыг илүү үр дүнтэй хэрэгжүүлэх

үүднээс хянах ба залруулах арга хэмжээний хэрэгжилтийн хувийг тогтоож, зорилтод тусгаж, хэрэгжилтийг хянаж байвал зохино. Ингэснээр байнгын сайжруулалт явагдаж байгаа эсэхийг тогтооход дөхөмтэй.

- ЭМАА-ны ноцтой эрсдэлүүдийг хянах ба залруулах арга хэмжээний хэрэгжилтийн хувийг тогтоож, зорилтод тусгах, хэрэгжилтийг хянах;
- ЭМАА-ны хэлтсээс ЭМАА-ны дотоод сургалтыг зохион байгуулж байгаа бөгөөд энэхүү сургалтаар үйл ажиллагааны хүрээнд учирч болох ноцтой эрсдэл болон бусад эрсдэлийн талаар мэдлэг олгож, тухайн эрсдэлийг хэрхэн хянах талаар ойлголтыг өгдөг. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын А/370 тоот тушаалаар батлагдсан “ХАБЭА-н сургалт зохион байгуулах тухай журам”-ын дагуу ЭМАА сургалт орж буй ажилтан зайлшгүй сургагч багшийн эрхтэй байх шаардлагатай. Гэтэл “Премиум Конкрит” ХХК-иас зохион байгуулж байгаа дотоод сургалтыг хариуцан явуулж байгаа ажилтан нь ХАБЭА-н сургагч багшийн эрхгүй байгаа тул холбогдох сургалтад хамруулах зайлшгүй шаардлагатай байна. Иймд ЭМАА-ны дотоод сургалтыг зохион байгуулж байгаа ажилтнуудыг сургагч багшийн сургалтанд хамруулж, сургалт явуулах эрхийн чадамжийн гэрчилгээтэй болгох;
- 2004 оны 5 дугаар сарын 3-ны өдөр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 77 тоот тушаалын хавсралт “Тэтгэврийг хөнгөлттэй тогтоох газрын дор болон хөдөлмөрийн хортой, халуун, хүнд нөхцөлд хамаарах ажил, мэргэжлийн жагсаалт”-ыг үндэслэн хөдөлмөрийн нөхцөлийг тодорхойлдог. /Энэхүү жагсаалт 2023 оны 01 дүгээр сарын 02-ны өдрийн Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын А/01 тоот тушаалаар нэмэлт өөрчлөлт орж, батлагдсан/. Компанийн хэмжээнд хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ хийгдээгүй байна. Тиймээс ХАБЭА-н тухай хуулийн 28.1.5. /Ажил олгогч нь ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг хийлгэх үүрэгтэй/-д заасны дагуу итгэмжлэл бүхий мэргэжлийн байгууллагаар Хөдөлмөрийн сайдын 2015 оны А/233 тоот “Ажлын байранд хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ хийх журам”-ыг үндэслэн ажлын байранд хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг хийлгэх;
- Онцгой байдлын үед нүүлгэн шилжүүлэх дадлага, сургалтыг жилд 1 удаа зохион байгуулдаг боловч ажилтнуудад хангалттай мэдлэг, чадварыг бүрэн олгож чадахгүй байгаа нь газар дээрх ажиглалтаар тогтоогдсон. Иймд гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгагдсан дадлага сургалтыг сайжруулах, дотооддоо зохион байгуулах, шаардлагатай бол сургалтын давтамжийг нэмэгдүүлэх;
- Компанийн үйл ажиллагаанаас нийгэмд үзүүлэх нөлөөллийг хэрхэн тогтоох, үнэлэх, эерэг нөлөөллийг нэмэгдүүлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай журам боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- Компанийн үйл ажиллагаа тэлэхийн хэрээр шинээр газар авахад байгаль орчин, нийгмийн ямар шалгуураар сонголт хийх, газар чөлөөлөх үйл ажиллагааг хэрхэн зохион байгуулах тухай журам боловсруулж, хэрэгжүүлэх;
- Худалдан авалтын бодлого, журамдаа ЭМАА-гаар хязгаарлагдалгүй БОНЗ-ын элементийг цогцоор нь тусгаж, хэрэгжүүлэх, хэрэгжилтийг хянах.

КОМПАНИЙН ЗАСАГЛАЛ

- Групп компанийн хэмжээнд хэрэгждэг бодлого, зохицуулалтын баримт бичиг болон зарим үйл ажиллагааг (дотоод хяналт) компанийн түвшинд боловсруулан буулгаж хэрэгжүүлэх,
- Компанийн өмчийн хэлбэрийн хувьд “ХХК” тул цаашид өөрийн үйл ажиллагаа онцлогт нийцсэн засаглалын бодлогоо байгууллагын соёл, ОУ-ын байгууллагуудын сайн засаглалын зарчим, БОНЗ-ын удирдамжтай (НҮБ, ЭЗХАХБ) уялдуулан боловсруулж тодорхойлох,
- Компанийн түвшинд хэрэгжиж байгаа бодлогын баримт бичиг дүрэм журмын хүрээнд компанийн засаглалын кодекс болон БОНЗ-ын шалаардлагуудтай уялдуулан нэгтгэх,
- Үйл ажиллагааны тайланд ТУЗ болон ТУЗ-ийн хороодын тайлан, Компани болон түүний төлөөллийн этгээдтэй холбоотой Авилга, хээл хахууль, мөнгө угаалтын бодлогын хэрэгжилт, сургалт, үл нийцэл, олон нийтийн гомдолын статистик үзүүлэлт зэрэг компаний засаглалтай холбоотой мэдээллийг оруулах,
- Оролцогч талуудын зураглал, дүн шинжилгээг хийж, хамтын ажиллагаа, харилцааны бодлогыг боловсруулан ТУЗ-өөр баталгаажуулан хэрэгжилтийг хангах,
- Компанийн үйл ажиллагааны удирдлагын болон санхүүгийн тайлагнал, үнэлгээ, хяналтын тогтолцоонд уламжлалт тайлагналын арга хэрэгслүүдээр хязгаарлагдалгүй хөрөнгө оруулагчдын зүгээс тавигдаж буй эрэлт, хэрэгцээг хангахад шаардагдах чадавхыг бий болгохын тулд илүү шинэлэг үнэ цэнэд суурилсан соёлыг төлөвшүүлэх,

---

9. АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

1. Corporate Finance Institute®
2. Statement of Intent to Work Together Towards Comprehensive Corporate Reporting, Facilitated by the Impact Management Project, World Economic Forum and Deloitte, September, 2020
3. Тайлагналын олон улсын санаачилгын стандартууд <https://www.globalreporting.org/standards/>
4. Монгол Улсын Үндсэн Хууль
5. Иргэний хууль
6. Компанийн тухай хууль
7. Авлигын эсрэг хууль
8. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хууль
9. Хөдөлмөрийн тухай хууль
10. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль
11. Нийгмийн даатгалын тухай хууль
12. Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль
13. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
14. Автотээврийн тухай хууль
15. Байгууллагын нууцын тухай хууль
16. Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хууль
17. Оюуны өмч, патентын тухай хууль
18. Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хууль
19. Өрсөлдөөний тухай хууль
20. Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах тухай хууль
21. Технологи дамжуулах тухай хууль
22. Эрүүл ахуйн тухай хууль
23. Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль
24. СЗХ: Компанийн засаглалын кодекс
25. СЗХ: Үнэт цаас гаргагчийн мэдээллийн ил тод байдлын журам
26. СЗХ: Компанийн засаглалыг үнэлэх үнэлгээний асуулга
27. ISO 45001:2018 Хөдөлмөрийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын менежментийн тогтолцооны стандарт
28. ISO9001:2015 Чанарын менежментийн тогтолцооны стандарт
29. ОУСК: Байгаль орчны болон нийгмийн гүйцэтгэлийн стандарт 1,2,3,4 (2012)
30. НҮБ: Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал
31. Greenhouse Gases Equivalencies Calculator - Calculations and References | Energy and the Environment | US EPA
32. EX: Тогтвортой байдлын тайлагналын стандарт
33. EX: Ногоон таксономи
34. ToC Холбоо: Ногоон таксономи

10.ХАВСРАЛТ

Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглалын үндсэн үзүүлэлт, дэд үзүүлэлтийн хүрээнд бүрэн биелээгүй болон биелээгүй шалгуур үзүүлэлтүүдийн үл тохирлыг эрсдэлийн түвшнээр харуулав.

Хүснэгт 16.Үл тохирол эрсдэлийн түвшинээр

БАЙГАЛЬ ОРЧИН					
№	Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	Эрсдэл ийн түвшин
1	Эрчим хүч	Сэргээгдэх эрчим хүч (СЭХ)-нээс бусад буюу хүрэн эх үүсвэрээс авсан эрчим хүчний хэрэглээний хувийн жин (%)	Сэргээгдэх эрчим хүчний ямар нэгэн эх үүсвэр хэрэглэдэггүй.	Биелээгүй	Бага
2		E1.1.6 СЭХ хэрэглээний хувийн жин, СЭХ эх үүсвэрийн төрөл (%)		Биелээгүй	Бага
3	Хүлэмжийн хийн ялгарал	Компанийн шууд (Score 1) болон шууд бус (Score 2) үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй хүлэмжийн хийн нийт ялгарал (метр тонн CO2-экв)	Үйл ажиллагаанаас үүсэх хүлэмжийн хийн ялгаруулах хэмжээг тооцдоггүй. Хүлэмжийн хийн ялгарлыг тооцдоггүй	Биелээгүй	Өндөр
4		Компанийн шууд (Score 1) болон шууд бус (Score 2) үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлын нийт бууралт (метр тонн CO2-экв)		Биелээгүй	Өндөр
5		Нийт карбон офсет буюу дүйцүүлэх арга хэмжээний үр дүнд бууруулсан нүүрсхүчлийнхийн ялгаруулалт (метр тонн CO2-экв)	Нийт бууруулсан хүлэмжийн хийн ялгарлыгтооцдоггүй.	Биелээгүй	Өндөр
6	Уур амьсгалтай холбоотой санхүүгийн нөлөө тооцох	Танай компани уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлаар тусгайлсан эсвэл бусад журамд нэгтгэсэн бодлого бий юу? (Тийм/Үгүй)	Тодорхойлсон бодлого, журам байхгүй.	Биелээгүй	Дунд
7		Танай компани уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэх эрсдэл болон боломжийн талаар үнэлгээ (олон хувилбартай дүн шинжилгээ, стресстест гэх мэт) хийсэн үү? (Тийм/Үгүй)	Тодорхойлсон баримт бичиг байхгүй.	Биелээгүй	Дунд
8		Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэлтэй гамшиг, онцгой тохиолдлуудын улмаас учирсан	Онцгой байдлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан байдаг. Зардлын тооцоог	Биелээгүй	Дунд

		эдийн засгийн нийт хохирлын хэмжээ (төг)	тусад нь тооцсон баримт бичиг байхгүй.		
9		Уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэхэд чиглэсэн дэ дбүтэц, дасан зохицох, бүтээгдэхүүн хөгжүүлэх зэрэг үйл ажиллагаанд жилд оруулсан нийт хөрөнгө оруулалтын дүн (төг)	Хөрөнгө оруулалтын тооцоог тусгасан баримт бичиг байхгүй.	Биелээгүй	Дунд
10	Усан орчны бохирдол	Хэмнэлт, үр ашгийг дээшлүүлснээр нийт хэмнэсэн/дахин боловсруулсан усны хэмжээ (Л, м3)	Хэмнэлт, үр ашгийг дээшлүүлсэн мэдээлэл байхгүй хэдий ч мэдрэгчтэй гоожуур суурилуулсан.	Бүрэн бус	Дунд
11		Дахин ашигласан болон боловсруулсан усны эзлэх хувь (%)	Ус дахин боловсруулж ашигладаг гэсэн мэдээлэл байгаа хэдий ч хэмжээг бүртгэдэггүй.	Бүрэн бус	Дунд
12	Хаягдалгүй эдийн засгийн арга хэмжээ	Сэргээгдэхгүй нөөцийн хомсдол төрөл болон хэмжээгээр тооцож бууруулах арга хэмжээ авсан эсэх	Тодорхойлсон баримт бичиг байхгүй	Биелээгүй	Дунд
13		Сэргээгдэх нөөцийн хомсдол төрөл болон хэмжээгээр тооцож бууруулах арга хэмжээ авсан эсэх	Тодорхойлсон баримт бичиг байхгүй	Биелээгүй	Дунд
14		Хаягдалгүй үйл ажиллагааны загвартай эсэх	Тодорхойлсон баримт бичиг байхгүй	Биелээгүй	Дунд
15	Хог хаягдал	Дахин боловсруулах болон дахин ашиглах хог хаягдлын хувь (%)	Дахин ашиглагдах болон аюултай хог хаягдлыг бүртгэлжүүлээгүй	Бүрэн бус	Дунд
16		Аюултай хог хаягдал хэмжээ (цахилгаан хэрэгслийн хог хаягдал ороод) (тонн)	Дахин ашиглагдах болон аюултай хог хаягдлыг бүртгэлжүүлээгүй	Бүрэн бус	Дунд
НИЙГЭМ					
№	Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	Эрсдэл ийн түвшин
1	Ажиллах хүч	Хамтын гэрээ хэлэлцээр байгаа эсэх	Баримт бичиг байхгүй	Биелээгүй	Өндөр
2		Хүний эрхийн сайн дурын сургалтанд хамрагдсан эсэх	Сургалтад хамрагдсан мэдээлэлгүй	Биелээгүй	Дунд
3	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа	ЭМАА-тай холбоотой хууль эрх зүйн болон бусад шаардлагыг тодорхойлсон эсэх	Үйл ажиллагааны хүрээнд дагаж мөрдөх шаардлагатай ХАБЭА-н бүхий л хууль, тогтоомж, дүрэм, журам, тушаал, гэрээ, конвенци, акт, стандартын шаардлагуудыг нарийвчлан	Биелээгүй	Өндөр

		тодорхойлоогүйгээс “Хууль эрх зүйн болон бусад шаардлагын нэгдсэн жагсаалт” хөтөлдөггүй. Энэ нь ISO 45001:2018 ХЭМАБ-н менежментийн тогтолцооны стандарт 9.1.2 /Нийцлийн үнэлгээ/-т заасны дагуу хууль тогтоомж болон бусад шаардлагын нийцлийн үнэлгээг үнэн бодитоор хийх нөхцөлийг хязгаарлаж байна. 2-р түвшиний чанарын аргаар хийж байгаа эрсдэлийн үнэлгээний хяналтын арга хэмжээнд тухайн ажлыг гүйцэтгэхэд захиалагч талаас тавьж байгаа шаардлага болон бусад шаардлагыг тодорхойлж, мөрдлөг болгон ажилладаг.		
4	Хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэсэн эсэх	2004 оны 5 дугаар сарын 3-ны өдөр Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 77 тоот тушаалын хавсралт “Тэтгэврийг хөнгөлттэй тогтоох газрын дор болон хөдөлмөрийн хортой, халуун, хүнд нөхцөлд хамаарах ажил, мэргэжлийн жагсаалт”-ыг үндэслэн хөдөлмөрийн нөхцөлийг тодорхойлдог. /Энэхүү жагсаалт 2023 оны 01 дүгээр сарын 02-ны өдрийн Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын А/01 тоот тушаалаар нэмэлт өөрчлөлт орж, батлагдсан/ Компанийн хэмжээнд хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ хийгдээгүй нь ХАБЭА-н тухай хуулийн 28.1.5. /Ажил олгогч нь ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээг хийлгэх үүрэгтэй/-д заасан Ажил олгогчийн	Биелээгүй	Өндөр

			үүрэг хэрэгжээгүйг нотолж байна		
5	Нөлөөллийн бүс дэх оршин суугчид	Нийгэмд үзүүлэх нөлөөллийн үнэлгээ хийх болон газар чөлөөлөлтийн асуудлаарх бодлого журам бий юу? (Тийм/Үгүй)	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	Өндөр
6	Тогтвортой ханган нийлүүлэлтийн сүлжээний удирдлага	Нийт ханган нийлүүлэгчдийн тоонд тогтвортой буюу байгаль орчин, нийгмийн шалгуураар сонгогдсон ханган нийлүүлэгчдийн хувь (%)	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	Дунд
7		Эмэгтэй эзэмшигчтэй ханган нийлүүлэгчидтэй хийсэн худалдан авалтын төсөв, хувиар (%)	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	Дунд
8		Компаниас зохион байгуулсан тогтвортой худалдан авалтын тухай хөтөлбөр/сургалтад хамрагдсан ханган нийлүүлэгчдийн тоо, хувиар (%)	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	Дунд
9		Туслан гүйцэтгэгч, бэлтгэн нийлүүлэгчид бий болдог эерэг нөлөө	Бүртгэл хийгдээгүй	Биелээгүй	Дунд
10	Гэрээт ажилтнууд, туслан гүйцэтгэгч	Захиалагч болон гүйцэтгэгч талаас гэрээт ажлын аюул, эрсдэлийг урьдчилан тодорхойлсон эсэх	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа талаасаа хийсэн.	Бүрэн бус	Өндөр
11		Захиалагч талаас гэрээт ажилд тавигдах аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг тодорхойлсон эсэх	Эрүүл мэнд, аюулгүй ажиллагаа талаасаа хийсэн.	Бүрэн бус	Өндөр
ЗАСАГЛАЛ					
№	Үндсэн үзүүлэлт	Дэд үзүүлэлт	Үл тохирол	Үнэлэмж	Эрсдэлийн түвшин
1	Хувьцаа эзэмшигч	Нэгдмэл сонирхолтой этгээдийн талаарх мэдээллийг үйл ажиллагааны тайланд тусгах	Байхгүй	Биелээгүй	Дунд
2		Цөөн хувьцаа эзэмшигчдийн хууль ёсны эрхийн зохицуулалт	Байхгүй	Биелээгүй	Өндөр
3		Эцсийн өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг үйл ажиллагааны тайланд тусгах	Байхгүй	Биелээгүй	Өндөр
4		Нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигчдийн талаарх мэдээллийг үйл ажиллагааны тайланд тусгах	Байхгүй	Биелээгүй	Дунд
5	ТУЗ	Удирдлагын бүтэц, бүрэлдэхүүнд орсон	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Дунд

		өөрчлөлтийн талаар үйл ажиллагааны тайланд тусгах			
6		Эрх бүхий албан тушаалтны талаар үйл ажиллагааны тайланд тусгах	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	Дунд
7		Эрх бүхий албан тушаалтны цалин урамшуулал, эзэмшиж буй хувьцааны талаар тайланд тусгах	Мэдээлэл ил тод бус	Биелээгүй	Дунд
8		Төлөөлөн удирдах зөвлөл, түүний дэргэдэх хороодын тайланг үйл ажиллагааны тайланд тусгах	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	Дунд
9		Хараат бус гишүүдийн хувь, хүйсийн харьцаа	Мэдээлэл ил тод бус	Биелээгүй	Өндөр
10		Оролцогч талуудын эрх мэдэл, сонирхолын зохицуулалт, бодлого	Баримт бичигт тусгаагүй	Биелээгүй	Бага
11		Үндсэн үйл ажиллагаа болон ханган нийлүүлэгчдийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор байгаль орчин, нийгмийн нөхцөл байдлын талаарх мэдээллийг тайланд тусгах (Гэрээнд БОНЗ-ын шаардлага тавигддаг эсэх)	Зохицуулалт байхгүй	Биелээгүй	Бага
12		Оролцогч талуудтай мэдээлэл солилцох, веб сайт, олон нийтийн сүлжээ ашиглалт	Мэдээлэл шинэчлэлт хангалтгүй	Бүрэн бус	Бага
13	Оролцогч талууд	Оролцогч талуудын хуулиар хамгаалагдсан эрх зөрчигдсөн тохиолдолд залруулах боломж	Зохицуулалт хангалтгүй	Бүрэн бус	Бага
14		Оролцогч талуудад КЗ-ын үйл явцад оролцох тохиолдолд найдвартай, хангалттай мэдээллээр цаг тухай бүр тогтмол гаргах	Мэдээллийн шинэчлэлт хангалтгүй	Бүрэн бус	Бага
15		Оролцогч талууд, түүний дотор ажилтан, тэдгээрийн төлөөллийн байгууллагууд хууль бус, ёс зүйгүй үйлдлийн талаар санал хүсэлтээ ТУЗ болон төрийн эрх бүхий байгууллагад чөлөөтэй илэрхийлэх боломж	Зохицуулалт тодорхой бус	Бүрэн бус	Бага
16	Компаний н ёс зүй-соёл	Компанийн засаглалын кодексын хэрэгжилтийн талаар үйл ажиллагааны тайланд тусгах	Тайланд тусгаагүй	Биелээгүй	Бага
17		Шүгэл үлээгчийн хамгаалалт, санал гомдлын баримт бичиг (нэргүй санал гомдол)	Нэргүй санал авах зохицуулалт байхгүй	Бүрэн бус	Өндөр

18		Мэдээллийн аюулгүй байдал алдагдсан тохиолдолдлын бүртгэл, зохицуулалт	Зохицуулалт тодорхой бус	Бүрэн бус	Бага
19	Үйл ажиллагааны тайлагнал, ил тод байдал	Компанийн үйл ажиллагаа, санхүү, бүтцэд гарсан томоохон өөрчлөлтүүдийн талаарх мэдээллийг олон нийтэд тухай бүр хүргэх	Зохицуулалт байхгүй	Биелээгүй	Дунд
20		Компанийн жилийн үйл ажиллагааны тайланг олон нийтэд хүргэх	Зохицуулалт байхгүй	Биелээгүй	Дунд
21		Зах зээлийн өөрчлөлт, компанийн эзлэх байр суурь, эрсдлийг тайланд тусгах	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Дунд
22		Тогтвортой хөгжлийн бодлого, журам, төлөвлөгөө, хэрэгжилтийн тайлан	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Бага
23		Компанийн засаглалын баримт бичиг	Мэдээлэл хангалтгүй	Биелээгүй	Бага
24		Их хэмжээний болон сонирхолын зөрчилтэй хэлцлийн талаар тайланд тусгах	Мэдээлэл хангалтгүй	Бүрэн бус	Дунд
25		Сонирхолын зөрчилтэй буюу хамааралтай талуудтай хийсэн төлбөрийн талаарх мэдээлэл	Мэдээлэл хангалтгүй	Биелээгүй	Дунд
26		Зээлийн жагсаалт, түүний эргэн төлөлт болон барьцаа, баталгаа гаргасан талаар үйл ажиллагааны тайланд тусгах	Мэдээлэл хангалтгүй	Биелээгүй	Дунд
27	Хяналтын тогтолцоо-Эрсдэл	ГУ-ын Эрсдлийн удирдлагын төлөвлөгөө, хэрэгжүүлэлт	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Дунд
28		ГУ нь эрсдлийн удирдлагын төлөвлөгөөний хэрэгжүүлэлтийг ТУЗ-д тайлагнах	Мэдээлэл ил тод бус, хурлын тэмдгэлэл	Бүрэн бус	Дунд
29		Дотоод аудитын нэгжээс эрсдлийн удирдлагын бодлого, төлөвлөгөө, гүйцэтгэлд үнэлгээ	Мэдээлэл ил тод бус, үнэлгээ, дүгнэлт, зөвлөмж	Бүрэн бус	Өндөр
30		ТУЗ нь ГУ-аас хараат бус дотоод аудитын нэгжийг байгуулж, төсвийг батлах	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Өндөр
31		Дотоод аудитын журам, ёс зүйн дүрмийг ТУЗ-өөр батлуулан мөрдөх	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Өндөр
32		Дотоод аудитын тайланг ГУ-тай зөвшилцөн ТУЗ-д тайлагнах	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Өндөр
33		Дотоод аудитын зөвлөмжийн хэрэгжилтэнд дотоод аудитын нэгж хяналт	Мэдээлэл байхгүй	Биелээгүй	Өндөр

34		Компанийн засаглалын кодексын хэрэгжилт, эрсдэлийн удирдлагын зохицуулалтууд нь холбогдох бодлого, баримт бичгийн хүрээнд хэрэгжиж байгаад үнэлгээ өгч ТУЗ-д тайлагнах	Мэдээлэл байхгүй	Биелээгүй	Дунд
35		Дотоод хяналтын бодлогын баримт бичиг	Мэдээлэл байхгүй	Биелээгүй	Дунд
36		ГУ-аас дотоод хяналтын ажлын төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлэх	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Дунд
37		Дотоод хяналтын үйл ажиллагаатай холбоотой сургалт зохион байгуулах	Мэдээлэл хангалтгүй	Биелээгүй	Дунд
38		ГУ-ын үйл ажиллагааг ТУЗ-ийн нэр дэвшүллэх хороо дүгнэх	Дүгнээгүй	Биелээгүй	Бага
39	Гүйцэтгэх удирдлага	Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шийдвэрийг хангах зорилгоор төлөвлөгөө боловсруулан хэрэгжилтэд нь хяналт	Мэдээлэл ил тод бус	Бүрэн бус	Дунд
40		Компанийн дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх	Гүйцэтгэл хангалтгүй	Бүрэн бус	Дунд

Түүнчлэн эдгээр үзүүлэлтүүдээс гадна баримт бичгүүдийн хүрээнд иж бүрдэл, агуулга, зохицуулалтын хувьд арга зүйтэй хэрхэн нийцэж, тайлагнаж, баримтжуулж байгаа зэрэгт шинжилгээг нэгтгэн дүгнэсэн болно.

Хүснэгт 17.Ирүүлсэн баримт бичгийн жагсаалт

№	Баримт, бичгийн нэр	Ирүүлсэн
1	Компанийн дүрэм	-
2	Компанийн үйл ажиллагааны тайлан	+
3	Хувьцаа эзэмшигчид, жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашгийг хамгаалах бодлого	-
4	ТУЗ-ын бүтэц, бүрэлдэхүүн болон үйл ажиллагааны журам, төлөвлөгөө, тайлан	-
5	Байгаль орчин, нийгэм, эдийн засгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлсон баримт бичиг	-
6	Ажиллагсдын цалин урамшууллын бодлого (тэгш байдал: Хүйс, Тусгай хэрэгцээтэй ажиллагсад)	-
7	Хөдөлмөрийн дотоод журам	+
8	Компанийн засаглалын бодлого, тайлан	-
9	Тогтвортой хөгжлийн төлөвлөгөө, тайлан	-
10	БОМТ-ний тайлан	+
11	Фероны хийн агууламжийн мэдээлэл	-
12	Сургалт, хөгжлийн журам	+

13	Гадаад, дотоод бэлтгэн нийлүүлэгчдийн жагсаалт	+
14	Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийгдсэн ажлын тайлан	+
15	ХАБЭА-н сургалт, зааварчилгаа хийх журам	+
16	Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө	+
17	Гал түймэр унтраах шуурхай төлөвлөгөө	+
18	ХАБЭАБО-ны бодлого, журам	+
19	Санал, гомдлын бүртгэл 2021, 2022 он	+
20	Химийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, ослын үед ажиллах төлөвлөгөө	+
21	Мэргэжлийн хариуцлагын даатгалын гэрээ, эд хөрөнгийн даатгалын гэрээ, бүтээгдэхүүний үйлчилгээний хариуцлагын даатгалын гэрээ, бараа материалын даатгалын гэрээ	+
22	2021, 2022 оны үйл ажиллагааны тайлан	+
23	Галын аюулгүй байдлын дүгнэлт	+
24	Хүний нөөцийн тайлан	+
25	Усны төлбөр, хогийн төлбөр, агаарын төлбөр, газрын төлбөр	+
26	Хог хаягдлын менежментийн журам	+
27	Чанарын бодлого, төлөвлөгөө	+
28	Аюултай хог хаягдлын гэрээ, хог хаягдлын гэрээ	+
29	Хөргөгч, хөргүүр, тээврийн хэрэгслийн тоо	+
30	Дотоод аудит зохион байгуулах журам, тайлан	+
31	Санхүүгийн тайлан	+
32	Эрсдэлийн удирдлагын бодлого, журам, бүртгэл, төлөвлөгөө, тайлан	+
33	Компанийн ажилтнуудын ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээний журам	+
34	Байгаль орчин, нийгэм, эдийн засгийн нөхцөл байдлыг тодорхойлсон баримт бичиг	-
35	Компанийн нийгмийн хариуцлагын бодлого, тайлан	-
36	Дотоод хяналтын төлөвлөгөө, аудитын журам, тайлан	+
37	Комплаенсын (нийцлийн) бодлого, журам	+
38	Оролцогч талуудтай хамтран ажиллах бодлого, төлөвлөгөө	-
39	Сонирхлын зөрчлийг мэдүүлэх, шийдвэрлэх журам	-
40	Худалдан авалтын үйл ажиллагааны журам, тайлан	+
41	Худалдан авалтын гэрээ	+
42	Хэрэглэгчийн судалгаа	-
43	Компанийн нийгмийн хариуцлагын бодлого, тайлан	-
44	Эрх бүхий байгууллагаас хийсэн хяналт шалгалттай холбоотой илэрсэн зөрчил, торгууль, акт, шийтгэлийн мэдээлэл	-
45	Хүний нөөцийн бодлого, сургалт, хөгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	+
46	Санал гомдлыг хүлээн авах, шийдвэрлэх журам, тайлан (гадаад, дотоод)	+
47	Мэдээллийн ил тод байдлын бодлого, журам	-
48	Байгууллагын нөөцийн удирдлага (ERP), хэрэглэгчийн харилцааны удирдлагын (CRM) тогтолцоо	+
49	Ажлын байран дахь бэлгийн дарамтын талаар баримтлах журам	+